

APROVIZIONAREA RITMICĂ — CONDIȚIE HOTĂRÎTOARE ÎN ÎNDEPLINIREA PLANULUI DE INVESTIȚII

REALIZAREA integrală a planului de investiții pe acest an și pe întregul cincinal are ca o cerință de bază aprovizionarea ritmică a șantierelor cu materialele de construcții necesare, în cantitățile și la termenele prevăzute în contractele încheiate cu furnizorii. Experiența Întreprinderii de construcții speciale industriale și montaj (I.C.S.I.M.) din București ilustrează elocvent influența considerabilă a calității operațiunii de aprovizionare asupra scurtării duratei de execuție și accelerării punerii în funcțiune a noilor capacități de producție.

Unitatea de construcții amintită execută în acest an lucrări de construcții-montaj la noile obiective de investiții ale industriei construcțiilor de mașini situate în special pe platforma Berceni, „23 August“, în cadrul întreprinderilor „Aversa“, Timpuri Noi, „Steaua Roșie“ din București; precum și la Întreprinderea de utilaj greu „Progresul“-Brăila, Șantierul naval Oltenița ș.a. Pe primele 4 luni a.c. planul de construcții-montaj a fost realizat numai în proporție de circa 80%, înregistrându-se, alături de obiectivele puse în funcțiune, și unele rămîineri în urmă față de prevederi la darea în exploatare a noilor capacități de la Oltenița ș.a.

După aprecierea specialiștilor întreprinderii, **circa 50% din totalul nerealizărilor se datorește greutăților înregistrate în asigurarea bazei materiale a planului.** Dată fiind influența însemnată a acestui factor, o importanță deosebită o capătă identificarea —

pe baza analizei neajunsurilor semnalate în aprovizionarea cu materiale de construcție — a modalităților concrete de acțiune capabile să contribuie, printr-o mai bună aprovizionare, la recuperarea restanțelor și încadrarea în prevederile planului de construcții-montaj. Printre ele cele mai importante sînt:

- **realizarea prevederilor din contractele de aprovizionare nu numai la tonaj, dar și la sortimente.** Acestea deoarece pe primele 4 luni a.c. mari greutăți au creat furnizorii de agregate (Întreprinderea de exploatare și aprovizionare cu materiale de construcții din Drăgășani de pildă), care, deși depășesc planul de livrare al agregatelor la tonaj, nu-l respectă și la sortimente, ceea ce creează în prezent la depozitul din Berceni al întreprinderii I.C.S.I.M. mari disproporții între cantitatea de nisip și cea de balast disponibilă. Ținînd seama că toate componentele „rețetei“ de fabricare a betonului sînt necesare constructorului în proporțiile specificate în contracte, toți furnizorii de agregate trebuie să deponă eforturi sporite pentru onorarea pe sortimente a solicitărilor beneficiarilor;

- **sporirea operativității cu care se asigură și se dimensionează repartițiile de materiale.** La cărămida, de exemplu, față de cerințele întreprinderii, s-au primit abia în luna decembrie a anului trecut cote de 2,3 milioane bucăți, cantitate suplimentată de către Ministerul Aprovizionării tocmai în luna

aprilie a anului de plan la circa 6,8 milioane bucăți.

Desigur, este bine că s-au redimensionat resursele alocate mai aproape de cerințele fundamentate de către beneficiar, dar nu este bine că acest lucru s-a realizat așa de tîrziu, afectînd realizările primului trimestru;

- **respectarea mai judicioasă a termenelor din contractele încheiate, recuperarea restanțelor în livrarea de către furnizori a anumitor materiale.** Este vorba, între altele, de 100 000 blocuri ceramice neprimite în semestrul I de la Întreprinderea de materiale de construcție din Buzău, de cîte 200 000 bucăți neprimite de la Întreprinderea de materiale de construcții din Urziceni și de la cea din Galați, de circa 300 m³ blocuri din beton celular autoclavizat nelivrări de către Întreprinderea de materiale de construcții din Călărași, furnizori care trebuie să acționeze mult mai consecvent pentru a-și onora obligațiile care condiționează direct punerile în funcțiune din acest an;

- **stabilirea mai riguroasă în cadrul repartițiilor, a furnizorilor și a posibilităților lor reale de livrare printr-o analiză mai aprofundată efectuată de către coordonatorul de balanță.** O asemenea acțiune este necesară pentru a se înlătura apariția unor neajunsuri generate de faptul că, în acest an, de pildă, Centrala materialelor de construcții a dat I.C.S.I.M., de la începutul anului, o repartiție de 6 000 m³ prefabricate, prevăzînd ca furnizor unitatea „Granitul“ Bucu-

rești, care însă nu a contractat decât 1 800 m³, motivînd că pentru restul nu are capacitate. Același coordonator a prevăzut în repartiții ca furnizor și Întreprinderea de prefabricate din Giurgiu pentru 1000 m² fișii de prefabricate, dar această unitate nu a avut create condiții pentru intrarea în funcțiune și deci nu a livrat nimic din cantitățile prevăzute.

SÎNT ȘI ALTE DOMENII, tot atît de importante, unde se cere acționat pentru a sprijini eforturile constructorului în realizarea ritmică a prevederilor de plan, în respectarea termenelor de punere în funcțiune a noilor obiective. Între acestea amintim:

● **sporirea preocupărilor proiectanților pentru continua actualizare a cunoștințelor despre materialele pe care le introduc în proiecte.** Pentru că, în cadrul proiectelor de execuție primite de către unitatea analizată, mai există materiale (garduri de prefabricate, sau anumite fișii de prefabricate) care nu se mai fabrică. La fel de importantă se conturează, totodată, necesitatea ca producătorii să facă mai cunoscute noile produse (înlocuitoare) pe care le

fabrică, prin intermediul unor cataloage mereu actualizate și să depună eforturi consecvente pentru a accelera înnoirea nomenclatorului de produse fabricate, cu sorturi mai rezistente, mai ușoare, mai ieftine, cu o productivitate sporită la punerea în operă;

● **atunci cînd apare necesitatea devansării față de prevederile inițiale a termenului de punere în funcțiune a unor noi capacități de producție, să se realizeze și o devansare mai operativă a asigurării bazei materiale a planului.** Date fiind noile priorități apărute în acest semestru, cerințele economiei naționale de a se scurta durata planificată la unele obiective, I.C.S.I.M. solicită întreprinderilor furnizoare de materiale de construcții din Pleașa și Azuga, de pildă, o devansare a termenelor inițiate de livrare din contracte;

● **asigurarea de către beneficiari a documentației de execuție care să stea la baza specificațiilor de materiale elaborate de constructor.** Pentru că trebuie arătat că, dacă anumite materiale sînt livrate cu întîrziere în anul de plan, aceasta se datorește și faptului că I.C.S.I.M. elaborează

necesarul de materiale pe baza unor indici evolutivi de consum și a unor estimății statistice dat fiind că planul este acoperit cu documentație în proporție de 50% abia în luna noiembrie a anului anterior. Avînd în vedere că cealaltă jumătate a documentației continuă să sosească pînă în luna aprilie a anului de plan (așa cum s-a întîmplat și în 1980) reiese clar că unitatea de construcții cunoaște cu foarte mare întîrziere necesarul real pe sorturi și dimensiuni și își prezintă tîrziu cerințele la furnizor, care, la rîndul lui, nu se mai poate încadra cu livrările la termenul necesar stabilit în graficul de execuție inițial.

Din toate aspectele prezentate reiese că se impun, în continuare, măsuri la nivelul tuturor factorilor implicați — constructor, furnizor, coordonator de balanță și titular de investiții — pentru o mai bună conjugare a eforturilor de a asigura la nivelul tuturor șantiierelor baza materială necesară desfășurării ritmice a lucrărilor, recuperării restanțelor și încadrării în sarcinile de plan.

Șerban STELU

Academia de Studii Economice —
București

COMENTARIU LA UN GRAFIC

Dimensiunea realizării normelor

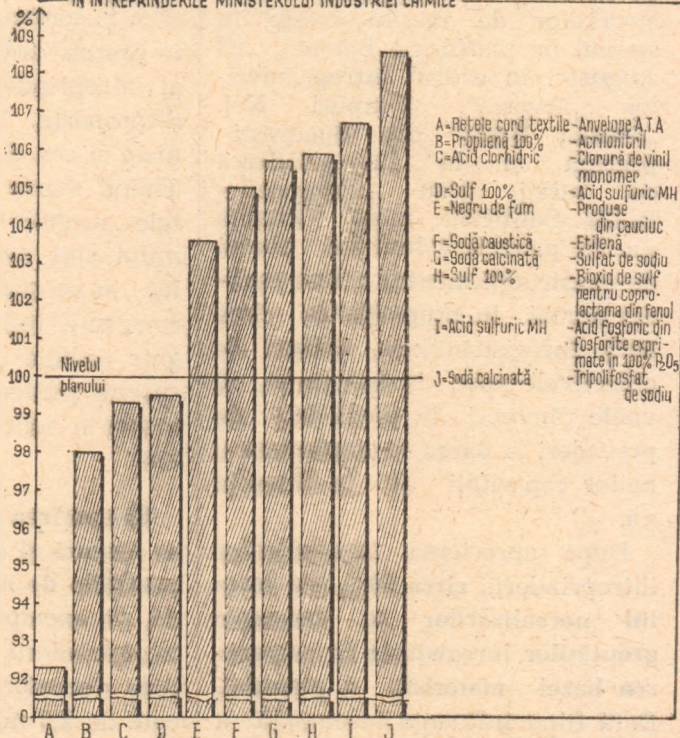
ÎN TRIMESTRUL I 1980, la întreprinderile Ministerului Industriei Chimice au fost urmărite prin planul de stat un număr de 122 norme de consum pentru cele mai importante materiale. Din acestea, 65 norme de consum au fost realizate la nivelul planificat, iar 31 s-au situat sub prevederile de plan, obținîndu-se economii substanțiale de materiale. Astfel, numai la cele patru norme de consum situate sub plan prezentate în grafic s-au economisit peste 1 000 t sulf 100%, peste 170 t propilenă 100%, peste 120 t rețele cord textile, aproape 100 t acid clorhidric. La toate normele de consum urmărite prin planul de stat, economiile valorice, per sold, s-au ridicat la peste 1,8 mil. lei.

Aceste economii ar fi putut fi mai substanțiale dacă la un număr de 26 norme de consum nu s-ar fi înregistrat depășiri, unele inadmisibil de mari. În această situație se află, de exemplu, norma de consum de acid sulfuric oleum 20% SO₃ pentru detoxan 100%, cu o depășire de 30%, norma de consum de concentrate de fosforite exprimate în 100% P₂O₅ pentru acid fosforic din fosforite în 100%

cu o depășire de 10% etc. Între cauzele care au dus la depășirea consumurilor, pe primul plan se situează deficiențele în funcționarea unor instalații. Astfel, la Combinatul petrochimic Borzești, coroziunea accentuată la unele instalații și aparate de măsură și control la producția de detoxan a dus la elaborarea de șarje cu concentrații variabile și instabile. De asemenea, ca urmare a defecțiunilor la instalațiile de acid fosforic, s-a utilizat fosfogips cu aciditate ridicată în procesul tehnologic de obținere a sulfatului de sodiu, ceea ce a dus la depășirea consumului de sodă calcinată cu peste 600 tone.

Evitarea unor asemenea situații impune acordarea unei atenții sporite exploatării, întreținerii și reparării corespunzătoare a tuturor utilajelor și instalațiilor aflate în funcțiune, urmărirea pe bază de grafice zilnice a consumurilor pentru fiecare produs; de asemenea, ar fi utilă pregătirea din vreme a unor subansamble și piese de schimb pentru ca intervențiile pentru repararea diferitelor instalații să aibă loc într-un termen mai scurt, cît și desfășurarea unor acțiuni de ridicare mai rapidă a nivelului calificării ca-

REALIZAREA PRINCIPALELOR NORME DE CONSUM PE TRIMESTRUL I - 1980
ÎN ÎNTRINDERILE MINISTERULUI INDUSTRIEI CHIMICE

dreilor care își desfășoară efectiv activitatea la instalațiile unde au loc defecțiuni și opriri accidentale.

Reducerea eforturilor țării în domeniul

procurării materiilor prime și energiei implică

Diminuarea consumului de energie în industria cimentului

PRODUCȚIA DE CIMENT, material de construcție indispensabil creării, menținerii și dezvoltării cadrului material al vieții sociale și economice, presupune un însemnat consum de energie. Pe plan mondial se consumă în acest scop circa 2% din totalul energiei electrice produse, această formă de energie reprezentând

la rîndu-i 15—20% din energie totală înglobată în produs.

Sînt pe deplin justificate în aceste condiții preocupările factorilor de răspundere din minister, centrale și întreprinderi, ca și din cadrul Institutului de cercetări și proiectări pentru industria lianților și azbocimentului din țara

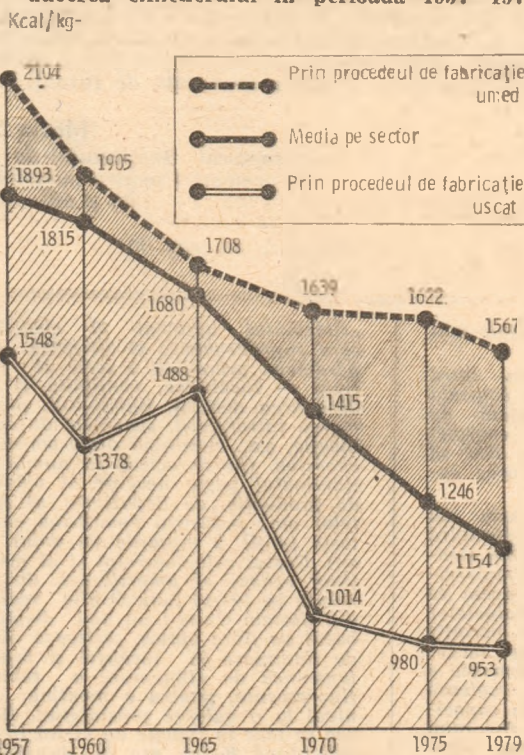
noastră pentru identificarea căilor și mijloacelor de reducere a consumului specific de combustibil, precum și pentru elaborarea unor noi și eficiente tehnologii. Aceasta cu atît mai mult cu cît România este exportatoare nu numai de ciment, ci și de tehnologie și utilaje pentru întreprinderile de profil.

Promovarea tehnologiilor eficiente

ÎN PRODUCȚIA CIMENTULUI, în ultimul deceniu și jumătate, s-a realizat o modificare structurală cu importante efecte economice; anume, a scăzut ponderea producției de clincher obținută prin procedeul umed, mare consumator de energie (de la 89,1% în 1965 la 32,5% în 1979), crescînd în mod corespunzător ponderea celei obținute prin procedeul uscat, mult mai avantajos din acest punct de vedere. În urma acestei modificări de ponderi și a altor măsuri aplicate, consumul specific mediu de combustibil a scăzut de la 1 680 kcal/kg clincher în 1965, la 1 154 kcal/kg în 1979 (graficul nr. 1).

GRAFICUL NR. 1

Consumul specific de combustibil la producerea clincherului în perioada 1957—1979

Ținînd seama de efectele economice favorabile pe care procedeul uscat îl are față de cel umed în fabricarea cimentului, Directivele Congresului al XII-lea au prevăzut continuarea măsurilor de extindere a acestuia, prin punerea în funcțiune a noi linii tehnologice de 3 000 t/zi.

Există însă în continuare importante posibilități de reducere a consumului de combustibil pe tona de ciment. Cercetările efectuate în acest scop s-au concretizat în elaborarea unei tehnologii originale de producere a clincherului prin procedeul uscat cu fracționarea alimentării cu combustibil, tehnologie ce

se poate aplica atît la cuptoarele noi ce se vor construi, cît și la modernizarea unor instalații vechi. Noua tehnologie aplicată la un cuptor de 800 t/zi de la combinatul din Tg. Jiu cît și la cuptorul de 3 000 t/zi de la Fieni, care funcționează pe procedeul uscat, a condus la reducerea consumului de combustibil cu 15%, la prelungirea duratei de funcționare a căptușelilor refractare și la diminuarea consumului specific de cărămizi cu pînă la 40%. O altă cercetare în curs de valorificare permite creșterea cu aproape 10% a capacității de producție a cuptoarelor de 800 t/zi procedeul uscat, prin dotarea lor cu exhaustoare cu caracteristici îmbunătățite, fără să crească consumurile specifice de energie.

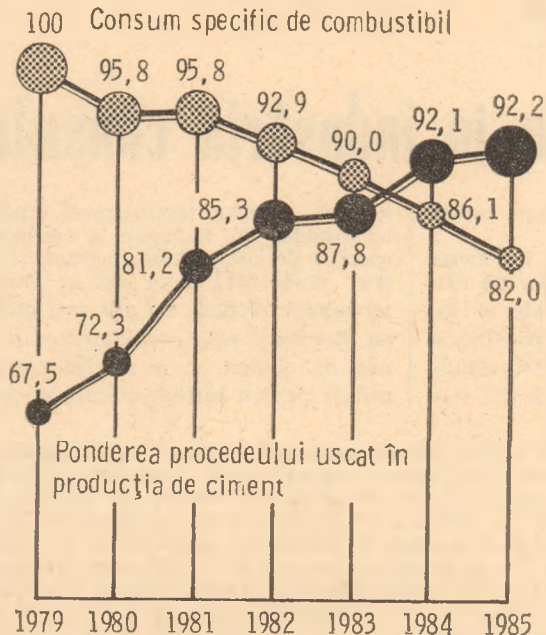
Un aspect principal al dezvoltării tehnologiei de fabricație, cu implicații favorabile asupra consumului specific de combustibil, îl constituie creșterea capacității unitare de producție a cuptoarelor (menționăm că în lume sînt de acum în funcțiune unități cu o producție anuală de 4 milioane tone ciment). Posibilități noi și remarcabile pentru creșterea capacității unitare de producție a instalațiilor de clincherizare a adus asocierea, la fracționarea procesului de clincherizare, a alimentării cu combustibil, procedeul cunoscut și sub denumirea cu precalcinare. Corespunzător desfășurării procesului tehnologic, căldura necesară se produce prin arderea a circa 40% din combustibil în cuptorul rotativ și a restului de aproape 60% în ultima treaptă a schimbătorului de căldură — în care este înglobat și calcinatorul — ceea ce face posibilă realizarea unor capacități de producție cel puțin duble cu cuptoare rotative avînd aceleași dimensiuni. Din punctul de vedere al reducerii consumului specific de combustibil, creșterea capacității de producție a cuptoarelor rotative acționează prin reducerea pierderilor specifice de căldură în mediul ambiant prin tola cuptorului, ca urmare a reducerii suprafeței acestuia raportate la producția realizată. Astfel, prin trecerea de la capacitatea de 800 t/zi la cea de 3 000 t/zi suprafața specifică a tolei scade de la 1,01 m²/t zi la 0,59 m²/t zi, iar consumul specific proiectat se reduce cu 30 kcal/kg clincher.

Valorificarea resurselor energetice secundare

DIN INSTALAȚIILE de prelucrare a cimentului fac parte și răcitoarele, care concomitent cu efectuarea răcirii clincherului, permit și recuperarea căldurii lui prin preîncălzirea aerului de combustie utilizat în cuptorul rotativ. La liniile de fabricație a cimentului după procedeul uscat din țara noastră s-au adoptat răcitoarele grătar, la care debitul specific de aer necesar răcirii este mai mare decît cel posibil de utilizat în cuptor și excesul este evacuat în atmosferă. Pentru a evita aceste pierderi și pentru recuperarea căldurii respective sînt în curs de realizare și experimentare instalații în concepție proprie pentru valorificarea căldurii acestui aer la uscarea zgurii utilizate ca adaos la producerea cimentului, fiind posibilă pe această cale o economie de pînă la 30 kcal/kg clincher. La cele două linii tehnologice de a întreprinderea de ciment Tașca, de exemplu, aceasta înseamnă o economie anuală de aproape 8 600 tone combustibil convențional.

Creșterea randamentului de recuperare a căldurii clincherului se obține și prin dotarea cuptoarelor cu arzătoare fără aer primar. S-au realizat asemenea arzătoare pentru gaze naturale la cuptoarele de 300 t/zi și 800 t/zi procedeul umed și pentru

GRAFICUL NR. 2
Ponderea procedurii uscat și a consumului specific de combustibil din producția de clincher pentru perioada 1979—1985
— IN PROCENTE —

cuptoarele de 800 t/zi și 3000 t/zi procedeul uscat. În afara economiei de combustibil — circa 10 kcal/kg clincher — se realizează și o economie de energie electrică prin eliminarea ventilatoarelor de aer primar. Aceste arzătoare sînt aplicate la toate cuptoarele de la Tirgu Jiu și Fieni și parțial la cele de la Cîmpulung. Pentru extinderea utilizării lor, deocamdată la Turda și Bicaz — s-a elaborat și se desfășoară în cadrul Centralei cimentului București un program concret cu termene și responsabilități bine definite.

Pe de altă parte, procedeul uscat cu fracționarea procesului a creat condiții favorabile pentru ca o parte din căldura necesară să fie produsă cu combustibili inferiori. În acest scop s-au întreprins cercetări pentru înlocuirea parțială a păcurii și gazelor naturale cu cărbuni brunii și ligniți la producerea clincherului, analizîndu-se implicațiile înglobării cenușii rezultate din ardere în amestecul de materii prime și modul de preparare a cărbunilor respectivi. Pînă în prezent s-a experimentat în stația pilot aplicarea procedurii la materiile prime ale Combi-

natului de lianți Cîmpulung pentru care, în acest an, este prevăzută proiectarea unei instalații industriale și urmează să se experimenteze aplicarea lui la materiile prime de la Aleșd.

Printre factorii de primă importanță care determină nivelul de realizare a performanțelor optime de producție, consum specific de combustibil și calitate la cuptoarele de clincher se numără și alimentarea lor cu amestec de materii prime măcinate fin, corespunzător naturii și structurii lor și avînd compoziția chimică prescrisă și cu variații în timp în limite foarte strînse. Pentru realizarea acestei cerințe întreprinderile au fost dotate cu sisteme de dozare și omogenizare a căror perfecționare constituie obiectul unor teme de cercetare și dezvoltare tehnologică. Dintre acestea bune rezultate dau îmbunătățirea algoritmului de calcul al dozării automate a materiilor prime cu calculator electronic de proces la liniile de 3000 t/zi și crearea unei tehnologii de omogenizare cu eficiență tehnică și economică superioară.

Prin dotarea cu aparatură de măsură și control prevăzută de proiectele întocmite de institutul nostru se asigură personalului de specialitate din exploatare informațiile necesare luării de decizii corecte în activitatea de conducere a procesului tehnologic. Pe baza cercetărilor efectuate s-au proiectat și s-au realizat instalația de reglare automată a funcționării răcitorului grătar de 3000 t/zi și o priză de prelevat gaze de la capul cald al cuptorului pentru analiză automată în vederea reglării combustiei, dispozitiv care a fost omologat și este în curs de valorificare. De altfel, toate liniile de 3000 t/zi sînt dotate cu sisteme de analiză și dozare automată cu calculator electronic a materiilor prime. Începînd cu prima linie de la Hoghiz s-a introdus și instalația de reglare automată a răcitoarelor grătar, iar întregul sistem de dotare al acestei linii, conceput de cercetătorii din institut, se aplică la toate liniile de producere a cimentului de la întreprinderea Tașca.

Materiile prime refolosibile — în circuitul productiv

O SURSĂ IMPORTANTĂ de diminuare a cheltuielilor materiale (inclusiv a celor pentru combustibil) o constituie folosirea în fabricarea cimentului a unor materii prime refolosibile rezultate din procesele de fabricație a altor industrii. Dintre cele care au căpătat cea mai largă utilizare, datorită proprietăților deosebite și a ușurinței introducerii în fluxul tehnologic al cimentului face parte și zgura granulată de furnal. În tabelul

Marin ȘTOIAN

directorul Institutului de cercetări și proiectări pentru industria lianților și azbocimentului

(Continuare în pag. 7)

RECUPIRARE REFOLOSIRE EFICIENTĂ

● Folosind un volum important de date obținute din măsurători și analize, elaborînd pe această bază modele matematice și recurînd la simularea pe calculator, firma franceză Heurtey a pus la punct o metodă complexă pentru perfecționarea construcției și funcționării cuptoarelor de oțel din turnătorii, în vederea reducerii consumului de gaz metan. Pe lângă utilizarea unor materiale și echipamente noi (refractare ușoare, arzătoare cu placă-răplată), pentru fiecare cuptor se trasează, cu ajutorul calculatorului electronic, o curbă de funcționare teoretică, prin care se urmărește creșterea gradului de eterogenitate termică, adică a diferenței între punctul cel mai cald și cel mai rece al metalului la ieșirea din cuptor; de exemplu, mărîrea acestei diferențe de la 10% la 30% corespunde unei reduceri totale a consumului de energie cu 10%. Calculatorul comandă în timp real și stingerea diferitelor șiruri de arzătoare din diverse zone de încălzire, pînă la

ține randamente de 60% și chiar mai mari.

● La Olkara, în Nigeria, va intra în funcțiune în anul viitor o centrală electrică avînd o putere instalată de 15 MW, bazată pe utilizarea energiei geotermice. Se prevede ca în 1982 să înceapă lucrările pentru dublarea capacității centralei.

● Specialiștii din Cehoslovacia au pus la punct o metodă și aparatură necesară pentru evaluarea sarcinii efective la utilajele din industria materialelor de construcții. Metoda, bazată pe măsurători la nivelul principalelor părți funcționale ale utilajului, permite preselecția întregii game de încărcări pentru materialul ce urmează a fi prelucrat. În acest mod se reglează automat încărcarea la întreaga capacitate, ceea ce influențează favorabil eficiența consumului de energie electrică.

● Controlul computerizat al consumurilor de energie se dovedește o investiție rentabilă. Într-o fabrică din Statele Unite, un calculator de proces se află în legătură cu 630 de mașini, reglînd automat balanța consumului; astfel, dacă solicitările de energie electrică depășesc posibilitățile de alimentare, el deconectează mașinile necesitare. Computerul stă la baza

„sistemului automat al clădirilor”, care supraveghează și dirijează după parametri prereglați o serie de funcțiuni — încălzirea, ventilația și condiționarea aerului, iluminatul, programarea întreținerii, sistemele de comunicație, ș.a., eliminînd orice consumuri excesive. (Se apreciază că numai prin iluminatul peste necesar al clădirilor de producție, de depozitare, al incineratorilor etc., industria americană cheltuiește în anul 2 miliarde de dolari pe an). Costul calculatorului și al instalațiilor conexe se amortizează, din economii, în 10—14 luni. O altă realizare din Statele Unite: un nou dispozitiv, bazat pe fibre optice, sesizează nivelul de iluminare în încăperi și reglează tensiunea de alimentare a tuburilor fluorescente, pentru a menține acest nivel la o valoare prestabilită. Reglarea se face în funcție de vîrsta fiecărui tub (după 25 mii ore de funcționare, intensitatea luminoasă a tuburilor este cu 20% mai redusă decît la începutul utilizării lor), de aportul luminii naturale, de nevoile funcționale ale încăperii respective. Se realizează astfel economii de energie electrică de cel puțin 40%. Congresul S.U.A. a precizat instalarea în clădirile administrative a noului dispozitiv, al cărui preț este de circa 20 de dolari.

Dimensiuni ale întreprinderilor model

DEZBATERE „R. E.”

EXTINDEREA POLISERVIRII UTILAJELOR — factor de creștere a productivității

PENTRU unitățile model, esențială este — în desfășurarea procesului de producție — cunoașterea și asimilarea operativă a tuturor elementelor pe care le generează experiența înaintată în cele mai diferite planuri de activitate. Concomitent, pentru celelalte unități economice, pentru întreaga economie, este vitală cunoașterea și valorificarea fluxului de experiență înaintată pe care-l generează, la rindul lor, întreprinderile model.

În contextul cerinței majore de cunoaștere și generalizare a experienței înaintate în toate unitățile economice, de dezbatere a diferitelor aspecte pe care le comportă promovarea unor noi metode și tehnici de conducere și organizare se înscrie și preocuparea revistei noastre de a contribui la accelerarea extinderii poliservirii utilajelor — ca sursă eficientă de sporire a producției fizice, de utilizare productivă, rațională a personalului muncitor, de folosire mai completă a timpului de lucru și de creștere pe această cale a productivității muncii. În încheierea dezbaterii*) desfășurate la întreprinderea de reparații auto „Grivița” din Capitală — cu ocazia schimbului de experiență între unele unități constructoare de mașini, organizat de către Comitetul de partid al sectorului 1 al municipiului București — discuțiile au pus în evidență corelația poliservire-productivitate-normarea muncii, precum și câteva concluzii privind propuneri și măsuri concrete de acțiune necesare a fi luate în considerare pentru o extindere eficientă a lucrului simultan la mai multe mașini.

Experiența acumulată operativ generalizată

— „PENTRU OBȚINEREA unor rezultate economice superioare este necesar ca extinderea poliservirii să se efectueze cu maximum de raționalitate. Pentru că dacă poliservirea conduce într-adevăr la o creștere a productivității muncii (în special sub influența reducerii relative de personal), tot atât de adevărat este că ea poate determina — dacă nu este rațional aplicată — un minus de producție fizică la locurile de muncă și secțiile la care se aplică. Dacă poliservirea permite realizarea unei economii de personal prin faptul că un singur om lucrează la două sau mai multe mașini, nu în toate cazurile însă un muncitor realizează și două norme fizice inițiale de producție pe fiecare utilaj aflat în sistemul poliservirii.

O astfel de situație poate apărea atunci când poliservirea nu se desfășoară după sau concomitent cu asigurarea unor măsuri organizatorice adecvate care să permită ca nivelul producției fizice realizate pe condițiile specifice de lucru pe care le implică poliservirea, policalificarea muncito-

*) Dezbaterea continuă problematica pe această temă prezentată în „R.E.” nr. 51/1978, nr. 10 și 17/1979 și 5 și 10/1980.

LA DEZBATERE AU PARTICIPAT: Marin VOINEA secretar cu probleme economice și Lixandru MIRICĂ activist, de la Comitetul de partid al sectorului 1 al municipiului București; Ștefan LECH director, Aurel CRISTACHE, secretarul comitetului de partid, Marin MĂTĂCHITĂ, președintele comitetului sindicatului; Ion ȘERBĂNESCU, inginer-șef și Cornel CIAUȘU, secretarul comitetului U.T.C. de la întreprinderea de reparații auto „Grivița”; Constantin RAICU, inginer proiectant la Institutul de cercetări și proiectări tehnologice în telecomunicații președintele Comisiei inginerilor și tehnicienilor din sectorul 1 al Capitalei; Pompiliu MOLDOVAN, președintele Comisiei economice și pregătirii profesionale, membru în Biroul executiv al Consiliului sindicatelor din sectorul 1; Gheorghe PIRVU, director și Gheorghe ROZOLEA responsabil cu capacitățile de producție la Întreprinderea de elemente de automatizare; Voicu ALDEA, director tehnic și Dan COSMIN, șef de secție cercetare-proiectare la întreprinderea „Automatică”; Radu ALEXANDRESCU, inginer-șef la întreprinderea de utilaj chimic „Grivița roșie”; Dan A. POPESCU inginer principal, secretar cu probleme economice al Comitetului de partid la întreprinderea mecanică de material rulant „Grivița Roșie”; Petre DOBRE, maistru principal, secretar al Comitetului de partid al întreprinderii „Tehnometal”; Florin PAȘA, șef birou la Centrala industrială de reparații auto.

Din partea redacției, la discuții a participat Bogdan PĂDURE.

rilor, mecanizarea și automatizarea unor operațiuni de execuție și a transportului ș.a.). Alteori, rezultate mai slabe pe mașini poliservite, comparativ cu alte întreprinderi, se înregistrează acolo unde poliservirea este privită ca o soluție pentru lipsa de cadre calificate la anumite utilaje și se apreciază că este mai necesar ca instalațiile tehnologice să funcționeze prin poliservire (chiar dacă nu sînt create condiții să fie utilizate la cel mai înalt nivel) decît să nu fie utilizate deloc.

Aplicarea eficientă a acestui sistem de lucru face necesar un efort mult mai amplu care să aibă în vedere reorganizarea amplasării în flux a mașinilor, elaborarea unor noi norme de muncă care să țină seama de specificul poliservirii dar și schimbarea mentalității lucrătorului care să înțeleagă că, dacă o anumită operațiune are „timpuri morți”, în acest interval de timp este de datoria lui să execute și alte operațiuni tehnologice, așa cum la locurile de muncă cu procese tehnologice continue lucrătorul muncește fără întreruperi în întreg timpul zilei de muncă” (Bogdan PĂDURE).

— „Această schimbare a mentalității a constituit o problemă abordată cu maximă responsabilitate în cadrul întreprinderii de reparații auto „Grivița”.

Intensa activitate desfășurată a urmărit să contribuie la extinderea poliservirii, lămurind muncitorii, toate cadrele implicate că, dacă este adevărat că un om lucrează la două și trei mașini, tot atât de adevărat este că s-au creat condiții ca efortul depus să nu fie și el proporțional sporit, ca munca fizică să fie diminuată, iar munca responsabilă ușurată. Practic, prin mecanizare și automatizare muncitorii de pe mașinile-unelte au fost degrevați de problema spanului, de asigurarea cu scule și materiile prime respective. Mai mult decît atât: preluarea acestor operații din sarcina muncitorilor din sistemul poliservirii a fost compensată cu lucrul la alte mașini, deci cu sarcini la nivelul calificării superioare pe care o posedă. Dealtfel, toate perfecționările aduse sistemului organizatoric — ilustrate în prima parte a dezbaterii — au degrevat pe lucrători de niște eforturi fizice grosiere, iar activitatea pe care o desfășoară în prezent la mai multe mașini poate fi privită ca o înlocuire avan-

tajoasă a unor munci fizice care trebuiau făcute înainte și care erau mai puțin calificate.

Poliservirea a cîștigat teren și deoarece prin normele de muncă științific stabilite, în funcție de specificul poliservirii, am stimulat pe muncitori să treacă la poliservire. Rezultatele bune pe care le-am obținut în acest fel în creșterea producției fizice și a productivității au făcut ca în întreprinderea noastră cîștigul mediu să fie de peste 2.00 lei". (Ștefan LECH).

— „În cadrul întreprinderii mecanice de material rulant „Grivița Roșie“ normarea activității de poliservire a avut la bază metodologia de normare elaborată de Ministerul Muncii și s-a realizat prin aplicarea unor coeficienți care țin seama de gradul de ocupare a executantului, de timpii săi „de așteptare“ tehnologică, acțiune combinată cu premiarea muncitorilor antrenați în acțiunea de poliservire (utilizînd pentru aceasta o parte din economiile realizate la forța de muncă economisită prin poliservire).

Cointeresarea realizată în acest fel a determinat rezultate bune nu numai în procesul de execuție propriu-zis. S-a înfăptuit o auto-ordonare a întregului flux al fabricației începînd de la aprovizionarea cu scule, cu materiale și pînă la activitatea propriu-zisă de reparații a utilajelor. Muncitorul care lucrează la 2-3-4 mașini simultan, are acum o motivație în plus ca să nu stea mașina fără să producă și de aceea remediază el singur unele mici defecțiuni care pînă în momentul de față se făceau numai la intervenția sectorului mecanic-șef al întreprinderii". (Dan POPESCU).

— „Dacă adăugăm și experiența întreprinderii de utilaj chimic „Grivița Roșie“ la aspectele prezentate pînă acum, se poate aprecia că, practic, în fiecare dintre unitățile economice participante, există, în domeniul poliservirii un „stil“ de muncă și de organizare propriu, în funcție de posibilitățile existente. Avînd în vedere că peste tot s-a căutat ca acest lucru să fie făcut pe o bază științifică și rațională propunerea mea este ca instituturile specializate în domeniul prelucrării informației, în domeniul organizării, Academia „Ștefan Gheorghiu“, Academia de studii economice, Institutul politehnic ș.a., să organizeze în forme mai complexe și mai concrete ca pînă în prezent o temeinică popularizare și cunoaștere a celor mai bune experiențe din întreprinderi. Un schimb de experiență mai fructuos s-ar putea realiza prin organizarea de cursuri pe problema poliservirii, bogat ilustrate cu exemple concrete din practica celor mai semnificative întreprinderi, trecute desigur prin filtrul unitar al organizării științifice a activității și al maximizării eficienței producției". (Badu ALEXANDRESCU).

— „Dată fiind diversitatea modalităților de acțiune existente în problema poliservirii și bogata experiență practică acumulată în întreprinderi, consider necesar să se treacă la o unificare în ceea ce privește normarea muncii și cointeresarea celor ce lucrează în sistemul poliservirii în toate unitățile din construcția de mașini. Elaborarea și utilizarea unor normative de timp uni-

ficat pentru poliservire ar facilita schimbul de experiență, ar permite elaborarea unei strategii și tactici de introducere a acestui mod de lucru la nivel de centrală și ramură industrială, ar înlesni o urmărire și evaluare mai operativă a rezultatelor obținute și generalizarea experienței înaintate" (Petre DOBRE).

Un sistem complex de organizare și conducere a producției

— „AȘA după cum a reieșit din întreaga dezbatere, pentru o aplicare și o extindere eficientă a poliservirii în care sporul de productivitate să se realizeze concomitent cu creșterea corespunzătoare a producției fizice în condițiile utilizării mașinilor la întreaga lor capacitate — este necesar ca ea să fie gîndită și aplicată ca un sistem complex de organizare și conducere a producției și nu ca un instrument care poate acționa separat, ca o metodă independentă pentru a cărei aplicare sînt suficiente anumite dorințe sau doar anumite dispoziții — ale centralelor industriale de pildă — de a se lucra la mai multe mașini. În concluzie, pentru obținerea unei eficiențe înalte și a unor rezultate superioare consider că, în întreprinderi, trebuie avute în vedere următoarele considerente :

● poliservirea trebuie gîndită și începută din faza de concepție, de proiectare a unui nou obiectiv industrial — și nu abia din faza de producție — pentru că în acest mod se poate realiza un maxim în utilizarea optimă a personalului. Desigur, deosebit de importantă rămîne necesitatea de a aplica și extinde poliservirea în întreprinderile existente, totuși, pot fi puse clar în evidență însemnatele economii de eforturi financiare, organizatorice și umane care s-ar putea realiza prin luarea în considerare — din faza de cercetare — proiectare — a necesității lucrului unui om la mai multe mașini.

Pentru aceasta este simultan necesară o schimbare și în modul de a concepe produsele noi, pentru că ele vor trebui special proiectate pentru ca, în procesul execuției, să poată fi poliservită o secție sau un grup de mașini — unelte. Acest lucru poate fi realizat prin adîncirea problemelor de tipizare, de proiectare și de codificare constructivă și tehnologică a pieselor componente ;

● poliservirea nu trebuie privită ca un scop în sine ci ca un mijloc de creștere a productivității și a producției fizice. Ca atare, poliservirea nu trebuie aplicată ca un panaceu universal pentru creșterea eficienței și extinsă automat, neglijînd alți factori de producție, a căror acțiune ar putea avea, în anumite cazuri, efecte favorabile superioare. În acest context, se poate aprecia de pildă ca interesantă de studiat alternativa ca, în loc de a promova poliservirea pe utilaje ce execută operații de așchiere, să fie introduse în produc-

ție tehnologii moderne de prelucrare (sinterizare, electrochimice etc), care ar putea elimina complet operația de așchiere, ceea ce ar conduce la un spor substanțial mai mare al eficienței ;

● aplicarea eficientă a poliservirii în întreprinderile existente, atunci cînd acest lucru a fost demarat din faza „de producție“ a unui obiectiv industrial trebuie să nu scape din vedere necesitatea reorganizării amplasării mașinilor, trecîndu-se mai hotărît de la criteriile de grupare a lor după tonaj și caracteristici tehnice la o recombinare a operațiunilor tehnologice care să permită o ocupare cît mai eficientă a timpului de lucru al muncitorului care le poliservește. Alegerea mașinilor grupate se cere făcută luînd în considerarea structura timpului operațiunilor în așa fel ca lucrările să se deosebească cît mai puțin ca durată, iar amplasarea lor să fie efectuată cît mai dens ;

● mai multă atenție ca pînă în prezent se cere acordată și problemei aprovizionării cu scule și piese a grupului de mașini deservite de un singur lucrător. Dacă acest proces nu este bine organizat, există posibilitatea ca să nu mai producă un întreg grup de mașini, dat fiind că, în noile condiții de lucru, muncitorul nu mai are efectiv posibilitatea de a se autoaproviziona eficient. Ca urmare, automatizarea și mecanizarea aprovizionării locului de muncă și a transportului intern capătă o importanță deosebită. Deși este adevărat că, în acest sens, există experiențe bune în unele întreprinderi (la „Tehnometal“, unde se aplică sistemul „Disrom“ pentru asigurarea S.D.V.-isticii necesare și la I.R.A. „Grivița“ unde aprovizionarea, se realizează cu ajutorul unor linii în sistem conveier etc.), totuși se poate aprecia faptul că în acest sector se cer depuse, în continuare, eforturi substanțial sporite ;

● policalificarea reprezintă o altă cerință de bază și în poliservire și, de aceea, în fiecare întreprindere aceste două acțiuni se cer mai unitar îmbinate. Nu numai pentru ca un muncitor să poată lucra și supraveghea activitatea la mai multe mașini ci și pentru ca el să poată interveni operativ în cazul unor dereglări curente a utilajelor și a le remedia fără a mai aștepta intervenția celor din serviciul mecano-energetic. De aceea ne gîndim să extindem metoda ca fiecare lucrător, înainte de a deveni calificat într-o anumită meserie, de prelucrare spre exemplu, să facă un anumit stagiu în secția de întreținere a uzinei, care să-i permită dobîndirea unor cunoștințe temeinice de mecanică.

Dat fiind că pentru generalizarea experienței bune acumulate, pentru materializarea în practică a propunerilor și măsurilor amintite de extindere a poliservirii se depun în unitățile noastre eforturi deosebite, finalizate, prin sporirea producției fizice și a productivității muncii, se poate aprecia că — și pe această cale — au fost și sînt, în continuare consolidate premisele necesare pentru realizarea exemplară a planului de producție pe acest an și pe întregul cincinal (Marin VOINEA).

Reflecții

CONTINUA DEZVOLTARE a țării noastre, cit și influențele contextului internațional — agravat, începând din preajma jumătății deceniului '70, de reducerea ofertei de ștei și în general de scumpirea materialelor prime — au început să evidențieze limitele modului de a privi programul de construcții numai prin prisma cheltuielilor inițiale.

Intr-adevăr, urmărirea numai a acestui aspect și preocuparea numai pentru **minimizarea cheltuielilor inițiale** nu spun nimic în legătură cu implicațiile pe care clădirile astfel realizate le au asupra economiei naționale pe toată durata lor normală de exploatare, durată în care exploatarea clădirii **costă**, iar suma acestor costuri este o funcție directă nu a cheltuielilor inițiale ci, mai ales, a concepției de realizare și implicit a materialelor folosite. Un timp ne-a venit greu să acceptăm că, odată realizată, o construcție continuă să antreneze cheltuieli, că prevederea unor ferestre și luminatoare mari conduce la mărirea consumurilor energetice în perioadele reci ale anului într-o măsură mult mai mare decît economia de energie electrică făcută prin reducerea duratei de funcționare a instalației de iluminat artificial. Încă nu sintem pregătiți să asigurăm în totalitatea cazurilor o întreținere corespunzătoare a construcțiilor, mai ales în domeniul industrial și acceptăm greu ideea că o clă-

dire cu ferestrele și luminatoarele neglijate produce pagube mai ales în timpul iernii, deoarece pierderile de căldură mari sint amplificate de un consum ridicat de energie electrică. Această situație a făcut și face încă necesar un efort de înțelegere și a-

în sensul mării valorii lui cit și asupra numitorului — în sensul minimizării acestuia. În preocuparea de esență calitativă de **maximizare a eficienței**, construcțiile pot interveni atît prin minimizarea generalizată a implicațiilor pe care acestea le transmit acti-

Aceste premise stau la baza unui concept unitar, original, în curs de cristalizare ce urmărește sporirea contribuției construcțiilor — mai ales în cazul clădirilor de producție din industrie — la creșterea eficienței generalizate a activităților productive, denuit de noi **conceptul implicațiilor minime**.

Urmărind abordarea sistemică a implicațiilor construcțiilor, se propune și o metodologie de apreciere — prin prisma minimizării implicațiilor transmise în afara sistemului — a modului în care ar urma să se acționeze la nivelul producătorilor, al amplasării acestora în teritoriu, al organizării transportului de la producător la șantier, al constructurului ca și al beneficiarului pentru atingerea scopului enunțat. Prin prisma acestui concept trebuie privite în mod unitar atît clădirile noi, cit și cele existente, care prezintă un volum important ce nu trebuie să scape analizei și preocupărilor de optimizare.

De un real folos în stimularea preocupărilor de optimizare considerăm că poate fi instituirea practicii de a evidenția modul în care participă la formarea costului și la consumurile energetice clădirea în care se desfășoară activitatea productivă, urmărind minimizarea acestei participări și utilizarea acestei practici ca element principal pentru fundamentarea alcătuirilor constructive.

Gh. POLIZU

MAXIMIZAREA EFICIENȚEI CONSTRUCȚIILOR (I)

daptare la rigorile perioadei, impune să se acționeze cu luciditate pentru fundamentarea științifică a unui punct de vedere în legătură cu modul în care trebuie concepute construcțiile, cu materialele recomandabile a fi utilizate, cu modul de organizare a producerii lor și stadiul de echipare în momentul livrării, cu tehnologiile și sistemele de realizare pe șantier, ca și cu modul în care trebuie acționat în perioada de exploatare pentru conservarea performanțelor proiectate ale clădirii.

Spunem aceasta pentru că nu trebuie să uităm că, definind în general eficiența unei activități prin raportul efect/efort, mărirea valorii raportului se poate face în sensul cel mai complet acționînd atît asupra numărătorului —

vității productive și, în final, produselor, cit și prin mărirea productivității ca urmare a condițiilor bune de lucru pe care le pot oferi.

Aceasta înseamnă realizarea celei mai ieftine clădiri, care se realizează cu cel mai redus consum de materiale și energie, cu consumuri reduse de forță de muncă etc., dar — pentru că apare și acest dar de care trebuie să ținem seama — acest minim din perioada de realizare nu trebuie să fie contrazis de consumuri mari de energie în perioada de exploatare, de activități de întreținere numeroase și care ar perturba activitatea productivă, de durabilități reduse ale materialelor și alcătuirilor constructive utilizate sau de disconfort care ar afecta randamentul activității productive.

Consumul de energie

(Urmare din pag. 4)

alăturat este evidențiat efectul favorabil (reducerea consumului de combustibil la tona de ciment între 14—47%) pe care-l are utilizarea zgurii granulate de furnal asupra consumului ener-

Reducerea consumului energetic prin utilizarea zgurii granulate de furnal

Sortiment	Consum energetic total	
	t cc/t ciment	%
Ciment fără adaos (P 40)	0,228	100
Ciment cu 15% zgură (Pa 35)	0,196	85,9
Ciment cu 30% zgură (M 30)	0,163	71,4
Ciment cu 50% zgură (F 25)	0,120	52,63

getic total (combustibil + energie electrică) la producerea diferitelor sortimente de ciment.

Cercetările efectuate în scopul creșterii procentului de zgură la producerea cimentului au dus la concluzia că la sortimentele Pa 35 și M 30 acest procent poate fi ridicat la maximum 20% și respectiv 35%, printr-o măcinare mai fină, fără ca proprietățile să se schimbe. De asemenea, în cazul sortimentului F 25, prin activarea sulfatică a zgurii și printr-o măcinare avansată (la circa 4000 cm²/g față de circa 3000 cm²/g), procentul de zgură adăugată poate fi mărit de la 50% la 80%. Prin aplicarea acestor soluții, consumul energetic total, în cazul celor trei sortimente, scade după cum urmează:

— Pa 35 cu maximum 20% zgură : 0,185 t cc/t ciment față de 0,195 t cc/t ciment ;

— M 30 cu maxim 35% zgură : 0,155 t cc/t ciment față de 0,160 t cc/t ciment ;
— F 25 cu maxim 80% zgură : 0,070 t cc/t ciment față de 0,120 t cc/t ciment.

Cercetări cu rezultate favorabile s-au efectuat și în scopul utilizării unui procent mic de zgură (circa 5%) la producerea cimenturilor cu rezistențe inițiale mari (P 40 și P 45), folosite în special în industria prefabricatelor la betoane de marcă B 300—B 500. Avînd în vedere că aceste sortimente se produc la un nivel de circa 1 milion tone pe an, introducerea unui procent de 5% zgură contribuie, de asemenea, la realizarea unei reduceri importante a consumului de energie în industria cimentului. De asemenea, a rezultat din diferite experimente posibilitatea ca la o cantitate importantă de beton prefabricat de marcă B 250 să se extindă utilizarea cimentului Pa 35 în detrimentul sortimentului P40 folosit în prezent, ceea ce are drept consecință o reducere a consumului specific total de energie, dată fiind diferența de circa 0,1 tcc existentă între consumurile specifice ale celor două sortimente.

Pentru realizarea ritmului propus în creșterea ponderii procedeului uscat în producția de ciment și reducerea consumului specific de combustibil pe tona de produs este necesar :

● să se depună eforturi susținute și concertate pentru respectarea termenelor prevăzute în graficele de realizare a indicatorilor proiectați la toate liniile de 3000 t/zi date în funcțiune și pentru respectarea termenelor de punere în funcțiune a celor în curs de execuție ;

● realizarea programului de transformare a unor linii de pe procedeul umed pe procedeul uscat și de trecere în rezervă a unor cuptoare care realizează consumuri specifice de energie ridicate ;

● implementarea mai operativă a noilor tehnologii și însușirea cunoștințelor necesare de către personalul de execuție, în vederea valorificării optime a posibilităților tehnice ale instalațiilor.

RENTABILIZAREA ACTIVITĂȚII

ÎN TOATE COOPERATIVELE AGRICOLE DE PRODUCȚIE *)

Semnificațiile economice ale îmbunătățirii calității produselor

O ANALIZĂ, chiar și sumară, a activității economico-financiare din cooperativele agricole evidențiază calitatea produselor agricole ca unul din factorii principali care condiționează rentabilitatea producției. Este logic să fie astfel, deoarece îmbunătățirea calității produselor este una din urmările directe ale măsurilor de accelerare a procesului de intensificare a producției agricole.

Efectul utilizării raționale a resurselor suplimentare alocate pentru intensificarea producției se manifestă nu numai în creșterea randamentului — la hectar sau pe animal — ci și în sporirea calității produsului obținut, exprimată sintetic — independent de diversitatea criteriilor de apreciere — prin capacitatea produsului de a satisface într-un grad mai înalt nevoile de consum. Corelată cu mărimea randamentului fizic, calitatea se exprimă prin cantitatea de substanță utilă (gluten, proteină, ulei, amidon, zahăr etc.) care se obține la unitatea de suprafață. Prin urmare, îmbunătățirea calității produselor agricole are o mare semnificație socială, deoarece la aceeași unitate de suprafață se obține un volum mai mare de substanță utilă.

Fiind un efect al intensificării, îmbunătățirea calității produselor presupune însă și cheltuieli mai mari la unitatea de suprafață, pentru aplicarea strictă a tehnologiilor moderne, care permit obținerea unor produse de calitate superioară. Totodată, prin sistemul de prețuri, statul cointerează unitățile agricole în obținerea unor produse de calitate superioară. Prin sporul procentual la prețul de bază, acordat producției care îndeplinește condițiile de calitate fixate (de exemplu la cereale), prin transformarea întregii producții în producție la nivelul standardelor (la laptele de vacă, după procentul de grăsime) sau prin diferențierea directă a prețului în funcție de calitatea produsului (ca la legume sau la carnea de la toate speciile de animale), statul urmărește cointeresearea cooperativelor în îmbunătățirea calității produselor, pentru satisfacerea mai bună a nevoilor de consum, a gusturilor și preferințelor consumatorilor.

Din punctul de vedere al cerințelor de rentabilizare a activității tuturor cooperativelor agricole, îmbunătățirea calității prezintă avantajul primordial că, de regulă, sporul de preț obținut pentru un produs superior, depășește cheltuielile suplimentare necesitate de atingerea unei clase mai înalte de calitate. În felul acesta, îmbunătățirea calității produselor agricole contribuie direct la obținerea unor beneficii suplimentare.

Practica extinsă a cooperativelor agricole din țara noastră pune în evidență rolul dinamic, iar în unele cazuri chiar determinant pe care calitatea produselor îl deține în rentabilizarea și creșterea rentabilității lor. Concluzia generală care se degajă din analiza activității economico-financiare a cooperativelor agricole este că, la toate produsele agricole, prețul mediu de realizare pe unitatea de produs este mai mare în grupa cooperativelor rentabile decât în cea a cooperativelor nerentabile. Raportată la beneficiul obținut pe unitatea de produs de către cooperativele rentabile, această diferență de preț este cuprinsă între 10 la sută și 20 la sută la grâu, orz, sfeclă-de-zahăr și roșii de toamnă, între 20 la sută și 30 la sută la porumb boabe, soia, carne de porc și lână, între 30 la sută și 50 la sută la tutun, cartofi de toamnă și lapte de vacă, între 50 și 80 la sută la cîneapă, floarea-soarelui, în pentru ulei și carne de tineret bovin, peste 80 la sută la carne de bovine adulte și în pentru fibră.

Chiar dacă luăm în considerare și influența altor factori care concură la stabilirea prețului de vânzare, cum sînt cantitatea vîndută, sezonul de valorificare ș.a., este totuși evidentă marea influență a calității produsului asupra nivelului de rentabilitate al întregii producții — mai ales că, la produsele la care diferen-

ța de preț este mai mare de 50 la sută din beneficiul pe unitatea de produs obținut de unitățile rentabile, influența calității asupra rentabilității este determinantă.

Se impune firesc întrebarea: ce trebuie făcut pentru a obține produse de calitate superioară, din a căror valorificare să se obțină venituri suplimentare, ca surse de rentabilizare și de dezvoltare pe scară tot mai largă?

Soluția generală este una singură — cunoscută și accesibilă oricărei cooperative: accelerarea procesului de intensificare a producției, sub multiplele lui aspecte — și, mai ales, prin ridicarea pe o treaptă superioară a activității de organizare a producției, a autoconducerii și autogestiuunii. Așa cum am văzut mai înainte, la aproape toate produsele agricole, în grupa unităților rentabile (care obțin și un preț mediu de realizare mai mare pe unitatea de produs) cheltuielile de producție pe unitatea de suprafață sau pe animal sînt mai mari decît în grupa unităților nerentabile. De aici legătura directă dintre mărimea cheltuielilor de producție la hectar sau pe animal și calitatea producției, reflectată în mărimea prețului mediu de realizare, care influențează într-o măsură chiar hotărîtoare rentabilitatea cooperativei agricole de producție.

Dar nu este important doar să știi că trebuie să cheltuiesti, ci mai cu seamă cînd și cum să fie efectuate cheltuielile de producție. Iată numai cîteva exemple: cheltuielile pentru lucrările de pregătire a terenului și de semănat pot fi aproximativ egale, dar calitatea produsului obținut va depinde într-o măsură hotărîtoare de respectarea epocii optime de semănat pentru zona respectivă. Același lucru în cazul întîrzierii recoltatului la grâu sau chiar la porumb boabe, cînd pierderilor cantitative li se adaugă și o depreciere a producției. Sau, la un nivel aproximativ egal al cheltuielilor de producție la hectar, calitatea producției va depinde de însușirile calitative ale soiului sau hibridului folosit sau chiar de calitatea seminței folosite. Aceași apreciere este valabilă pentru ramurile creșterii animalelor, producătoare mai ales de carne, unde calitatea producției depinde de însușirile rasei sau liniei de animale folosite. Toate acestea sînt însă probleme care — pe lîngă o direcționare globală — necesită soluții locale, în funcție de particularitățile fiecărei zone, ale fiecărei cooperative și, mai ales, în funcție de capacitatea de gestiune a aparatului de conducere. De aceea, pe bună dreptate, putem afirma că îmbunătățirea calității produselor agricole urmează îndeaproape, pas cu pas, însăși îmbunătățirea activității de producție, pentru că nu trebuie uitat un lucru: deși calitatea produsului se evidențiază în procesul de valorificare, ea se obține în procesul de producție.

Dar, în noile condiții de dezvoltare a agriculturii noastre, procesul de producție din cooperativele agricole dobîndește noi valențe: activitatea agricolă se imbină cu cea industrială și cu sfera serviciilor. Din această imbinare rezultă noi rezerve de rentabilizare.

Integrarea activităților — factor de valorificare superioară a resurselor și creștere a rentabilității

VALORIFICAREA SUPERIOARĂ, cu eficiență sporită, a tuturor resurselor de producție din agricultură impune integrarea organică a producției agricole cu activitățile industriale și cu prestările de servicii.

Organizarea activității industriale la sate are o mare semnificație socială și economică. În primul rînd, sînt integrate în circuitul productiv și valorificate superior resurse de producție care rezultă din activitatea agricolă sau care nu pot fi valorificate prin activitatea agricolă. Acesta este cazul activităților de prelucrare industrială a materiilor prime agricole sau a unor resurse neagricole. Aportul lor la sporirea avuției naționale este amplificat prin evitarea unor pierderi sau depreciere calitative ale materiilor prime care, prelucrate la locul

*) Articolul de față incheie seria celor publicate în „Revista economică” nr. 14 din 4 și nr. 16 din 18 aprilie a.c.

de producție sînt incluse în consumul alimentar sau productiv al populației și contribuie la îmbunătățirea condițiilor de aprovizionare.

În al doilea rînd, aceste activități se dovedesc un domeniu de valorificare superioară, cu eficiență ridicată, a însemnatelor resurse de forță de muncă de care dispun multe cooperative agricole de producție. Ele asigură, înainte de toate, o folosire a forței de muncă, în cursul anului, mai completă — prin atragerea de noi efective în acest domeniu, și mai uniformă — prin aceea că tocmai întreprinderile industriale cu activitate sezonieră lichidează sezoanele „moarte“ din activitatea agricolă. În ultimă instanță, productivitatea muncii în aceste activități — apreciată atît prin intermediul producției globale, cît mai ales al producției nete — este superioară celei din producția agricolă. Iată cum se prezintă lucrurile în mod concret, pe ansamblul cooperativelor agricole: față de activitatea agricolă, producția globală pe normă convențională este cu 46% mai mare în activitățile industriale și cu 70,5% în domeniul prestărilor de servicii, iar producția netă — cu 143%, respectiv cu 128,5%. În asemenea condiții, dezvoltarea activităților industriale și a prestărilor de servicii la sate duce la creșterea forței productive a muncii.

Un prim rezultat al utilizării mai eficiente a forței de muncă în aceste domenii de activitate economică este schimbarea raportului dintre cheltuielile materiale și producția netă, în favoarea acesteia din urmă. Astfel, în timp ce la fiecare sută de lei producție globală agricolă se obțin 38 de lei producție netă, în domeniul prestărilor de servicii aceasta crește la 52 de lei, pentru a ajunge la 65 de lei în domeniul activităților industriale. Așa se face că, participînd la formarea producției globale cu numai 6%, activitățile industriale și prestările de servicii participă la crearea producției nete în proporție de aproape 10%. Prin urmare, chiar în această fază de integrare a producției agricole cu activitățile industriale și prestările de servicii, fiecare al zecelea leu producție netă provine din aceste activități. Iar capacitatea ridicată de a produce o valoare nouă (respectiv producție netă) superioară — tocmai datorită valorificării unor resurse de producție locale și ieftine — imprimă acestor activități un deosebit dinamism în rentabilizarea tuturor cooperativelor agricole de producție.

Tocmai de aceea, în cadrul consiliului unic agroindustrial de stat și cooperatist — ca unitate integrată — se vor dezvolta activitățile de industrializare și semiindustrializare a produselor agricole din unitățile de pe raza consiliului, prin crearea unor capacități dimensionate corespunzător. În același mod se va acționa pentru producerea furajelor combinate, pentru mărîrit sau alte activități de prelucrare, în vederea punerii în valoare a resurselor existente, potrivit cu specificul zonei de producție.

Pentru propriile dezvoltări sau pentru realizarea unor obiective din planul de investiții al unităților de pe teritoriul

respectiv în cadrul consiliilor unice agroindustriale se va organiza activitatea de construcții, în care vor fi antrenați atît lucrători din unitățile agricole de stat, cît și membri ai cooperativelor agricole de producție.

Asocierea — cadru nou pentru gestionarea mai rațională a resurselor și sporirea beneficiilor

ÎN ACTUALA etapă de dezvoltare a forțelor de producție din agricultură, folosirea lor rațională, pentru a spori rentabilitatea producției, impune asocierea între cooperativele agricole, precum și între acestea și unități de stat și ale cooperației de consum, în întreaga activitate integrată care se desfășoară în cooperativele agricole.

Utilizarea cu eficiență maximă a fondului funciar, a mijloacelor tehnice și a forței de muncă din cooperativele agricole, în vederea rentabilizării tuturor cooperativelor și sporirii rentabilității producției agricole, este condiționată de accentuarea procesului de integrare în agricultură. De aceea, asocierea amintită, în producția agricolă, în prelucrarea și valorificarea superioară a acesteia, precum și în domeniul activităților industriale, al executării lucrărilor de construcții și al prestărilor de servicii este o problemă de mare interes economic.

Asocierea corespunde stadiului actual al dezvoltării forțelor de producție în întreaga economie, precum și exigențelor sporite ce se pun în prezent și în perspectivă în fața agriculturii, în vederea realizării unui salt calitativ în întreaga activitate economico-financiară a cooperativelor agricole de producție.

Asocierea în producție favorizează accentuarea procesului de concentrare a acesteia, cu toate avantajele economico-financiare care rezultă. Unirea forțelor materiale, de muncă și bănești ale mai multor cooperative din raza aceluiași consiliu unic agroindustrial permite organizarea unor întreprinderi și ramuri de producție de dimensiuni mai mari, propice aplicării pe scară mai largă a tehnicii și tehnologiei moderne. Este semnificativ faptul că, în medie pe o asociație economică cu profil agricol, revin fonduri fixe în valoare de peste 11,2 mil. lei, adică cu circa 40% mai mult decît posedă, în medie, o cooperativă agricolă de producție. Fiecare asociație economică inter-cooperatistă de profil concentra la sfîrșitul anului 1978, un efectiv de 1 990 vaci, sau 20 873 porcine, sau 8 912 ovine, sau 133 598 păsări.

În asemenea condiții, în mod firesc, la multe categorii de animale randamentul pe animal este mai mare, iar rentabili-

Oprea PARPALA

(Continuare în pag. 17)

NOTE

De ce risipă de milioane kwh energie electrică?

AERUL COMPRIMAT, ca purtător de energie, și-a găsit o largă utilizare în industrie; pentru obținerea lui se consumă o mare cantitate de energie electrică. Gospodărirea rațională a acestuia se poate solda anual cu economii de ordinul a milioane kilowați-oră de energie electrică. Care este situația în acest domeniu?

Centralizarea excesivă a instalațiilor de producere a aerului comprimat a condus, în multe întreprinderi, la dezvoltarea exagerată a rețelei de distribuție a acestuia. Fiind foarte întinsă, și în plus, exploatare și întreținute în mod necorespunzător, prin asemenea rețele se pierd 20—25% și uneori chiar jumătate din cantitatea de aer comprimat produs (în schimburile sau perioadele de timp în care cererea de aer comprimat este mai redusă).

La această situație mai contribuie și alți factori. Pentru producerea aerului comprimat se folosesc, în majoritatea cazurilor, compresoare cu debit constant, astfel încît reglajul economic al acestuia se poate face numai prin opriri și porniri. Reglajul fin al presiunii se rezolvă, în general, neeconomic, prin eşaparea aerului comprimat în atmosferă. O asemenea stare de lucruri este confirmată și de unele analize efectuate recent în mai multe unități, între care întreprinderea de mașini grele și „23 August“ din București. Prima dispune de 2 turbocompressoare tip K250 (a 1 500 kW fiecare), iar cea de a doua de 4 turbocompressoare de același tip și putere.

Prin fișa tehnică de funcționare a acestor turbocompressoare se prevede oprirea lor de două ori pe an pentru schimbarea uleiului; dar se mai recomandă ca oprirea lor să se facă — în caz de necesitate — cel mult o dată pe lună. În această situație, cu excepția perioadelor de revizii și reparații, turbocompressoarele funcționează permanent la sarcină nominală, chiar în cazurile în care necesarul de aer comprimat al întreprinderilor respective este mai redus, ceea ce conduce la eşaparea în atmosferă a surplusului. În acest fel, numai în schimburile II și III ale zilelor de duminică din cursul unui an, în care în mod cert nu se lucrează, se consumă inutil peste 3 500 000 kWh, necesare pentru comprimarea aerului care este esapat în atmosferă.

Dealtfel, risipa de aer comprimat apare nu numai în unități constructoare de mașini, ci și în cele siderurgice și de metalurgie prelucrătoare. La nivel republican, pentru producerea acestuia se consumă energie electrică de ordinul mai multor sute de milioane de kWh pe an. Utilizarea unor asemenea compresoare care nu pot fi oprite periodic, în condițiile cerute de exploatare, este de neconceput. Trebuie găsită modalitatea de oprire a lor în vederea reglării debitului și interzisă cu desăvîrșire eşaparea aerului comprimat în atmosferă. Dealtfel, unii specialiști de la I.P.C.M. afirmă că, deoarece motoarele electrice ale turbocompressoarelor K 250 montate la noi au fost prevăzute cu bobine de șoc, este posibilă oprirea fără pericol a turbocompressoarelor ori de cite ori cererea de aer comprimat nu impune funcționarea lor. Există și o altă soluție și anume: fiecare întreprindere producătoare de aer comprimat să fie dotată cu cel puțin un compresor cu debit variabil, dimensionat în mod corespunzător, astfel încît să poată realiza un reglaj economic fin al presiunii. Pentru aceasta este imperios necesar ca M.I.C.M. să asimileze neîntîrziat în fabricație produsul respectiv, iar pînă atunci, prin calcule tehnico-economice comparative, să se studieze eficiența importului unor asemenea compresoare.

B. VASILE

Mecanismul economico-financiar: funcționalitate-eficiență

Evidența și controlul operativ al cheltuielilor de producție în „sistemul costurilor normate“

Concluziile unei experiențe la nivel de întreprindere *)

ANTECALCULAREA detaliată, pe bază de norme și normative, a costurilor unitare și totale de producție, precum și menținerea lor într-o permanentă actualitate față de condițiile concrete, reale ale producției momentului dat creează premisele necesare pentru un nou mecanism de organizare a evidenței sistematice a cheltuielilor de producție de așa manieră încît procesul de informare economică să fie mai complet, mai simplu, mai operativ.

Sistemul costurilor normate este pînă la urmă unic și pre-determinarea în acest mod a costului produselor și a normativelor de cheltuieli este o cerință firească a noului mecanism economico-financiar în care fundamentarea științifică — pe această bază — a bugetului de venituri și cheltuieli constituie un important prilej pentru descoperirea rezervelor interne de creștere a rentabilității unităților.

Oricît de corect însă ar fi elaborată calculația costurilor normate, acestea trebuie urmărite zi de zi, și sintetizate periodic, într-o concepție metodologică la fel de novatoare, care să permită o bază informațională cît mai operativă cu privire la felul cum sint utilizate resursele materiale și de muncă.

Modele perfecționate de organizare a evidenței costurilor

ÎN FUNCȚIE de modul de organizare a evidenței cheltuielilor, pornindu-se întotdeauna de la existența unui cost normat antecalculat, de la fiecare produs pînă la nivelul întregii producții marfă a întreprinderii s-au conturat, în timp, două sisteme de normare complexă și control operativ cunoscute sub denumirea de: metoda normativă și metoda standard-cost (sau a costurilor standardizate). Între ele deosebirea încep după antecalcularea costurilor pe bază de norme, fiind date deci de sistemul intim de urmărire a cheltuielilor efective, de evidența și controlul abaterii diverselor categorii de consumuri față de cele normate.

Potrivit metodei normative se instituie un sistem combinat de urmărire directă a abaterilor de la costurile prestabilite care, în concepția metodei, trebuie să asigure calcularea analitică, la sfîrșitul fiecărei luni gestionare a costului unitar efectiv al fiecărui produs, pe articole de calculație și secții de producție, pe baza următorului raționament:

$$c_l = c_n \pm \Delta_m \pm \Delta_n$$

în care:

- c_l — costul unitar efectiv;
- c_n — costul unitar normat;
- Δ_m — abateri cauzate de modificarea obiectivă a normelor, prețurilor și tarifelor;
- n — abateri de la normele de consum.

Aplicațiile practice ale metodei normative în întreprinderile industriale au scos în evidență o serie de probleme „grele“ în legătură cu realizarea concretă a sistemului de evidență analitică a abaterilor, deoarece pentru obținerea rezultatelor scontate este necesară: întocmirea de documente separate pentru toate abaterile cantitative de materiale, manoperă etc. localizate pe produse și locuri de cheltuieli; urmărirea diferențiată a tuturor abaterilor (deci atît a celor datorate consumului cît și celor provocate de modificarea normelor, prețurilor și tarifelor); efectuarea unei minicalculații pentru obținerea totalului abaterilor pe fiecare produs în parte și apoi corectarea corespunzătoare a costului normat spre a ajunge la un cost efectiv.

*) Vezi articolul „Calculația normativă a costurilor de producție“, „Revista economică“ nr. 17/1980.

Dar, toate acestea înseamnă un volum de muncă enorm, prea mare pentru utilizarea ulterioară a informațiilor obținute, greu accesibil mecanizării și automatizării datorită nerepetabilității fenomenelor economice și a numărului extrem de mare de operații simple care trebuie introduse în sistemul de prelucrare. Pe acest considerent aplicațiile metodei normative, mai ales în unitățile mari, nu sint decît aplicații parțiale, combinații „hibride“, de cele mai multe ori în afara sistemului contabil de evidență a costurilor, cele mai frecvente cazuri fiind caracterizate prin existența unui sistem de urmărire a normelor numai pentru anumite consumuri de materiale și eventual de manoperă, de regulă extracontabil, concomitent cu urmărirea integrală a tuturor cheltuielilor, și apoi calcularea postoperativă a costului efectiv ca și pînă acum, ceea ce înseamnă, de asemenea, un volum mare de muncă pentru o informare de fapt incompletă.

Cu toate acestea metoda normativă poate servi la urmărirea cheltuielilor de producție și calculația costurilor conform procedurilor sale specifice, în acele unități economice a căror producție are caracter individual (construcții industriale și civile, șantiere navale etc.) sau de masă-individual (extracția minereurilor și cărbunelui, transporturi de mărfuri etc.) și pentru care determinarea postoperativă a costului unitar efectiv este foarte ușoară și chiar necesară.

Metoda costurilor standard este de fapt o concepție nouă („concepția standard“) care „sparge“ pur și simplu tiparele calculației tradiționale și aduce în prim planul procesului de informare economică principiul conform căruia „promptitudinea este mai importantă decît exactitatea“, armonizînd perfect necesitățile de informații ale conducerii cu complexitatea întreprinderilor moderne, cu economia de timp și exercitarea dirijării „din mers“ a proceselor economice productive.

Concepția fundamentală a metodei costurilor standard este aceea că singura calculație a costului unitar al produselor este cea efectuată pe bază de norme (standarde), înaintea începerii unei perioade de gestiune (de regulă la începutul anului), eliminînd astfel total operațiile de postcalculație tipice metodelor absorbante (utilizate la fundamentarea costurilor unitar normate).

În aceste condiții centrul de greutate al muncii curente se deplasează în sfera urmăririi cît mai detaliate a cheltuielilor pe feluri și pe locuri de producție generatoare de cheltuieli, făcînd abstracție de produsul, comanda etc. care le-a ocazionat, fie direct sub forma de consumuri integrale, fie sub forma excepțiilor adică al consumurilor ce se abat de la cele programate.

Această idee determină o nouă viziune asupra modului de organizare a evidenței analitice și a contabilității cheltuielilor de producție. Ea pornește de la corelația fundamentală, permanentă, care se naște între cheltuielile normate, cheltuielile efective și abaterile acestora adică:

$$Ch_n - Ch_l = \pm \Delta \quad (1)$$

$$Ch_n \pm \Delta = Ch_l \quad (2)$$

în care:

- Ch_n — cheltuieli antecalculate pe bază de norme;
- Ch_l — cheltuieli efective;
- Δ — abateri.

Se pune deci problema, dacă avînd prin antecalculație cheltuielile normate, ce vom urmări în continuare: cheltuielile efective pentru a determina abaterile, sau abaterile pentru a deduce, din relațiile amintite, cheltuielile efective?

Așa s-au conturat cele două variante fundamentale ale metodologiei costurilor standard: sistemul standard tranzitoriu (evidența cheltuielilor) și sistemul standard total (evidența abaterilor), între care opțiunile nu se pot pune decît eventual din

punct de vedere istoric, deoarece a doua soluție, adică urmărirea abaterilor (deci a excepțiilor) este cea mai indicată și reprezentativă, în final, raționamentul sistemelor de control operativ al costurilor de producție, numai că, pentru aceasta este necesară o anumită experiență în procesul de elaborare a antecalculației normative, astfel încât abaterile de la norme să constituie într-adevăr excepții.

Conform sistemului „standard-tranzitoriu”, acceptând evidența cheltuielilor pe componente omogene ale acestora și locuri de cheltuieli, făcând abstracție de orice obiect de calculație, contabilitatea cheltuielilor efective de producție se poate organiza cu ajutorul unui sistem de conturi așa cum este înfățișat în anexa nr. 1.

După colectarea tuturor cheltuielilor efectuate în cursul lunii, la sfârșitul acesteia are loc decontarea lor după tehnologia „absorbției” spre contul 500 „Cheltuielile producției de bază” deschis pe fiecare secție în parte fără nici un fel de operații de repartizare, el determinând costul efectiv de secție al întregii producții fabricate (din care se va separa producția neterminată) și urmărind astfel modul de îndeplinire a bugetului de cheltuieli al secției.

Costurile de secție astfel obținute se centralizează la secția finală adică pe total întreprindere, separat de cele patru articole de cheltuieli, cărora li se adaugă cheltuielile generale ale întreprinderii, tot fără operații de repartizare.

Producția neterminată se evaluează la costul normat, iar prin deducerea ei din totalul cheltuielilor de fabricație se obține costul efectiv al producției finite, cost care comparat cu normele și normativele de cheltuieli prestabilite permite determinarea și contabilizarea abaterilor pe feluri și cauze care le-au generat, și aceasta într-un proces de analiză etapizată: cheltuielile directe — în cursul lunii, cele indirecte — la finele acesteia, precum și pe locuri de producție — cu ajutorul execuției bugetelor de cheltuieli ale secțiilor.

Anexa nr. 1

Sistemul conturilor necesar organizării evidenței cheltuielilor în varianta „standard tranzitoriu”

500 — „Cheltuielile producției de bază”	Analitice pe fiecare secție de producție în parte
500.01 „Materiale”	
500.02 „Manoperă”	
500.03 „Cheltuieli cu întreținerea și funcționarea utilajului”	
500.04 „Cheltuieli generale ale secției”	
500.05 „Cheltuieli generale ale întreprinderii”	
520 — „Cheltuieli comune ale secției”	Analitice pe fiecare secție de producție în parte iar în cadrul său pe fiecare fel de cheltuială
520.03 „Cheltuieli cu întreținerea și funcționarea utilajului”	
520.04 „Cheltuieli generale ale secției”	
521 — „Cheltuieli generale ale întreprinderii” (analitice pe fiecare fel de cheltuială)	
510 — „Cheltuielile activităților auxiliare” (analitice pe secții, feluri de cheltuieli, chiar comenzi)	
501 — „Cheltuieli de desfacere”	

Existența unui sistem complex de norme și normative de cheltuieli și urmărirea respectării lor prin intermediul standardului tranzitoriu oferă suficiente argumente pentru a o considera „o șansă” deocamdată, capabilă să răspundă exigențelor autogestiuunii întreprinderilor în care comparabilitatea permanentă a consumurilor de muncă vie și materializată ocazionate de activitatea productivă cu rezultatele acestei activități și aprecierea pe această bază a eficienței economice, rămâne o problemă fundamentală.

Sistematizând cheltuielile de producție pe tipuri omogene foarte detaliate, precum și pe centre de responsabilitate, comparându-le „din mers” cu nivelul lor programat prin norme și determinând mărimea și natura abaterilor, standardul tranzitoriu oferă oricând o bogată sursă informațională pentru autoconducerea eficientă a tuturor unităților (și chiar subunităților) economice productive.

Și totuși, aspirațiile cercetătorilor în domeniul calculației costurilor sînt mai mari. Obiectivul de bază al acestor efor-

turi îl formează găsirea unui model economic care să permită nu deducerea ulterioară a abaterilor, ci descoperirea și sistematizarea, înainte de toate, a abaterilor de costuri și abia de aici pornind să se ajungă la volumul cheltuielilor efective, satisfăcînd astfel cerințele „conducerii prin excepție” și în domeniul costurilor de producție.

Pentru realizarea evidenței abaterilor conform variantei „standard total” contabilitatea cheltuielilor de producție devine mai complexă, păstrînd concepția de bază a standardului tranzitoriu, adică existența unor conturi sintetice și analitice pe fiecare secție și fel de cheltuială în parte, dar adîncind desfășurarea fiecărui articol de calculație pe următoarea structură:

/01 — normativul inițial (costul normat al producției planificate a se fabrica);

/02 — abateri de volum (de producție sau din recalculare);

/03 — abateri de consum (cantitative; de timp de muncă);

/04 — abateri de prețuri și tarife;

/05 — abateri conjuncturale (o abatere de rezervă pentru anumite situații deosebite; reevaluări, comenzi speciale de export etc.).

Însumarea algebrică a acestor analitice, respectiv „normativul inițial” corectat cu abaterile ne conduce la suma cheltuielilor efective ce reprezintă un anume articol de calculație defalcat pe fiecare secție de producție și în final pe ansamblul activității întreprinderii.

Conform concepției standard total, în sistemul de conturi, astfel deschis, orice abatere se determină, se individualizează și se înregistrează ca atare încă din momentul apariției sale ce constituie un important pas înainte pe linia urmării operative a tuturor normativelor de cheltuieli și a producției corespunzătoare.

În rezolvarea problemei : soluții diferențiate

ESTE EVIDENT deci că fiecare din metodele prezentate presupune anumite performanțe organizatorice din partea întreprinderilor, între care un loc important îl deține nivelul atins în acțiunea de normare atotcuprinzătoare a cheltuielilor și determinarea costurilor unitare normate. De asemenea, trebuie să se mai țină seama de specificul producției, de accesul la tehnica de calcul, de experiența acumulată etc. În aceste condiții sistemul costurilor normate își poate propune, după părerea noastră, o rezolvare complexă și în același timp diferențiată, în care organizarea evidenței cheltuielilor și controlul operativ al abaterilor s-ar realiza în trepte, de la simplu la complex, și anume:

a) Într-o primă etapă, concomitent cu elaborarea calculației pe bază de norme, cheltuielile de producție efective se vor urmări în continuare ca și pînă acum și se vor finaliza postcalculațiile trimestriale, ceea ce va permite remedierea și compararea calculațiilor normate deja elaborate și îmbunătățirea lor permanentă pînă la aducerea acestora la nivelul „costurilor tipice” necesare concepției standard. În acest timp, extracontabil, se va urmări operativ încadrarea diferitelor tipuri de cheltuieli în limitele normate, la început pentru principalele categorii de consumuri, materii prime, materiale, manoperă, apoi pentru toate costurile de producție;

b) Odată cu normarea atotcuprinzătoare a costurilor de producție și așezarea lor pe baze științifice se poate trece la aplicarea modelului standard tranzitoriu, adică contabilizarea cheltuielilor efective și determinarea abaterilor de la cele normate în conformitate cu codul bugetelor de cheltuieli ale secțiilor, respectiv pe locuri de producție și feluri de cheltuieli, renunțîndu-se treptat la postcalculația costului unitar, mai ales pentru producția de masă sau de serie mare. Aceasta este posibil deoarece bugetul de cheltuieli și costul normat constituie veritabile instrumente ale eficientizării muncii unei echipe, formații de lucru, întreprinderi.

Cheltuielile directe de producție (care reprezintă de fapt substanța costurilor) vor fi urmărite zilnic, iar prin comparație cu cele normate se vor determina abaterile pe locuri și cauze, mergîndu-se pînă la întocmirea separată a bonurilor de consum, bonurilor de lucru etc. pentru abateri. Acest lucru se poate realiza cel mai bine printr-o concepție de evidență tehnico-operativă rulată pe calculator și care, la nivelul consiliului oamenilor muncii să dea situații informative sintetice în fiecare săptămînă.

Cheltuielile indirecte pot fi ținute în limitele normate prin

C. M. DRAGAN

Academia „Ștefan Gheorghiu”

(Continuare în pag. 28)

O sursă a eficienței economice: RECONDIȚIONAREA PIESELOR UZATE

ÎN FRECVENTE CAZURI, cu prilejul demontării utilajelor pentru reparații se constată că o bună parte din piesele componente, deși datorită uzurii nu-și mai pot îndeplini destinația funcțională (în urma alterării formei geometrice, a preciziei inițiale etc.), pot fi refolosite, după o reparație, o recondiționare.

Decretul Consiliului de Stat nr. 456/1979 a instituit în acest sens obligații legale ale unităților economice, pentru orice fel și tipuri de utilaje, în baza anumitor criterii tehnice și economice.

Criterii tehnice și economice

O CONDIȚIE de aplicare a recondiționării pieselor în cadrul lucrărilor de reparații este starea **constructivă** a pieselor uzate: gradul de uzură (dimensională, geometrică și în greutate), proprietățile fizico-mecanice și de rezistență structurală. O altă condiție — de această dată de ordin **tehnologic** — este existența unor procedee tehnologice eficiente, prin care piesa respectivă să poată fi readusă în starea calitativă de dinaintea uzurii, sau chiar îmbunătățită ca rezistență la uzură, precizie și funcționalitate, în comparație cu piesa originală. În același timp, recondiționarea pieselor trebuie justificată și sub aspect **economic**.

Extinderea **tehnologiilor noi, convenționale, a metodelor industriale de recondiționare a pieselor uzate** are o deosebită importanță în prelungirea duratei de funcționare a utilajelor, reducerea duratei și costului reparațiilor și îmbunătățirea calității lor.

Procesul de uzură a pieselor care funcționează în utilaje se desfășoară conform unor legi fizice și chimice în general cunoscute. Acest lucru face posibil ca piesele de diferite forme geometrice și dimensiuni, dar fabricate după procedee tehnologice similare sau identice și supuse unor uzuri de aceeași natură, să fie **grupate** în mod rațional, în vederea determinării **principiilor comune** de recondiționare, a tehnologiilor și instalațiilor specifice necesare.

Un aspect deosebit de important al problematicii recondiționării îl constituie **stabilirea duratei de funcționare a pieselor**. Verificarea comportării lor presupune evidență riguroasă, prin colectarea și ordonarea datelor ce caracterizează funcționarea piesei până la limita de uzură stabilită și proporția (mărimea) uzurii. Luarea unor decizii judicioase, sub aspect tehnic și economic, privind recondiționarea necesită cunoașterea dispersării duratei de funcționare a pieselor, a cărei mărime se poate exprima prin raportul între durata maximă și cea minimă de funcționare în cadrul unui grup (lot) de piese examinate. Practica industrială ne arată că dispersarea uzurii pieselor de mașini în condiții reale, uzinale, este totdeauna mai mare decât la examinările de laborator (ecartul situându-se între 1 : 3 și 1 : 10), datorită influenței factorilor tehnologici și de exploatare.

După cum rezultă din cele de mai sus, casarea ori repararea pieselor sau utilajelor pe baza unei planificări stabilite dinainte în mod rigid presupune că o parte însemnată a duratei de viață nu se folosește, deoarece: nu se poate determina cu precizie durata de funcționare a unor piese de mașini; nu se pot concepe, proiecta și fabrica mașini, utilaje sau piese ale acestora, care să aibă durate de funcționare identice sau multiple între ele.

În condițiile actualelor procedee tehnologice și principii de proiectare a mașinilor, sub aspect tehnic se pot lua trei feluri de decizii: **a)** cerințele tehnice se pot asigura numai prin **aplicarea unei anumite metode** de recondiționare; **b)** aceste cerințe pot fi satisfăcute prin **mai multe metode** de recondiționare; **c)** recondiționarea **nu se poate executa**.

Sub aspect economic, decizia trebuie elaborată pornind de la următoarele considerente: **a) costul recondiționării** (în toate variantele tehnice posibile) și **durata ei**; **b) posibilitățile de achiziționare a pieselor de schimb noi** (costul și termenul de livrare) sau de fabricare prin comandă la altă unitate, prin cooperare tehnologică ori cu forțe proprii; **c) durata comparativă de funcționare a piesei recondiționate**, față de piesa nouă; **d) urmările casării definitive a pieselor deteriorate**.

Se consideră **optim** acel procedeu de recondiționare (la o cantitate concretă de piese) care satisface toate condițiile tehnice de exploatare și care, dintre toate procedeele de valoare tehnică identică aplicabile, se poate realiza cu **cel mai redus consum de muncă socialmente necesară**.

Organizarea centralizată a recondiționării

PREGĂTIREA fabricației și elaborarea operațiilor tehnologice, în cazul recondiționării, necesită o profundă cunoaștere a destinației funcționale și condițiilor de exploatare ale mașinilor și pieselor — ceea ce impune deseori cunoștințe mai vaste decât cele necesare proiectării pieselor noi și elaborării tehnologiei pentru fabricarea lor. Recondiționarea pieselor nu mai poate fi rezolvată în condițiile rudimentare ale unei producții individuale; ea devine **o activitate desfășurată pe scară industrială**, ale cărei baze teoretice și metode tehnologice trebuie studiate și dezvoltate, în ritm rapid, atât în cadrul întreprinderilor industriale, cât și de către institutele de cercetări specializate.

Forma cea mai eficientă pentru această activitate se consideră a fi **recondiționarea centralizată a pieselor, în unități specializate**.

Asigurarea cu lucru a acestor unități se poate realiza prin:
— comenzi directe, primite din partea întreprinderilor care execută centralizat reparațiile de utilaje, mașini și instalații;
— recondiționarea pieselor uzate sau deteriorate, colectate de către unitățile (baze, depozite) de desfacere a pieselor de schimb. La aprovizionarea beneficiarilor cu piese de schimb se poate stabili, ca o condiție contractuală, predarea pieselor uzate — care, recondiționate în întreprinderile specializate, pot fi redat în circuitul economic;

— predarea, la unitățile specializate în recondiționări, a unor subsambluri de mașini, utilaje și instalații casate, în vederea refolosirii unor părți componente;

— organizarea unor echipe de recondiționare, care să se deplaseze la unitățile beneficiare pentru a executa la fața locului lucrările speciale de reparații (de exemplu, batiuri fisurate la mașini-unelte grele, cu excepția ghidajelor).

Procedeele tehnologice care ar urma să fie aplicate în cadrul unor asemenea unități specializate sînt, în general, similare cu acelea folosite în întreprinderile constructoare de mașini, dar au și o serie de particularități (astfel, forma geometrică, cotele dimensionale, duritatea etc. a pieselor trebuie readuse la valorile inițiale nu prin reducerea greutății, ci — în cele mai frecvente cazuri — prin adăugirea de material pentru completarea cantității pierdute în urma uzurii sau deteriorării). Pe lângă o **proiectare adecvată a tehnologiilor**, la controlul final trebuie asigurate cele mai moderne metode de **cercetare a calității**.

Situația actuală în 20 de întreprinderi

ÎN CEEA CE PRIVEȘTE întreprinderile din județul Bihor, din investigațiile efectuate în 20 de unități productive rezultă că ele folosesc în proporții foarte diferite, dar — în general — relativ modeste, calea recondiționării pentru acoperirea necesarului de piese de schimb.

CONDUCERE-ORGANIZARE

În lipsa unei evidențe statistice, pentru stabilirea gradului de acoperire a necesarului de piese de schimb prin utilizarea de piese recondiționate (în %) am recurs la aprecieri empirice ale specialiștilor din unitățile respective, rezultând următoarele date orientative referitoare la anul 1979: „Metalica” — Oradea 41,8, Țesătoria Salonta 21,9, „Înfrățirea” — Oradea 21,8, „Mecanica” — orașul dr. Petru Groza 20,0, „Mecanica” — Oradea 19,1, Combinatul de prelucrare a lemnului și întreprinderea de tricotaje „Miorița” — Oradea 18,5, Întreprinderea de bere-spirt-drojdie — Oradea 18,4, Întreprinderea forestieră de exploatare și transport — Oradea 17,9, Întreprinderea de materiale de construcții — Oradea 15,0, Întreprinderea de încălziminte „Solidaritatea” — Oradea 13,1, Întreprinderea chimică „Sinteza” — Oradea 12,5, Combinatul de lianți și azbociment — Aleșd 10,0, Întreprinderea textilă „Crișana” — Oradea 7,7, Întreprinderea de mase plastice „Viitorul” — Oradea 7,5, „Refractar” — Aștileu 7,2, Întreprinderea minieră — Dobrești 4,1, Întreprinderea de confecții — Oradea 2,5, Întreprinderea zahărului — Oradea 2,4, „Alumina” — Oradea 2,0.

Rezultă că gradul cel mai mare de acoperire a necesarului de piese de schimb prin piese recondiționate îl au întreprinderile constructoare de mașini — desigur, datorită și dotării tehnice specifice acestei ramuri. Oricum însă, părerea aproape unanimă a specialiștilor consultați — oameni cu experiență îndelungată în activitatea de întreținere și reparații — este că, folosind metode de înaltă precizie în constatarea stării de uzură a pieselor și tehnologii adecvate de recondiționare, acest grad ar putea să se situeze cel puțin între 30 și 40%.

Unele unități aparținând ramurilor extractivă, metalurgică, industriei ușoare și alimentare au înregistrat în anul trecut, din acest punct de vedere, rezultate cu mult sub nivelul posibilităților. În același timp, exemplul unor unități cum sînt Țesătoria Salonta, „Miorița”, „Solidaritatea”, Întreprinderea de bere-spirt-drojdie arată că, pînă la urmă, practicarea cu succes a recondiționării depinde nu de apartenența unității la o ramură sau alta, ci, în mod prioritar, de receptivitatea și capacitatea organizatorică a cadrelor de conducere și a compartimentelor de specialitate.

În ce privește cooperarea tehnologică teritorială pentru recondiționarea pieselor uzate de mașini, utilaje și instalații, rezultatele sînt de asemenea modeste, ponderea în totalul pieselor recondiționate fiind de 37% la Întreprinderea de materiale de construcții, 23,9% la I.F.E.T., 16,4% la Combinatul de lianți și azbociment — Aleșd, 14,3% la „Refractar” — Aștileu, 2,9% la Întreprinderea minieră — Dobrești și 1% la C.P.L. — Oradea — celelalte 14 unități prezentînd cifre de-a dreptul neînsemnate.

O explicație a acestei situații o constituie și faptul că la majoritatea întreprinderilor, din volumul total al pieselor susceptibile de recondiționare nu sînt identificate decît 25—35%.

Eficiența recondiționării nu poate fi pusă la îndoială. La unitățile menționate au fost examinate 83 de repere recondiționate reprezentative, cu o greutate de la 0,3 kg pînă la 9,8 kg de metal pe bucată și cu un consum anual (seria anuală de recondiționare) între 1 și 30 000 de bucăți. Din studierea costurilor, a consumurilor de materii prime, materiale și energie rezultă o înaltă eficiență economică a recondiționării, chiar și în condițiile executării ei fără o tehnologie specifică modernă, folosind metode tradiționale, nu rareori în condiții tehnico-organizatorice modeste și la un număr redus (pînă la unicate) anual. Iată cîteva exemple: la „Refractar” — Aștileu, bușca excentrică pentru granulatorul giratoriu (consum anual: 12 buc.) costă, recondiționată, 12,4% din prețul unei piese similare noi; la „Sinteza”, șneclul (14 buc.) — 9,5%; la „Înfrățirea”, axul principal la mașina de alezat-frezat (10 buc.) — 10%; la „Mecanica”, rotorul ventilatorului de la hidrociclon (2 buc.) — 13,3%; la I.L.A. — Aleșd, rotorul concasorului de calcar (1 buc.) — 9,7%; la „Miorița”, inversorul de rotație (16 buc.) — 18,5%; la Întreprinderea zahărului, rotorul pompei de vid (6 buc.) — 3,2%. Cu atît mai mult vor crește economiile în situația unei organizări superioare și unei dotări tehnice corespunzătoare acestei activități, realizîndu-se importante reduceri ale consumurilor de metal și energie, creșterea productivității muncii și a producției nete.

Măsuri preconizate și eficiența lor

ÎN VEDEREA DEZVOLTĂRII activității de recondiționare a pieselor uzate, în condiții de eficiență economică, s-au preconizat numeroase măsuri, printre care:

● LA NIVELUL ÎNTEPRINDERILOR ANALIZATE:

— în vederea aplicării Decretului nr. 465/1979 cu privire la recuperarea și valorificarea resurselor materiale reutilizabile, se vor forma **colective multidisciplinare de specialiști** (întrucît recondiționarea pieselor pune probleme nu numai tehnice, dar și economico-financiare), pe întreprindere, secții și sectoare de activitate, avînd sarcini proprii specifice, cu termene și responsabilități precizate;

— **extinderea și intensificarea cooperării tehnologice la nivel teritorial**, îndeosebi pentru recondiționarea unor piese de dimensiuni mari și de înaltă precizie, cu întreprinderea „Înfrățirea”, Întreprinderea de accesorii pentru mijloace de transport, Întreprinderea mecanică și de piese de schimb din Oradea, Întreprinderea mecanică din orașul dr. Petru Groza ș.a.;

— compartimentele de aprovizionare vor intensifica eforturile pentru **asigurarea materialelor specifice folosite la recondiționare** (de exemplu, material de adaus pentru sudare, de sortul și marca corespunzătoare);

— elaborarea, pînă la sfîrșitul lunii iulie, a unui program de **dotare cu aparatura minim necesară constatării gradului de uzură a pieselor**, punîndu-se un accent deosebit pe autodotare și cooperare tehnologică teritorială;

— **executarea centralizată, la nivelul întreprinderii, a recondiționărilor** (în prezent, în frecvente cazuri, această activitate se desfășoară atît în cadrul formațiilor de întreținere ale secțiilor productive, cît și de către secțiile mecano-energetice);

— organizarea și specializarea unor **echipe policalificate** pentru activitatea de recondiționare;

— organizarea unei **evidențe primare, contabile, statistice a recondiționărilor**, pentru a se putea urmări economicitatea lor ca volum, repere, costuri și performanțe calitative.

● LA NIVELUL JUDEȚULUI:

— în colaborare cu Academia „Ștefan Gheorghiu”, cu Școala interjudețeană de partid Oradea și cu Inspectoratul teritorial pentru controlul gospodăririi fondurilor fixe, Cabinetul de organizare economico-socială Bihor va organiza curînd o **întîlnire cu caracter de consfățuire de lucru** — cu autorii volumului apărut recent: „Organizarea și conducerea activităților de întreținere și reparații”^{*}, cu participarea specialiștilor din compartimentele mecano-energetice, secțiile și atelierile de întreținere și reparații ale întreprinderilor industriale din județ;

— la Întreprinderea de aluminiă — unitate model — va fi organizat un **schimb de experiență** privind problematica recondiționării pieselor uzate de mașini, la care vor participa muncitori, ingineri și tehnicieni, economiști din compartimentele de producție, întreținere și proiectare tehnologică ale întreprinderilor constructoare de mașini;

— cu sprijinul Consiliului județean de control muncitoresc al activității economice și sociale Bihor și al Institutului de cercetări terotehnice din București, Cabinetul județean de organizare economico-socială, în colaborare cu Inspectoratul teritorial pentru controlul gospodăririi fondurilor fixe vor organiza, pînă la finele anului, un **centru (județean sau interjudețean) de terotehnică aplicată pentru recondiționarea pieselor de schimb**, cu un nucleu de cercetare și subunități de execuție a recondiționării în cadrul unităților de învățămînt superior și industriale din municipiul Oradea, fără investiții și personal suplimentar.

Măsurile menționate vor avea ca rezultate economice, în 1980: **beneficii suplimentare** pe seama perfecționării activității de recondiționare a pieselor de schimb, de **11,6 milioane de lei** (cu 54% mai mult decît în 1979); **reducerea costurilor de producție cu peste 11 milioane de lei**; **reducerea importurilor de piese de schimb cu 906 mii de lei valută** (cu cca. 40% mai mult decît în anul trecut).

Acest nivel de eficiență economică este considerat ca minim. Atragerea tuturor întreprinderilor industriale din județ la intensificarea activității de recondiționare economică a pieselor uzate de mașini, utilaje și instalații va putea aduce importante economii materiale și valorice, contribuind la reducerea stagnerii utilajelor și la realizarea, pe această cale, a unei producții suplimentare.

T. VESSELENYI

Cabinetul de organizare economico-socială Bihor

^{*} O prezentare a acestei lucrări a fost publicată în Suplimentul nr. 19/1980 al „Revistei economice”.

Probleme energetice actuale și teoria economică (I)

CRIZA ENERGETICĂ și efectele sale asupra vieții economice și sociale constituie astăzi subiectele cele mai frecvent analizate și discutate în literatura economică. Din problematica vastă supusă discuției, noi vom încerca în cele ce urmează să desprindem unele trăsături ale crizei energetice pe plan mondial, precum și modul cum se reflectă în teoria economică problemele energetice contemporane și căile de soluționare a acestora.

Perioada de tranziție către noi structuri energetice

NU SE EXAGEREAZĂ cu nimic cînd se afirmă că astăzi problema energetică se află într-o perioadă de răscruce în care au loc mutații structurale cu consecințe dramatice pentru multe economii naționale ca și pentru întreaga economie mondială. Dezvoltarea economică precum și întreaga viață socială nu numai că încep să fie strîns determinate ci și tot mai stînjinite, ba uneri chiar paralizate de lipsurile sau de neajunsurile din domeniul energetic. Penuria efectivă de combustibili în tot mai multe țări sau scumpirea brutală a hidrocarburilor în ultimii ani au paralizat economii naționale și ramuri de producție, mai ales în țările sărace.

Prețurile suplimentare plătite, transformate în deficite bugetare, din cauza scumpirii petrolului, au însumat pentru țările în curs de dezvoltare peste 40 miliarde de dolari în 1979, concomitent cu realizarea unor excedente ale balanțelor de plăți de 43 miliarde dolari de către țările exportatoare de petrol și de 10 miliarde dolari pentru țările dezvoltate¹⁾. Multe economii ale țărilor în curs de dezvoltare au ajuns într-o situație economică gravă din cauza scumpirii energiei. Țările capitaliste au trecut printr-o puternică criză economică, în bună parte provocată și împletită cu cea energetică, cu influență puternică asupra scăderii venitului național și a gradului de ocupare a forței de muncă. Economii multor țări, inclusiv ale celor socialiste importatoare de petrol, au fost afectate destul de puternic de criza energetică, unele din acestea ajungînd chiar la realizarea

unor ritmuri scăzute sau chiar negative de dezvoltare economică.

Încheindu-se perioada de abundență și de mare risipă de energie și deschizîndu-se perspectiva perioadei de declin a rezervelor de combustibili clasici, omenirea se află surprinsă, nepregătită pentru a intra în perioada de tranziție către noi structuri energetice. Tocmai aceasta face ca energetica să treacă prin momentele sale istorice cele mai critice, cu urmări de multe ori dureroase pentru viața economică și socială. Pe scurt, este vorba de următoarele aspecte mai semnificative atît pe plan mondial cît și pe plan național:

a) Întreaga viață economică din industrie, agricultură, transporturi etc. ca și viața socială și culturală a lumii civilizate se bazează pe un sistem tehnologic care consumă resurse cu înaltă concentrare de energie — petrol, gaze, cărbune — și care multiplică de zeci, sute sau chiar de mii de ori forța fizică a omului, acesta putînd folosi cu ajutorul energiei așa-numitele unelte exosomatice²⁾ create de el. Aceasta face ca în condițiile economiei moderne, întreaga activitate productivă în ramurile economice, viața culturală, științifică și socială, viața fiecărui individ să devină total dependente de sistemul energetic bazat pe resursele cu o înaltă concentrare de energie.

b) Creșterea economică este strînsă legată de sporirea consumului de energie. De altfel, este de la sine înțeles că în țările în curs de dezvoltare un consum de energie este foarte redus comparativ cu țările dezvoltate, trecerea la mecanizarea proceselor de producție din toate ramurile și la chimizarea agriculturii determină o creștere rapidă a consumului de energie. Potrivit observațiilor statistice și a unor date din studiile de prognoză în țările în curs de dezvoltare coeficientul de elasticitate a consumului energetic în raport cu creșterea venitului național este supraunitar. De la un anumit nivel de dezvoltare economică însă coeficientul de elasticitate devine și trebuie să devină subunitar. Dar din cauza unei false imagini a abundenței de resurse energetice în care ne-am complăcut timp îndelungat, precum și din cauza prețului foarte scăzut al energiei consumate, toată lumea, aproape fără excepție, a devenit risipitoare cu această inestimabilă bogăție.

c) Cererea de energie pe plan mondial crește foarte mult. În ultimii 30 de ani, de pildă, rata medie anuală de creștere a consumului energetic, a fost de aproape 5%, ridicînd cantitatea consumată anual de la circa 2,5 miliarde tcc în 1950 la aproape 8 miliarde tcc în 1977. În viitor deși ratele de creștere a

cererii se prevăd a fi mai mici, totuși volumul absolut al consumului energetic va continua să crească în special datorită sporului populației, nevoilor crescînde ale industriei și ale agriculturii de apă pentru irigații și de îngrășăminte, precum și dorinței și necesității de dezvoltare economică a țărilor subdezvoltate, tinzînd și ele să devină cu timpul mari consumatoare de energie. Calcule sumare arată că un ritm anual de creștere a consumului de energie de 4%, ar însemna la nivelul anului 2020 un consum total de energie de aproape 50 miliarde tcc., iar o rată de 5% ar însemna un consum de aproape 80 miliarde tcc, ceea ce ar fi imposibil de realizat. Prognozele elaborate în ultimul timp, care au în vedere noile fenomene și perspective ale resurselor, prevăd rate anuale de creștere a consumului mult mai mici, ceea ce va avea ca efect următoarele niveluri: 16 miliarde tcc. în anul 2010 și 25 miliarde tcc. în anul 2050. Deși în perspectivă problemele energetice sînt rezolvabile, totuși ele rămîn complicate ținînd seama de persistența unor concepții care nu se pot schimba atît de rapid, de existența unui eșafodaj tehnic bazat pe consum intensiv de energie, de existența unui sistem energetic bazat pe surse epuizabile, ca petrolul, gazele naturale, și, în parte, cărbunele, precum și pe un sistem de exploatare a rezervelor cu un grad foarte mic de recuperare. De exemplu, în țara noastră, datorită atît tehnologiilor cît și sistemului actual de normative, rezervele de lignit cu exploatare în mină sînt recuperate în proporție de numai 17%, iar țițeiul în proporție de numai 32—34%.

d) Cererea crescîndă de energie va continua să fie satisfăcută în următoarele 3—4 decenii preponderent cu combustibili fosili în rîndul cărora vor începe să joace un rol mai important cărbunii și sisturile bituminoase, iar în balanța energetică primară vor începe să capete o importanță sporită noile surse de energie. Potrivit cercetărilor geologice efectuate în ultimul timp, reiese că pînă la mijlocul secolului următor însă se scotează pe cantități importante de combustibili fosili care vor acoperi principalele cereri de energie. Totuși se apreciază că fără introducerea de noi sisteme de producție și de aprovizionare cu energie, ținînd seama de rata de creștere prevăzută a consumului, sau chiar de rate mai mici, o penurie periculoasă a tuturor resurselor de energie s-ar putea produce pe la mijlocul secolului următor³⁾.

e) Din punctul de vedere al consumatorului de energie care este nevoit să cumpere energia, calculele globale cu privire la termenele finale de epuizare

¹⁾ I.M.F. Survey, 17 septembrie 1979, p. 287.

²⁾ N. Georgescu-Roegen folosește termenii de unelte endosomatice ale omului pentru organele sale de muncă și unelte exosomatice pentru unelte propriu-zise de muncă. Vezi de exemplu, N. Georgescu-Roegen, *Legea entropiei și procesele economice*, București, Ed. politică, 1979.

³⁾ O. Gabor, și U. Colombo, *Beyond the Age of Waste*, New York, Pergamon Press, 1978.

a rezervelor, mai ales pentru țările importatoare, nu spun mare lucru, deoarece sursele energetice convenționale sînt distribuite foarte inegal pe glob și cu mari diferențe în ce privește condițiile și costurile de exploatare a rezervelor. Un număr mic de țări, dețin rezerve mai importante de combustibili și, în general, acele țări care au teritorii mai întinse. De exemplu, clasificînd țările în ordinea mărimii rezervelor, primele patru țări — S.U.A., R.P. Chineză, U.R.S.S., Anglia — dețin circa 72% din rezervele mondiale de combustibili fosili. În ceea ce privește rezervele de petrol, ele se află de asemenea puțin răspindite pe glob. În afară de U.R.S.S., care deține cca 11% din rezervele mondiale, de S.U.A. cca. 5,5% și de R.P. Chineză cca. 2,5%, rezervele cele mai importante sînt concentrate în Arabia Saudită (18,4% din rezervele mondiale), Iran (10,5%), Kuweit (11,3%), Irak (5,7%), Emiratele Arabe Unite (5,2%), Qatar (1,1%), Oman (1,0%), Libia (4,3%), Nigeria (3,3%), Venezuela (2,5%), Indonezia (1,8%), Anglia (1,8%) ș.a. Numai țările din Golful Persic și din apropierea acestuia dețin peste 53% din rezervele mondiale de petrol⁴⁾. Din păcate tocmai din aceste motive țările Golfului Persic au devenit astăzi principalele piesă în jocul intereselor strategice ale marilor puteri de redistribuire a sferelor lor de influență.

f) Resursele energetice, și în primul rînd cele de petrol, devin tot mai mult armele strategice, economice și politice, cele mai eficace și cele mai disputate folosite de deținătorii de rezerve, de marile puteri sau de monopolurile internaționale. Dacă creșterea prețurilor petrolului de către țările producătoare au fost justificate pentru a realiza venituri echitabile în raporturile lor cu monopolurile internaționale, cu timpul aceasta a degenerat în urcări nejustificate și brutale ale prețurilor pe piața mondială a țiteiului, ca și a celorlalți combustibili (gaze naturale, cărbune). Astfel, dacă în 1970 o tonă de țitei importată costa 12—13 dolari, în 1979 tona de țitei a ajuns la 177—206 dolari. În decembrie 1979 — ianuarie 1980 tona de motorină vîndută pe piața mondială a ajuns la 350 de dolari. Confuzia a atins apogeul cu jocul „primelor” de toate felurile pe care societățile internaționale le aplică petrolului cumpărat la prețuri oficiale din țările OPEC și îl revind cu profituri considerabile⁵⁾. Dezordinea în domeniul prețurilor a fost

accentuată în ultimul timp de mărirea considerabilă a stocurilor de țitei, de supraprofiturile impuse de companiile internaționale ce au acces la petrolul OPEC și care profită de psihoza penuriei, de factorul psihologic creat de fragilitatea echilibrului dintre cerere și ofertă rezultată din neputința țărilor dezvoltate de a frîna risipa de energie și de a reduce importurile. În ultimul timp însuși rolul OPEC în fixarea prețurilor petrolului și în determinarea unui preț indicativ al energiei a început să fie alterat. În special, în ultimul timp, se pare că prețul petrolului nu mai are nevoie de intervenția OPEC pentru a crește. Rolul a fost oarecum schimbat: mecanismele pieței libere acționează în direcția sporirii accelerată a prețurilor pe cînd OPEC se află adeseori în limitele unui preț plafon situat sub prețul pieței libere⁶⁾.

Prețul petrolului ca și al altor combustibili va continua să crească. Acest lucru este dedus din însăși intențiile O.P.E.C. de protejare a puterii de cumpărare a veniturilor obținute din vînzarea petrolului față de inflația și deprecierea dolarului și creșterea cu circa 5% pe an a prețului petrolului în termeni reali, pînă la atingerea nivelului costurilor de producție ale surselor substituibile de energie.

Reflectarea implicațiilor energetice în teoria economică

ȘTIINȚA ECONOMICĂ făcînd parte din clasa așa numitelor științe reale, prin însăși definiția sa, nu poate și nu trebuie să rămînă de o parte față de fenomenele declanșate de criza energetică. Dacă pentru clasa științelor logico-matematice adevărul este un criteriu logic, acest adevăr putînd fi dovedit pe calea pur logică, pentru clasa științelor reale, deci și a științelor economice, criteriul adevărului este confruntarea cu realitatea, în acest caz teoria constituind descrierea sistematică a legăturilor esențiale dintre variabilele realității, precum și în teze, legități, constatări etc. care, fiind deduse din premise ce nu contrazic realitatea, oglîdesc în mod aproximativ această realitate, căutîndu-i explicația, descifrîndu-i tendințele și chiar evoluția viitoare și, în final, fundamentînd moduri de soluționare a problemelor reale. Tocmai în acest scop se folosește, pe de o parte, teoria care pune întrebarea și caută explicația, iar pe de altă parte, metoda care constituie instrumentul adecvat de a da răspuns sau chiar de a face predicții⁷⁾.

Pe planul teoriei economice sînt însă prea puține abordări care să dea explicații necesare suficient de consistente și, mai ales, să dea răspunsuri satisfăcătoare la soluționarea problemelor energetice în prezent și în perspectivă. Explicații pot fi multe. Una însă este sigură. Prea adesea am căzut pradă unor dogme, mai ales în activitatea teoretică. Uneori aceasta se datorește lipsei de curaj în fața unor realități prea dure, cărora, multă vreme, nu li s-a spus pe nume sau au fost prezentate într-un mod deformat din cauza necunoașterii sau a unor interese înguste de moment. În legătură cu aceasta este necesar să ne amintim de îndemnul secretarului nostru general, tovarășul Nicolae Ceaușescu — de a aborda pro-

blemele teoretice curajos ținînd seama de realitățile vieții economice și sociale, chiar cu riscul unor eventuale greșeli.

În această ordine de idei mă voi referi la cîteva probleme de mare interes teoretic menite să înlăture unele mituri economice⁸⁾ și să dea explicații la unele aspecte privind schimbările structurilor energetice în perspectiva creșterii populației și a creșterii economice. În legătură cu relația de dependență dintre creșterea economică și epuizarea resurselor de materii prime și de energie, mult timp, aproape tot focul criticii s-a îndreptat împotriva concepțiilor lui Malthus, iar în zilele noastre împotriva susținerilor lui Jay Forrester și a lui D. Meadows care apar tulburător de alarmante, apocaliptice. Ca exemple tipice de reacții violente pot fi amintite cele cuprinse în editorialul „Limitele concepției greșite”⁹⁾ al revistei britanice „The Economist” care a calificat raportul „Limitele creșterii economice” al lui Meadows ca fiind punctul culminant al nonsensului de modă veche, precum și cele cuprinse în cadrul unei conferințe inaugurale a lui Beckerman care a caracterizat raportul menționat ca „o mostră de nonsens, de obraznicie și lipsă de pudoare a unei echipe de copii gălăgioși de la M.I.T.”¹⁰⁾. Însă un anumit sentiment de jenă trebuie să aibă și unii economiști matematicieni — părinți spirituali ai acestor copii gălăgioși, întrucît, în fapt, concluziile raportului atît de criticat și hultit constituie în oarecare măsură testarea gîndirii și a metodei aritmomorfice conținute în modele de creștere economică ale unora din cei mai aplaudați și influenți economiști ai ultimelor decenii (Harrod, Domar, Leontief, Solow ș.a.). Pe de altă parte, aceasta constituie un prilej de satisfacții pentru N. Georgescu-Roegen ca și pentru alți economiști care deja atrăseseră atenția, cu mult timp înainte, asupra limitelor abordării după o concepție aritmomorfică a evoluției fenomenelor economice și asupra necesității luării în considerare, a laturilor calitative ale acestora¹¹⁾.

Toate aceste împrejurări nu pot scuza cu nimic însă încercările acelor critici de a deplasa argumentele și concluziile lor la extrema opusă, adică în a vedea perspectiva situației energetice într-un mod prea optimist, nemobilizator sau contemplativ, după care natura dispune de resurse inepuizabile, sau după care omul înzestrat cu forța inteligenței și a tehnologiei moderne trebuie să smulgă bogățiile naturii și că el, omul va găsi cu siguranță soluțiile pentru asigurarea resurselor energetice în viitor. În ultimul deceniu, dar mai cu seamă după declanșarea crizei energetice, o asemenea atitudine atotîncercătoare și în același timp brutală față de mediul înconjurător a început să se schimbe radical. S-a adunat și sistematizat un material documentar și informativ atît de bogat încît pe această bază, cercetarea economică din țară și din străinătate a făcut un adevărat salt în interpretarea problemelor curente și de perspectivă ale resurselor energetice în corelația cu cele economice și sociale. Modul de abordare, precum și concluziile trase din analiza crizei energetice, din observațiile asupra datelor privind cauzele și efectele crizei și perspectiva

dr. Aurel IANCU

(Continuare în pag. 24)

⁴⁾ Pentru țările membre OPEC s-au folosit datele din: Oil and Gas Journal, 27 decembrie 1976, iar pentru celelalte țări datele din: U.N. Statistical Yearbook, 1977.

⁵⁾ Nicolas Sarkis, Le prix et la crise, „Le monde”, 18.XII.1979.

⁶⁾ Nikolas Sarkis, op. cit.

⁷⁾ Kornal Janos, Antiechilibrum, București, Ed. științifică, 1974, p. 34—35; A. Iancu, Creșterea economică și mediul înconjurător, București, Ed. politică, 1979. Foarte frecvent se face afirmația că o disciplină devine cu adevărat știință numai atunci cînd ea este capabilă să facă predicții ce se verifică de realitate.

⁸⁾ N. Georgescu-Roegen, Energy and Economic Myths, New York, Pergamon Press, 1972.

⁹⁾ „Limits to Misconception”, The Economist, 11, martie, 1972, p. 20—22.

¹⁰⁾ W. Beckerman, Economists, Scientists, and Environmental Catastroph, Oxford Economic Papers, noiembrie 1972, p. 327.

¹¹⁾ N. Georgescu-Roegen face observația justă că asemenea critici violente pot fi îndreptate deopotrivă și împotriva acelor părinți spirituali ai echipei de la M.I.T., adepți ai teoriei creșterii economice exponențiale (N. Georgescu-Roegen, Energy and Economic Myths, p. 21).

PUNCTE DE VEDERE

De la întreprinderea tradițională la întreprinderea socialistă creativ-inovativă (II)*

Strategia inovării

NOUA OPTICĂ a întreprinderilor creativ-inovative diferă fundamental de cea a întreprinderilor tradiționale, fiecare din ele dezvoltându-se pe baza unor strategii distincte:

— **strategia întreprinderii tradiționale: întreprinderea se dezvoltă în virtutea inerției și în ipoteza că vor exista în continuare aceleași produse și servicii, aceleași piețe și rețele de desfacere, aceleași tehnologii și procese și aceleași activități.** Principalul obiectiv al strategiei tradiționale este să perfecționeze ceea ce există și este stabil;

— **în contrast, strategia întreprinderii creativ-inovative presupune că orice lucru existent este supus degradării și va trebui curînd modificat sau înlocuit.**

Deviza strategiei întreprinderii tradiționale este „mai bine mai mult și mai ieftin”. Deviza strategiei întreprinderii creativ-inovative este de a produce mereu ceva nou și diferit și de a înlătura ceea ce este vechi, perimat, depășit. Întreprinderea creativ-inovativă nu cheltuiește nici timp și nici resurse pentru a menține ceea ce aparține trecutului și consideră că numai abandonarea sistematică a acestuia poate elibera resursele și îndeosebi cadrele capabile (pe care le consideră cea mai prețioasă dintre resurse), pentru a lucra în direcția noului. Experiența arată că întreprinderile, chiar cele mari, care n-au știut sau nu au avut tăria de a aplica perseverent strategia inovării au avut eșecuri.

Principiul de bază al strategiei întreprinderii creativ-inovative este că „nu putem niciodată planifica viitorul pornind de la trecut” și deci întreprinderea trebuie să vizeze departe. Strategia inovării își propune mai curînd să creeze un nou tip de activitate decît un produs nou în cadrul unui sortiment deja stabilit și aceasta deoarece urmărește să realizeze ceva substanțial diferit.

În strategia întreprinderii creativ-inovative aprecierea oricărei inovații se face în funcție de efectul pe care-l va determina produsul sau serviciul în care se materializează asupra mediului ambiant, în general și, în special asupra segmentului de piață deservit. Dacă nu ar fi această permanentă raportare la cerințele mediului ambiant s-ar putea realiza „miracole” ale tehnicii și tehnologiei, dar acestea nu ar duce la efecte sociale utile și la avantajele pentru întreprindere și societate: așadar, **ceea ce contează în strategia inovării, este efectul asupra mediului, asupra pieței, asupra utilizatorilor.** Pentru că aceștia decid în ultima instanță dacă avem de-a face cu un produs cu adevărat nou și util. Aventura avionului de tip Concorde ni se pare semnificativă.

În strategia inovării se ia în considerație faptul că o inovație nu este simpla urmărire a desfășurării unui proces liniar, rapid, cu reușită sigură, deci fără risc. În realitate pentru fiecare inovație reușită într-un timp scurt, se apreciază că există încă cinci inovații care vor cunoaște și ele, în cele din urmă, succesul, dar abia după ce ani de-a rîndul au progresat descuzator de încet. Un exemplu elocvent îl constituie vaporul cu aburi care și-a dovedit superioritatea încă din 1835, dar nu a reușit să se substituie corăbiei cu pînze decît cu 50 de ani mai tîrziu. Deci așa cum se exprimă P. Drucker¹⁾ jumătate de secol vaporul nu a încetat să fie „Ziua de mîine” dar părea că nu va deveni niciodată „astăzi”.

În strategia întreprinderii creativ-inovative domeniile care solicită inovare privesc produsele și serviciile destinate segmentului de piață în care se manifestă o cerere crescîndă și nu există capacitatea de a o satisface. Un asemenea domeniu este **susceptibil inovării oferind condiții de succes sigur.** Inovarea poate să aibă ca obiect fie domeniul tehnologic, calitatea produselor, rețeaua de desfacere, fie dezideratele consumatorilor. Un alt domeniu care stimulează favorabil inovația este cel în

care se manifestă discrepanțe frapante între diferitele niveluri ale unei economii sau piețe. Avem în vedere în primul rînd existența decalajelor economice care implică și existența decalajelor în domeniul creativității și inovării. De asemenea un alt domeniu prielnic inovației se referă la exploatarea consecințelor unor evenimente care s-au produs, dar care nu și-au manifestat încă efectele pe plan economic. Avem în vedere îndeosebi creșterea populației, ca număr și structură, fenomen mai ușor de prevăzut. Trebuie luate în considerație și inovațiile care nu se încadrează într-un model stabilit, dar care pot duce la transformarea lumii existente fără ca inițial să aibă în vedere un beneficiu imediat. Un exemplu îl oferă ideile lui H. Ford privind

ELEMENTE DE COMPARAȚIE ÎNTRE ÎNTREPRINDEREA TRADIȚIONALĂ ȘI CEA CREATIV-INOATIVĂ

ELEMENTE DE COMPARAȚIE	ÎNTREPRINDEREA TRADIȚIONALĂ	ÎNTREPRINDEREA CREATIV-INOATIVĂ
TITUL DOMINANT DE OBIECTIVE	curențe, rutinier	noi, de perspectivă
TITUL STRUCTURILOR DE CONDUCERE	stabile	flexibile, dar puternic coordonate sau: o latură stabilă, o latură glisantă (dinamică)
MODALITĂȚILE DE REALIZARE	metode tradiționale	-conducerea prin proiecte; -conducerea prin produs; -conducerea prin echipe de obiective etc.
PRINCIPIUL DE FUNCȚIONARE AL SISTEM. INFORM.	principiul tratării nediferențiate a informațiilor	principiul excepțiilor principiul selecției și evaluării noului concurent

producția de masă a automobilului atunci cînd nimeni nu prevedea așa ceva. Unor astfel de idei novatoare nu li se pot prevedea și calcula consecințele, fiind dintre cele mai riscante; dealtfel pentru fiecare inovație de acest gen, care reușește, există probabil alte 99 care rămîn fără efect. Acestea pot fi luate în considerație, dar nu pot constitui obiectul unei activități sistematice în cadrul întreprinderii creativ-inovative neputînd fi planificate și dirijate.

Structura de conducere și sistemul informațional al întreprinderii creativ-inovative

EXPERIENȚA întreprinderilor creativ-inovative din țările avansate arată că pentru a promova inovația, conducerea întreprinderii trebuie să separe activitatea de inovare de cea curentă, deoarece nu este posibil ca aceleași cadre de conducere să se ocupe concomitent de ambele aspecte. (de realizarea obiectivelor deja asumate). Constatarea este valabilă și pentru unitățile și organizațiile cu caracter neproductiv. Incluzerea în cadrul aceluiași organism a activităților creativ-inovatoare și a celor curente, a unor activități noi și a altora vechi, duce de regulă la declanșarea unui „război al elementelor conservatoare împotriva

*) Prima parte a acestui studiu a apărut în „Revista economică” nr. 17 din 25 aprilie a.c.

¹⁾ Peter F. Drucker: Management: Tasks, responsibilities, practices, ed. Harper & Row New York, 1973.

modernilor", în care noul este combătut ca o amenințare pentru statu-quo și pentru rutină statornică. Trebuie ținut seama că noul prin el însuși, la început, este lipsit de resursele necesare propriei promovări. Chiar și cel mai capabil dintre tinerii cercetători va fi supus unor mari presiuni pentru a se îndrepta spre domeniile tradiționale care oferă șanse mai sigure de promovare și solicită în același timp eforturi de creativitate mai reduse.

Toate acestea ridică problema tipului de structuri organizatorice de conducere care să promoveze creativitatea și inovativitatea în întreprinderi, separând-o de activitatea de rutină. De exemplu Decretul 162/1973 a creat posibilitatea ca anumite unități de cercetare din învățământ (laboratoare, centre de cercetări, etc.) să fie scoase din subordonarea catedrelor sau chiar a facultăților și să fie subordonate conducerii superioare a unității de învățământ. Evident că posibilități asemănătoare sînt create și în unitățile din rețeaua ministerelor economice.

Structurile statice din întreprinderi nu promovează creativitatea și inovativitatea, ele ajută doar la realizarea obiectivelor curente, cu caracter preponderent repetitiv, rutinier. Aceste structuri sînt specifice întreprinderii tradiționale.

Întreprinderile creativ-inovative solicită structuri dinamice de conducere, structuri elastice, deci glisante, ușor adaptabile la schimbările ce survin în mediul ambiant, structuri raportate la obiective pentru a ajuta la realizarea lor care să contribuie la înnoirea continuă a activității întreprinderii, cât și a mediului ambiant.

Nu toate sectoarele de activitate din întreprinderea creativ-inovativă solicită însă schimbări și reînnoiri în același ritm. Există sectoare de activitate cum ar fi cel de contabilitate unde schimbările sînt mai lente, survin la intervale mai lungi. În afară de aceasta în întreprinderea creativ-inovativă coexistă de regulă două tipuri de obiective și deci două tipuri de activități. Obiective și activități noi care impun schimbări, solicitînd multă muncă de analiză, de creație și de proiectare pentru asimilarea ideilor noi și, totodată, obiective care se mențin și care presupun procese cunoscute și omologate, fiind continuări din trecut, care solicită o muncă rutinieră, repetitivă și deci structuri stabile. Dacă cele două tipuri de obiective, activități și procese coexistă și în întreprinderea creativ-inovativă, **ritmul schimbării noului în vechi sau altfel spus procesul de învechire a noului este însă foarte rapid, în timp ce în întreprinderea tradițională este foarte lent.**

În astfel de condiții structura de conducere a întreprinderii creativ-inovative trebuie să răspundă, pe de o parte, unor cerințe de asigurare a continuității și stabilității proceselor, iar pe de altă parte cerințelor schimbării provocate prin dezvoltarea și implementarea noului. Modalitățile de realizare a unei asemenea structuri ambivalente sînt numeroase, între ele enumerăm: conducerea prin proiecte, conducerea prin produs și conducerea prin echipe de obiective cu caracter permanent.

Conducerea prin proiecte presupune constituirea unor colective temporare formate din oameni aparținînd compartimentelor structurii stabile a întreprinderii, cărora li se dă să studieze și să rezolve o problemă complexă cu caracter intercompartimental, solicitînd mult efort de imaginație și creație. După terminarea misiunii membrii colectivului de proiect se întorc

²⁾ Dr. Zorlențan Tiberiu „Crearea condițiilor tehnice și organizatorice necesare implementării unor metode și tehnici moderne de conducere”, Teză de doctorat A.S.E.

în compartimentele de unde au venit fiind reîncadrați în structura stabilă.

Conducerea de produs presupune încredințarea sarcinii de a gestiona un produs important al întreprinderii unei persoane cu o pregătire complexă, care trebuie să urmărească și să răspundă de produsul respectiv în toate fazele acestuia: proiectare, asimilare, reclamă, vînzare, inclusiv de obținerea beneficiului și rentabilității scontate, precum și să propună sisterea fabricării produsului respectiv atunci cînd devine nerentabil. Conducătorul pe produs lucrează în afara structurii stabile colaborînd însă cu compartimentele acesteia. Motivele care justifică apariția conducătorului pe produs decurg din faptul că în compartimentele funcționale din structura întreprinderii numeroase produse din nomenclatorul de fabricație sînt tratate în mod egal neputîndu-se ține seama de influența pozitivă sau negativă mai mică sau mai mare pe care o are fiecare dintre ele asupra rentabilității întreprinderii. Acest tip de structură de conducere se practică la produsele care au foarte mare importanță pentru întreprindere.

Conducerea prin echipe de obiective cu caracter permanent, este o metodă promovată în țara noastră de Dr. T. Zorlențan²⁾ prin care se realizează o formă de organizare permanentă, în afara structurii stabile existente. Echipa este alcătuită din membri specializați în funcțiile solicitate de realizarea anumitor obiective importante și care cooperează între ei, în vederea realizării acestora.

Nu ne propunem în acest articol să descriem și să analizăm avantajele și limitele metodelor enumerate înainte, prin care se asigură dinamismul și elasticitatea structurilor de conducere. Menționăm doar că prin toate acestea se urmărește o corelare permanentă a structurii organizatorice cu obiectivele asumate de întreprindere, ceea ce justifică coexistența celor două laturi ale structurii, una stabilă (statică) și alta dinamică.

Structurile conducerii dinamice imprimă același caracter și sistemelor informaționale, care în întreprinderea creativ-inovativă — spre deosebire de întreprinderea tradițională — trebuie, să fie de asemenea adaptabile (glisante) și concentrate asupra obiectivelor majore.

Principiul de bază în organizarea sistemului informațional intern în întreprinderea creativ-inovativă este cel al excepțiilor, în sistem circulînd numai informații care permit cunoașterea, de către diferitele niveluri ierarhice, a abaterilor de la norme sau de la plan survenite pe parcursul desfășurării activității de realizare a obiectivelor. Aceste abateri obligă diferitele niveluri de conducere să ia măsuri de corectare potrivit competențelor pe care le au.

În ceea ce privește sistemul informațional extern acesta își concentrează efortul de cunoaștere asupra domeniilor care solicită inovare, îndeosebi în vederea stabilirii tendințelor ce se manifestă în mediul economic ambiant care să permită întreprinderii adaptarea din timp la schimbările ce se prevăd. De asemenea, sistemul informațional extern trebuie să mai realizeze informarea asupra întreprinderilor concurente pentru a le cunoaște performanțele și implicit nivelul la care ea însăși se situează, informarea asupra efectelor pe care le determină produsele livrate și serviciile prestate la utilizatori etc. Prin informațiile interne și externe, conducerea întreprinderii creativ-inovative își fundamentează optim deciziile strategice, putînd să desfășoare o activitate eficientă și competitivă.

prof. dr. C. PINTILIE

RENTABILIZAREA ACTIVITĂȚII ÎN TOATE C.A.P.

(Urmare din pag. 9)

tatea este superioară celei din cooperativele agricole de producție. Să luăm un singur exemplu, care ni se pare cel mai elocvent: creșterea vacilor de lapte. Față de un randament mediu anual pe vacă furajată de 1 393 litri, cit au obținut cooperativele agricole, asociațiile economice intercooperatiste au obținut 2 843 litri. Din cele 61 de asociații economice intercooperatiste crescătoare de vaci de lapte, 13 au obținut un randament mediu anual (lapte pe vacă furajată) cuprins între 3 000 și 4 000 de litri, iar alte 8 au obținut peste 4 000 de litri. În asemenea condiții, un număr de 20 de asociații au produs laptele la un cost mai mic de 200 lei hectolitru. Așa se face că, dacă pe ansamblul cooperativelor agricole, producția de lapte de vacă este nerentabilă pe ansamblul asociațiilor economice intercooperatiste ea dă beneficii.

Pot fi citate ca exemplu și alte produse animaliere, eficiența economică mai ridicată a producției în asociațiile economice intercooperatiste evidențiindu-se în toate cazurile. În egală măsură însă pot fi reliefate mari rezerve de sporire a

rentabilității producției în asociațiile economice intercooperatiste, mai ales că cea mai mare parte dintre ele — în proporție de aproape 80% — sînt specializate în diferite ramuri zootehnice, a căror rentabilizare prezintă un grad deosebit de dificultate.

Cu toate acestea, în anul 1978, asociațiile economice intercooperatiste au repartizat cooperativelor agricole de producție asociate un beneficiu de aproape 12 milioane de lei, pe fiecare cooperativă asociată revenind, în medie, beneficii de peste 65 000 de lei. Aceasta arată capacitatea superioară a asociațiilor economice intercooperatiste de a valorifica eficient resursele de producție, pe care bază au posibilitatea să asigure atît propria dezvoltare economică (prin beneficiile repartizate la fondul de dezvoltare al asociației), cît și repartizarea unor beneficii sporite cooperativelor asociate, proporțional participării lor la fondul social. Numai în decurs de un an — 1978 — fondul social, subscris din fonduri proprii, al asociațiilor economice intercooperatiste a crescut cu circa 730 milioane de lei, inclusiv pe seama beneficiului obținut.

Toate acestea motivează accelerarea procesului de asociere dintre unitățile agricole socialiste în vederea obținerii unei rentabilități superioare — baza dezvoltării economice din resurse proprii a fiecărei unități agricole socialiste, în concordanță cu principiile autoconducerii și autogestunii.

INTR-UN ARTICOL publicat anterior în „Revista economică”*) ne-am referit la modul în care teoria egalizării ratei profitului este interpretată și negată direct sau voalat de unii economiști burghezi. În articolul de față ne vom opri asupra atitudinii aceluiași economiști față de problema dinamicii ratei profitului. Contestând valabilitatea acțiunii legii tendinței de scădere a ratei profitului, Paul Fabra, de exemplu, afirmă, pasămite, că „pretinsa lege a scăderii tendențiale a ratei profitului expusă sub diverse forme pe de o parte de economiști burghezi, începând cu Smith, apoi Malthus și Keynes și pe de altă parte de Marx, nu are nici un temei”¹⁾. La rîndul său Jean Ullmo arată: „introducerea chiar a noțiunii de marjă beneficiară ne impune considerarea cantității produse... marja beneficiară pe unitatea de produs nu are tendință definitivă... ea urmează... fluctuațiile conjuncturii... rata profitului are același profil conjunctural și nici o tendință fundamentală”. El mai adaugă că Marx a tratat nu tendința de scădere a ratei profitului ci a marjei beneficiare, datorită confundării capitalului total cu cel consumat²⁾.

În legătură cu asemenea observații notăm, mai întîi, că Marx n-a așezat pe același plan capitalul total și capitalul consumat; dimpotrivă el a atras atenția asupra deosebirii dintre aceste două noțiuni, precizînd că rata profitului se calculează prin raportarea plusvalorii la capitalul avansat. Este adevărat însă că în multe exemple cifrice, pentru simplificarea calculelor, Marx a presupus în mod deliberat că întregul capital avansat se consumă într-un an, cele două mărimi fiind considerate egale. Interesant este că, emitînd ideea necesității judecării marjei beneficiare deosebită de rata profitului, Jean Ullmo pune totuși semnul echivalenței între ele, cel puțin în privința comportamentului lor.

Notăm apoi că mărimea profitului nu urmează consecvent mărimea producției, că prima nu crește de regulă în aceeași proporție cu cea de a doua. Încă Ricardo

Inconsistența unor concepții burgheze cū privire la teoria marxistă a profitului

În „Principiile de economie politică și impunere” atrăgea atenția că nu trebuie confundată bogăția cu valoarea acesteia, că o bogăție în creștere poate fi însoțită de o valoare constantă ori chiar în scădere, datorită sporirii forței productive a muncii; ca urmare, valoarea unitară a produsului – de o calitate dată – valoarea nouă și plusvaloarea cuprinse în el, scad inevitabil. Pe de altă parte trebuie amintit și faptul că fluctuațiile conjuncturale ale profitului și ale marjei beneficiare nu neagă – așa cum considera Jean Ullmo – tendința de scădere a ratei profitului și în genere conturarea unei mișcări dominante a proceselor și fenomenelor din economia capitalistă.

Referindu-se la rata profitului, Jean Ullmo ia în discuție, justificat, și relația dintre aceasta și rata plusvalorii. Dar cum o face? „O altă latură a dilemei – afirmă J. U. – apare atunci cînd rata plusvalorii crește, astfel că munca plătită se diminuează dar într-un fel care menține același salariu real, sau îi interzice creșterea, munca gratuită sporind la fel ca plusvaloarea, atunci demonstrația reducerii ratei profitului nu mai este întemeiată”³⁾. O asemenea opinie are mai multe puncte nevralgice. Să ne referim la ele.

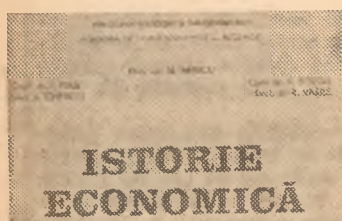
Așa cum este cunoscut, în analiza tendinței ratei profitului, Marx pornește de la

creșterea compoziției organice a capitalului, concretizată în creșterea relativă a capitalului constant și scăderea corespunzătoare a capitalului variabil, care implică o scădere a masei de muncă vie angajată cu un capital de o anumită mărime. Cantitatea totală de valoare nouă și plusvaloare creată cu acest capital, la un grad constant de exploatare a muncii, se reduce în consecință, rata profitului scăzînd astfel inevitabil. „Rata profitului – scrie Marx – scade nu pentru că munca devine mai puțin productivă, ci pentru că ea devine mai productivă. Ambele, atît ridicarea ratei plusvalorii, cit și scăderea ratei profitului, sînt numai forme deosebite prin care se exprimă în mod capitalist productivitatea crescîndă a muncii”⁴⁾.

În tratarea factorilor care conturează tendința ratei profitului, Marx n-a făcut abstracție însă de influența ratei plusvalorii. Lăsînd la o parte detaliile care ar complica expunerea, amintim că din volumul al treilea al „Capitalului” reiese că sporirea forței productive a muncii are un dublu efect: pe de o parte creșterea ratei plusvalorii iar pe de altă parte scăderea masei de muncă vie pusă în mișcare de un anumit capital. Cele două efecte, fără a fi continue și lineare, nu au aceeași intensitate în evoluția lor. Tot Marx arată că masa de muncă vie scade mai repede decît crește rata plusvalorii, rezultatul necesar fiind reducerea ratei profitului, întrucît în evoluția ratei profitului scăderea masei de muncă vie folosită de un capital dat nu poate fi compensată de creșterea ratei plusvalorii.

Încă un fapt. Rata profitului este influențată în dinamica sa și de viteza de rotație a capitalului. Datorită sporirii eficienței producției, în ramurile de producție existente, se mărește viteza de rotație a capitalului circulant dar nu același lucru se întîmplă obligatoriu cu capitalul total, căci odată cu înaintarea în timp sporesc considerabil dimensiunile capitalului fix a cărui durată de rotație este mare. Concomitent, o parte din ramurile noi de producție, cu pondere crescîndă în economie,

FIȘE

● Catedra de Istorie a economiei naționale din cadrul Academiei de Studii Economice a editat recent cursul de ISTORIE ECONOMICĂ. Autorii volumului – Nicolae Marcu, care asigură și redacția, I. Puia, V. Bozga, A. Cherciu și R. Vasile – au sistematizat materialul informativ în patru secțiuni. Sînt analizate în acest cadru problemele speci-

lice fazei de început a dezvoltării capitalismului în România, procesul consolidării economiei capitaliste românești pînă în anul premergător celui de al doilea război mondial, maturizarea și declinul capitalismului în țara noastră în perioada interbelică. Secțiunea finală a lucrării este consacrată procesului istoric de făurire a economiei socialiste românești, urmărit în etapele sale cele mai semnificative – constituirea bazei economice și a bazei tehnico-materiale a noii orînduri, consolidarea economiei socialiste unitare și etapa pe care o parcurgem în prezent, a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism. Volumul se adresează cu prioritate studenților economiști. Prin problematica pe care o abordează

însă – etapele și momentele de referință ale istoriei economiei naționale, prin bogăția informațiilor pe care le prezintă cititorilor și prin încadrarea cit mai nuanțată a dezvoltării economiei românești în contextul evoluției economice mondiale, și în primul rînd europene, lucrarea se înscrie ca un veritabil act de cultură, de largă respirație.

Pirghii economice

● Însemnătatea promovării progresului tehnico-științific, ca factor de bază al dezvoltării intensive a economiei este unanim recunoscută – opinează Petr Soukup și Hana Brydlova în articolul Ekonomska stimulační vedekotecnického Pokroku (Stimularea economică a progresului tehnico-științific) în

numărul 3/1980 al revistei EKONOMICKY CASOPIS. Cu mult mai complex se vedează însă a fi procesul de materializare a noutăților tehnico-științifice în practică, în cadrul unei economii cu caracter planificat. Potrivit opiniei autorilor, un domeniu prioritar în direcția creșterii eficienței promovării progresului tehnic în economie îl constituie perfecționarea continuă a sistemului de planificare. Practica economică pune tot mai mult în evidență importanța pirghiilor economice în procesul de înnoire – în condiții de rentabilitate și competitivitate – tot mai ridicată – a producției întreprinderilor; în acest cadru fundamentarea activității de promovare a progresului tehnic pe criterii economice trebuie să cuprindă, potrivit opiniei exprimate de P.S. și H.B., deopotrivă procesul im-

au prin natura specifică a produselor create, perioade de fabricație lungi. Construcția de mașini grele, de nave fluviale și maritime, de mijloace auto de mare tonaj, de drumuri, lucrările de construcții și de amenajare a teritoriului, sînt doar cîteva exemple. De aceea, pe ansamblul economiei naționale viteza de rotație a capitalului se încetinește, ea acționînd în sensul reducerii ratei profitului.

Jean Ullmo mai subliniază că „această scădere tendentială (a ratei profitului – n.n.) este în aparență o consecință internă a axiomaticii (lui Marx – n.n.), dar ea nu este un fenomen de necontestat în realitatea economică. Judecata ar trebui să se exercite mai întîi la nivelul faptelor, cercetînd dacă această scădere e efectiv constatată”¹⁾. Să vedem, deci, cum stau lucrurile și în acest sens. Este drept, fără să opereze cu date preluate din viața economică, Marx a demonstrat, doar teoretic, tendința de scădere a ratei profitului. Această tendință este însă logic dedusă din analiza temeinică a problemelor privind dinamica necesară a dezvoltării forțelor de producție concretizată în creșterea compoziției organice a capitalului, în evoluția valorii mărfii și modificarea structurii ei interne. Amintim și faptul că Jean Ullmo, care cere altora fapte în sprijinul teoriei, nu face uz nici măcar de o singură cifră pentru a susține punctul de vedere pe care-l enunță.

Evitînd datele cu care se poate argumenta orice în măsura în care ele vizează perioade mici de timp și sînt preluate ca a'are din statistici – Marx a preferat să folosească drept temeiuri faptice, procesele și fenomenele economice care rezultă din tendința de scădere a ratei profitului. Este vorba de apariția și creșterea – în virtutea acestei tendințe – a surplusului de capital și a exportului de capital, îndreptat către economii mai puțin dezvoltate din punct de vedere economic, unde se produce cu același capital o cantitate mai mare de plusvaloare. Firesc exportul de capital e corelat organic și cu agravarea problemelor piețelor de desfacere (în

țările dezvoltate) care merge mină în mină cu tendința de scădere a ratei profitului²⁾.

Trebuie să spunem că negarea de către economia politică burgheză a tendinței de scădere a ratei profitului și mai larg a teoriei marxiste a profitului, nu este de dată recentă; într-o formă sau alta, ea dăinuie de la apariția volumului al III-lea al Capitalului. Reprezentanții acestei economii au fost și sînt deranjați nu de pretinsa contradicție dintre volumul I și III al Capitalului, ci de consecvența pe care Marx a dovedit-o în tratarea problemelor valorii și plusvalorii, în evidențierea contradicțiilor inerente ale modului capitalist de producție, a limitelor sale istorice. „...Scăderea ratei profitului – scria Marx – încetinește formarea de noi capitaluri de sine stătătoare și pare astfel să amenințe dezvoltarea procesului de producție; ea favorizează supraproducția, specula, crizele, apariția capitalului excedentar alături de populația excedentară. De aceea economiști care, asemenea lui Ricardo, consideră modul de producție capitalist ca fiind absolut, simt aici că acest mod de producție își creează singur limite... modul de producție capitalist nu este modul absolut de producere a avuției, ci mai degrabă, pe o anumită treaptă, el intră în conflict cu dezvoltarea sa”³⁾.

În afară de economiștii care neagă, în genere, tendința de scădere a ratei profitului, sînt și economiști care consideră că în perioada postbelică ea nu mai are cîmp de acțiune. Împărtășind părerea lui Gillman care susține că în această perioadă a avut loc o creștere a ratei profitului în economia privată capitalistă⁴⁾ Richta-Radovan scrie: „Teluri asemănătoare urmărește politica modernă de stat în domeniul amortizărilor, impozitelor și creditelor, mergînd pînă la aplicarea de injecții cererii solvabile și la crearea unei noi conjuncturi artificiale de înarmare. Toate aceste intervenții apropiate în mare măsură stimulentele profitului de nevoile ce rezultă din noua dezvoltare a forțelor de producție; pe de o parte capitalul găsește condiții

gata pregătite, create de intervenția statului, pentru o dezvoltare științifică rapidă; pe de altă parte, statul acoperă toate pierderile cauzate de progresul tehnic rapid. Dorința de supraprofituri pe bază de inovații ajunge, în aceste împrejurări, să precumpănească asupra intereselor statornicite. Se ajunge chiar la o inversare a tendinței seculare de scădere a ratei profitului”⁵⁾.

La o privire atentă a argumentelor de mai sus, observăm că ne aflăm în prezența unei erori de ordin metodologic sub dublu aspect. 1) Rata profitului e tratată nu la nivelul economiei naționale, ca rată medie, așa cum este normal, ci la nivelul întreprinderilor care beneficiază de înlesniri financiare, de producție și de desfacere. 2) Tendința ratei profitului e așezată pe același plan cu mșcarea ei pe o durată limitată de timp.

Constantin SIRBU

¹⁾ Vezi „Revista economică” nr. 27 și 28/1978

²⁾ Paul Fabra, L'Anticapitalisme. Essai de réhabilitation de l'économie politique, p. 153.

³⁾ Jean Ullmo, Sur quelques concepts marxistes. Revue économique nr. 1, 1973, p. 125–126.

⁴⁾ Jean Ullmo, Sur quelques concepts marxistes. Revue économique, 1, 1973, p. 11

⁵⁾ Marx-Engels, Opere, vol. 25, Ed. politică, 1969, p. 243

⁶⁾ Jean Ullmo, Sur quelque concepts marxistes, Revue économique, 1, 1973, p. 123

⁷⁾ Problema relației necesare dintre exportul capital și tendința de scădere a ratei profitului este larg abordată de Charles Albert Michalef în lucrarea „Le capitalisme mondial”, 1976.

⁸⁾ Marx-Engels, Opere, vol. 25, Ed. politică, p. 244–245.

⁹⁾ Vezi The Falling Rate of Profit: Marx's Law and its significance, Century capitalism. Londra 1957, p. 67

¹⁰⁾ Richta Radovan, Civilizația la răscruce. Ed. politică, 1970, p. 87

plementării ideilor noi cît și sistemul de stimulare a activității de inovație.

Serviciile : + 27 miliarde

● Cu toate că a înregistrat, în cursul anului 1979, un deficit de peste 10 miliarde de franci la balanța comercială propriuzisă (bunuri și produse), balanța globală de bunuri și servicii a Franței este excedentară. Factorul care a determinat această situație financiară favorabilă – se subliniază în articolul „Produits: –10 milliards; Services: +27 milliards” publicat în numărul din mai 1980 al revistei „SCIENCE ET VIE”, îl constituie excedentul de circa 27 miliarde de franci, înregistrat la poziția „Servicii”. O analiză retrospectivă pune în evidență evoluții semnificative, rezultat al atenției ce se acordă

dezvoltării acestui însemnat sector al economiei apt să recupereze delicate înregistrate în alte domenii: pentru anii 1977 și 1978, de exemplu, excedentul amintit a cunoscut o dublare, iar pentru ultimii cinci ani o mărire de circa zece ori; pe de altă parte, ca pondere în volumul total al exportului de bunuri, exportul de servicii a crescut de la 38 la sută în 1975 la 43 la sută în 1978, pentru perspectivă estimîndu-se un nivel de 45 la sută. Un interes deosebit prezintă, de asemenea, după cum se subliniază în articol, analiza structurii exportului de servicii pe tipuri de servicii. Astfel, 80 la sută din excedent este realizat prin activitatea de construcții și cooperare tehnică (12,5 miliarde franci), ca și prin turism (8,5 miliarde), cu toate că aceste două tipuri de activități repre-

zintă numai 30 la sută din încasăările în materie de servicii.

Orinduirea tributală

● Lucrarea profesorului Henri H. Stahl publicată recent la Editura Științifică și Enciclopedică, „TEORII ȘI IPOTEZE PRIVIND SOCIOLOGIA ORINDUIRII TRIBUTALE”, supune atenției cercetătorilor din domeniul științelor sociale – istorici, sociologi, economiști, etnologi, filozofi etc. – valențele euristice ale conceptului de „mod de producție asiatic” (în terminologia autorului – orinduirea tributală). Elaborat de întemeitorii materialismului dialectic și istoric, conceptul amintit, opinează autorul, nu s-a bucurat pînă în prezent, de atenția cuvenită; importanța investigației aspectelor deosebite de complexe și interdependente pe care le incumbă acest

FIȘE

tip istoric de formațiune social-economică, depășește cadrul unor ierarhizări tipologice ale evoluției civilizației umane; ea se dovedește de real interes și utilitate practică – științifică, în studiul istoriei naționale. În această viziune conceptuală de orinduire tributală subliniază profesorul H. H. Stahl, poate oferi un cadru explicativ nou și poate permite elaborarea de ipoteze originale, nuanțate asupra unor etape însemnate ale genezei și evoluției poporului român: perioada premergătoare și ulterioară cuceririi Daciei, invaziile popoarelor migratoare, întemeierea principatelor etc.

DEMOGRAFIA —

obiect și metode de cercetare

DIN LITERATURA ECONOMICĂ deosebit de bogată ce caracterizează acești ani editoriali, ani ce au consemnat apariția a numeroase lucrări valoroase, de reală contribuție științifică, ne vom opri în însemnările de față asupra volumului „Demografia”, semnat de dr. Vladimir Trebici¹⁾, apărut recent în librării. Așa cum se desprinde din lucrare, asemeni celor mai multe științe sociale și fiind cu deosebire orientată spre analize cantitative, demografia a străbătut în procesul său de constituire un drum lung și dificil în care au predominat fiind latura biologică cînd cea socială în studierea și explicarea fenomenelor. Demografia se prezintă astăzi ca o știință încheagată, cu un loc bine definit în ierarhia disciplinelor moderne, dispunînd de instrumente puternice de cercetare, avînd un rol de seamă în cadrul științelor care studiază societatea sub multiplele ei aspecte.

În acest cadru, să ne referim la unele dintre problemele tratate în lucrare. Se subliniază că politica demografică activă a țării noastre, parte integrantă a politicii economice, pune în centrul atenției ridicarea bunăstării populației în condițiile asigurării creșterii acesteia și menținerii echilibrului demografic, a tineretii poporului român. În acest scop demografia este investită cu o mare răspundere — aceea de a studia populația, fenomenele demografice, relațiile dintre populație și alte sisteme.

Subiectul principal al cărții este axat asupra problemelor demografice propriu-zise, incluzînd însă și alte laturi interesante din imediata vecinătate a demografiei — relațiile sale cu societatea și economia — cum ar fi habitatul, educația, populația școlară, populația activă, populația urbană și rurală, mobilitatea populației etc. Concepția care se află la baza lucrării este profund inspirată din politica socială a Partidului Comunist Român elaborată în contextul general al dezvoltării noastre economice, al situației omului pe primul plan în cadrul societății noastre socialiste. Ca metodă de cercetare autorul utilizează tehnici de largă circulație: cunoscuta lege a numerelor mari, legea statistică, care surprinde realitatea nu în primul rînd prin cazurile individuale ci prin cele cumulate într-un număr mare de evenimente.

Sprijinindu-se în principal pe metodele de cercetare cantitative, statistico-matematice, autorul examinează populația într-o viziune sistemică complexă, integrată profund în contextul dezvoltării economico-sociale, ca un

sistem cu multe dimensiuni și conexiuni încorporat în marele sistem social. Acestea sînt de altfel și concluziile care s-au desprins din lucrările Conferinței mondiale a populației organizată de Națiunile Unite în anul 1974 la București, forum internațional care a subliniat în mod hotărît ideea că singura abordare eficientă a studiului populației este plasarea acesteia în contextul general social-economic. În acest sens apreciem că unul din meritele importante ale lucrării constă tocmai în tratarea complexă, multilaterală a reproducției populației cu variabilele ei binecunoscute — natalitate, fertilitate, căsătorie, durata medie a vieții — sub aspectul mobilității teritoriale și într-o proiecție de largă perspectivă, elemente pe care autorul le integrează și le explică în funcție de prioritatea dezvoltării economice. Concluzia justă la care se ajunge susține pe deplin necesitatea aplicării strategiilor de dezvoltare social-economică și a tacticilor necesare care să asigure progresul economic și creșterea nivelului de trai al populației prin armonizarea tendințelor demografice cu cele social-economice.

O problemă ce se bucură de o justificată atenție în carte, și care este abordată dintr-o largă perspectivă o constituie analiza fertilității populației feminine, a caracterului diferențiat al acestei fertilități — uneori vîdînd evoluții contradictorii, analiză care se bazează pe studiul unei largi serii de indicatori proiectați în structuri și medii diferite cum ar fi mediul de viață socială, structura teritorială, categoriile socio-profesionale, zone istorice etc. Este evident că investigarea acestui fenomen demografic, care solicită angajarea unui număr mare de factori, economici, sociali, culturali, psihologici etc., relevînd eforturi laborioase din partea autorului, este deosebit de importantă, pentru că judecînd mai profund, problemele de azi și de mâine ale demografiei românești sînt în ultimă analiză probleme ale evoluției fertilității ca izvor fundamental al reînnoirii populației.

Ca și în studiul altor fenomene demografice, autorul demarează analiza fertilității prin cîteva variabile demografice cum ar fi vîrsta femeilor, vîrsta la prima căsătorie, durata căsătoriei, structura populației feminine de vîrstă fertilă etc. Sînt examinate în acest context variabilele care caracterizează puterea sau capacitatea de reproducere, intensitatea reproducerii, excedentul sau sporul natural al populației etc.

Lucrarea profesorului Vladimir Trebici cuprinde soluții și interpretări originale, întemeiate pe calcule statistice,

și în ce privește un alt domeniu de o însemnătate deosebită pentru studiul populației — proiectările demografice, metode folosite în scopul deslușirii sensului evoluției unor fenomene demografice în măsură să furnizeze o imagine cît mai reală a caracteristicilor populației în orizontul de timp al anilor ce vin. Literatura de specialitate, îndeosebi cea străină, a introdus și teoretizat pe larg ceea ce a fost denumită „explozia populației” sau „bomba populației”. S-au făcut chiar unele calcule privind evoluția populației pe baza metodei de extrapolare, cu rezultate care căutau să ne convingă că dacă tendințele din ultima perioadă ar continua, populația planetei noastre ar ajunge în cîrca 700 de ani la un om pe m². O asemenea concluzie, ca și altele formulate în aceeași manieră, bazate exclusiv pe extrapolări pe cit de simplificatoare pe atît de nerelevante sînt infirmate de evoluția fenomenelor reale.

Cu atît mai demnă de remarcat este ținuta științifică a analizei pe care autorul volumului o întreprinde asupra proiectărilor demografice, diversitatea unghiurilor de observație a metodelor de proiectări globale și analitice, a metodelor matriciale, abordarea normativă și metoda scenariilor precum și analiza unor implicații social-economice ale unei populații proiectate.

Ca opțiune autorul aderă fără rezervă la prognoza de tip explorativ și prognoza normativă, subliniînd, totodată, necesitatea abordării sistematice, cu ajutorul sintezei integratoare, în care atitudinea istoricistă trebuie înlocuită cu cea prospectivă, iar optica tendențială cu metode normative. În locul extrapolării simple se afirmă în carte, este pe deplin justificat să se adopte conceptul de „creare” a viitorului, de „inventare” a acestuia, ceea ce presupune o „detasare” de trecut și înțelegerea viitorului ca o pluralitate de posibilități și nu ca un viitor univoc. Opînd pentru metodele explorativ tendențiale, prof. Vladimir Trebici nu contestă însă de plano analiza tendențială și chiar extrapolarea, metode pe care le circumscrie cu prudență, în anumite condiții, în trei clase: variabile conjuncturale, utilizate în evaluarea unei predicții pe termen scurt, variabile tendențiale, valabile pe un termen mediu și variabile structurale utile în proiectările pe termen lung.

Să mai subliniem și o altă idee. În izvoarele bibliografice și în ideile evocate în lucrare, alături de personalități binecunoscute ale demografiei naționale și a celei de peste hotare, sînt citați cu idei originale autori foarte tineri care nu sînt altcineva decît studenții ai facultății de Cibernetică Economică și Planificare, proaspeți absolvenți care și-au elaborat lucrări de diplomă în demografie sub conducerea autorului cărții. Această îndrumare a tinerilor vîrstare către cercetare în domeniul științei, preocuparea de încurajare și de evidențiere a tineretului în realizarea progresului științei, ni se pare demne de toată lauda. Închei modestele considerații asupra volumului în discuție, subliniînd modul îngrijit, ținuta generală remarcabilă în care Editura Științifică și Enciclopedică a prezentat această lucrare de o largă arie de utilitate.

Mircea BULGARU

¹⁾ Vladimir Trebici, „Demografia”, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979

17

IMPERIALISMUL. CAPITALISMUL MONOPOLIST DE STAT

Continuăm publicarea consultațiilor pentru candidații la examenul de admitere în învățământul economic superior, elaborate pe baza Programei Ministerului Educației și Învățământului, de către cadrele catedrei de Economie politică de la Academia de Studii Economice din București, sub conducerea prof. univ. dr. N. N. Constantinescu, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România.

Apariția imperialismului

ORÎNDUIREA CAPITALISTĂ a cunoscut, în dezvoltarea sa două mari stadii: stadiul dominației liberei concurențe sau stadiul premonopolist și stadiul monopolist sau imperialismul. Trecerea de la capitalismul premonopolist la imperialism a avut loc în ultimele trei decenii ale secolului al XIX-lea. La baza acestui proces au stat, în principal, două fenomene: a) dezvoltarea forțelor de producție care au cunoscut un avânt deosebit în ultima treime a secolului trecut și b) extinderea relațiilor de producție capitaliste pe tot globul.

a) Dezvoltarea forțelor de producție a determinat modificări în cadrul relațiilor de producție și, în primul rând, în relațiile de proprietate. Aplicarea în producție a noilor cuceriri ale tehnicii nu putea fi realizată de către capitalurile mici și în cadrul unor întreprinderi de mici dimensiuni: pe de altă parte, întreprinderile mici și mijlocii nu pot face față concurenței marilor întreprinderi. S-a accentuat astfel procesul concentrării și centralizării capitalului.

Concentrarea capitalului reprezintă, în esență, procesul de creștere al capitalului ca urmare a acumulării capitaliste, adică a adăugării unei părți din plusvaloarea la capital; **centralizarea capitalului** reprezintă procesul sporirii proporțiilor acestuia prin unirea mai multor capitaluri într-un capital mai mare. Centralizarea are loc fie pe baza asocierii unor capitaluri, fie prin „înghițirea” unor capitaluri mai mici de către altele mai puternice — ca rezultat al luptei de concurență, fie pe baza apariției și extinderii societăților pe acțiuni*). Concentrarea și centralizarea capitalului au dus la concentrarea producției în mari întreprinderi industriale în care sînt reunite mari cantități de mijloace de producție și un volum mare de forță de muncă.

Formarea, în diferite ramuri industriale, a unui număr relativ redus de întreprinderi mari, care dau cea mai mare parte a producției ramurii respective, precum și lupta îndârjită de concurență care are loc între ele fac posibilă și necesară stabilirea, între aceste întreprinderi, a unor înțelegeri cu caracter de monopol. Înțelegeri privind piețele de desfacere, prețurile, volumul producției etc. Astfel apar monopolurile. Apariția monopolurilor și instaurarea dominației acestora au impulsivat dezvoltarea forțelor de producție și au determinat asemenea modificări în cadrul relațiilor de producție, care au conturat un nou stadiu în dezvoltarea capitalismului — imperialismul sau capitalismul monopolist.

b) Un alt fenomen care a determinat trecerea de la capitalismul liberei concurențe la capitalismul monopolist a fost răspîndirea relațiilor de producție capitaliste pe tot globul și formarea sistemului mondial capitalist. Parte integrantă a acestui proces este și formarea sistemului colonial al imperialismului — alcătuit din colonii, semicolonii și țări dependente asupra cărora își exercită dominația economică și politică țările imperialiste.

Trăsăturile imperialismului

IMPERIALISMUL nu este o nouă orînduire, deosebită de capitalism ci doar un stadiu nou, deosebit al orînduirii capitaliste. Imperialismul reprezintă o continuare a trăsăturilor esențiale ale orînduirii burgheze. Forma de proprietate predominantă asupra mijloacelor de producție rămîne proprietatea capitalistă deși, în cadrul acesteia, apar forme noi: proprietatea monopolistă, proprietatea monopolistă de stat.

Și în imperialism, ca și în capitalismul premonopolist, acționează, în esență, aceleași legi economice. Legea plusvalorii constituie legea economică fundamentală, dezvoltînd scopul nemijlocit pe care-l urmărește producția capitalistă și căile pentru înfăptuirea acestui scop. Deci esența relațiilor de producție capitaliste — exploatarea forței de muncă salariate — se menține ca trăsătură esențială și în acest stadiu. Plusvaloarea îmbracă însă forma profitului de monopol.

Contradicțiile specifice capitalismului — în primul rînd con-

tradicția fundamentală a acestei orînduirii și anume contradicția dintre caracterul tot mai social al producției și caracterul privat al însușirii rezultatelor muncii, se mențin și în imperialism, dar se adîncesc, dobîndind forme noi de manifestare.

Acest nou stadiu în dezvoltarea capitalismului a fost analizat de V. I. Lenin într-o serie de lucrări, dintre care cea mai importantă este „Imperialismul — stadiul cel mai înalt al capitalismului”, apărută în 1917. În această lucrare Lenin formulează cinci trăsături principale ale imperialismului:

1 Concentrarea producției și a capitalului, concentrare care a atins o treaptă de dezvoltare atît de înaltă încît a creat monopolurile care au un rol hotărîtor în viața economică.

Monopolul reprezintă o întreprindere capitalistă foarte mare sau o uniune de întreprinderi, care concentrează o parte atît de mare a producției și desfacerii unei anumite mărfi, încît are posibilitatea să îngrădească libera concurență, să domine piața și să impună astfel de prețuri încît să obțină profituri ridicate de monopol. Apărute inițial în industrie, monopolurile s-au extins apoi în domeniile: comercial, transporturi, bancar, în sfera serviciilor și în agricultură. Monopolul capitalist exprimă relații de exploatare mai cuprinzătoare și mai complexe decît întreprinderile nemonopoliste. Profitul de monopol se obține pe calea exploatării nu numai a proletariatului ci și a altor categorii de oameni ai muncii: micii producători, intelectualii, atît din propria țară cît și din alte țări. Apariția monopolurilor și instaurarea dominației lor constituie trăsătura esențială a imperialismului.

2 Contopirea capitalului monopolist bancar cu capitalul monopolist industrial și formarea — pe această bază — a capitalului financiar și a oligarhiei financiare. Concentrarea producției în industrie determină concentrarea și centralizarea capitalului în domeniul bancar. Acordînd întreprinderilor industriale credite importante, băncile ajung să cunoască situația întreprinderilor creditate, se amestecă în activitatea acestora, influențînd-o și pătrund cu capitalul lor în acele ramuri industriale care sînt mai rentabile.

Concomitent cu acest proces, se produce și fenomenul invers: pătrunderea capitalului industrial în domeniul bancar pe calea achiziționării de acțiuni sau înființarea unor noi bănci. Are loc, astfel, o împletire a capitalului monopolist bancar cu capitalul monopolist industrial, proces care ajunge pînă la contopirea lor și apariția unei noi forme a capitalului monopolist — **capitalul financiar**. Posesorii capitalului financiar poartă denumirea de **oligarhie financiară**; aceasta este formată dintr-un grup restrîns de mari capitaliști care nu mai sînt numai industriași sau numai bancheri, ci și una și alta — mari magnați financiari care domină întreaga viață economică și politică din țările imperialiste.

3 Preponderența exportului de capital față de exportul de mărfuri. În stadiul premonopolist al capitalismului, predomină exportul de mărfuri. În imperialism, exportul de capital, spre deosebire de exportul de mărfuri, capătă o însemnătate deosebit de mare. Volumul capitalului investit într-o anumită ramură are anumite limite determinate de cererea existentă pe piață pentru produsele respective. Ca urmare, posibilitatea de a spori acumularea într-o anumită ramură este și ea limitată. Profitul care nu se poate transforma în capital devine „prisos de capital”. Acesta se exportă în țările ce oferă condiții mai avantajoase de plasare și asigură o rată mai ridicată a profitului. În prima jumătate a secolului nostru, exportul de capital avea loc mai ales în colonii și semicolonii, în principal sub două forme: împrumuturi și investiții. În perioada contemporană, exportul de capital s-a extins și în țările dezvoltate și este efectuat fie de firme particulare — export de capital privat — fie de către stat — export de capital de stat.

4 Împărțirea economică a lumii între uniunile monopoliste internaționale. Procesul concentrării și centralizării capitalului are loc nu numai la nivel național, ci și pe scară mondială. Între cele mai mari monopoluri din diferite țări imperialiste se stabilesc înțelegeri cu privire la împărțirea piețelor, la volumul producției, la politica prețurilor etc. Se formează astfel uniunile

*) Societățile pe acțiuni sînt întreprinderi capitaliste al căror capital este format prin contribuția acționarilor sub forma unor înscrisuri reprezentînd fracțiuni de capital social, numite acțiuni

monopoliste internaționale care împart între ele lumea, din punct de vedere economic. Înțelegerile care se stabilesc între monopoluri reflectă raportul de forțe existent la un moment dat. Acesta nu rămâne însă neschimbat ci se modifică continuu, determinând o luptă permanentă pentru împărțirea economică a lumii.

5 Terminarea împărțirii teritoriale a lumii între cele mai mari puteri imperialiste și lupta pentru reimpărțirea ei. În perioada trecerii de la capitalismul liberei concurențe la imperialism, țările capitaliste puternice intensifică lupta pentru apărarea de teritorii cât mai întinse în Africa, Asia, America Latină etc. și transformarea acestor teritorii în colonii. La începutul secolului al XX-lea procesul era încheiat, nemaexistând teritorii „fără stăpîn”, fiind posibilă doar reimpărțirea teritoriilor deja ocupate în funcție de schimbarea raportului de forțe între puterile imperialiste. În perioada contemporană, fostele imperii coloniale s-au destrămat și pe ruinele lor s-au format zeci și zeci de state suverane care luptă pentru o dezvoltare social-economică de sine stătătoare.

Capitalismul monopolist de stat

ÎN EVOLUȚIA SA, imperialismul cunoaște, ca o treaptă distinctă, capitalismul monopolist de stat. Acesta reprezintă împlinirea forței monopolurilor cu forța statului în scopul sporirii profiturilor de monopol și menținerii relațiilor de producție capitaliste.

Capitalismul monopolist de stat a apărut în perioada primului război mondial. În anii ce au urmat războiului, rolul economic al statului și măsurile monopolist-statale s-au diminuat, pentru a se accentua din nou în perioada crizei economice de supraproducție din 1929—1933 și în anii celui de al doilea război mondial. În perioada postbelică procesul împlinirii forței monopolurilor cu forța statului, al sporirii proporțiilor și multiplicării formelor intervenției statale în viața economică se intensifică în asemenea măsură încît **capitalismul monopolist de stat devine formă de existență a capitalismului în țările imperialiste.**

Cauza principală care stă la baza apariției capitalismului monopolist de stat rezidă în contradicția fundamentală a capitalismului. Numeroși factori au determinat, în perioada postbelică accentuarea dezvoltării capitalismului monopolist de stat. Dintre acești factori cei mai importanți sînt următorii:

a) **Gradul înalt de monopolizare a economiei.** Au apărut întreprinderi uriașe care dețin un volum mare de capital, un număr mare de muncitori și a căror producție reprezintă o pondere însemnată și uneori chiar întreaga producție a ramurii respective. Capitalul inițial, necesar înființării unor astfel de întreprinderi și volumul acumulării depășesc uneori posibilitățile chiar ale unor monopoluri puternice. Statul intervine în aceste ramuri făcînd mari investiții din buget. De asemenea, gradul înalt de monopolizare este strîns legat de creșterea puterii oligarhiei financiare de crearea unei „uniuni personale” între reprezentanții acesteia și guvern.

b) **Influența exercitată de revoluția tehnico-științifică contemporană asupra forțelor de producție.** În prezent, știința se transformă într-o forță de producție nemijlocită. Dezvoltarea întregii economii depinde de amploarea activității de cercetare științifică. Dar aceasta cere investiții enorme care nu pot fi realizate numai prin activitatea monopolurilor private. Bugetul de stat devine din ce în ce mai mult sursa principală de finanțare a lucrărilor de cercetare științifică. **Revoluția tehnico-științifică determină de asemenea o adîncire a diviziunii sociale a muncii.** Aceasta implică în mod obiectiv organizarea producției pe ansamblul economiei, respectarea anumitor proporții între diferite ramuri, între producție și consum etc. O asemenea organizare, în forme noi, a producției necesită intervenția statului.

c) **Militarizarea economiei naționale.** O parte tot mai mare din venitul național al multor țări capitaliste este cheltuită în scopuri militare. Comenzile de armament aduc profituri uriașe marilor monopoluri care sînt interesate astfel în susținerea militarizării. Politica de militarizare creează legături strînse între stat și marile monopoluri.

d) **Adîncirea contradicțiilor pe plan social și, în primul rînd, a contradicției între proletariat și burghezie.** Clasa muncitoare este în prezent mai bine organizată are o conștiință politică mai ridicată, reprezentînd o forță socială în stare să se impună burgheziei ca o forță uriașă. Pentru menținerea exploatării, oligarhia financiară recurge permanent la ajutorul statului.

e) **Schimbările pe plan internațional.** Formarea sistemului mondial socialist, creșterea forțelor mondiale ale socialismului, procesul destrămării sistemului colonial, au restrîns sfera de dominație a capitalismului. Exploatarea în forme noi a popoarelor din țările recent eliberate de sub dominația colonială determină intervenția statului.

Formele capitalismului monopolist de stat

FORMELE capitalismului monopolist de stat nu au apărut toate deodată. Ele s-au conturat treptat de-a lungul evoluției acestui proces, una sau alta dintre aceste forme dobîndind în

anumite perioade și în anumite țări o amploare mai mare. Principalele forme sub care se înfățișează, în perioada actuală, capitalismul monopolist de stat sînt următoarele:

1 Proprietatea monopolistă de stat reprezintă o formă a proprietății capitaliste în țările imperialiste. În cadrul acestei forme, proprietarul bunurilor materiale este statul capitalist. Proprietatea monopolistă de stat se extinde asupra unor întreprinderi din industrie (de armament și civilă), transport, bănci, institute de cercetare științifică etc.). Apariția și dezvoltarea proprietății de stat sub forma întreprinderilor aparținînd statului a avut loc pe următoarele căi principale: a) construcția de întreprinderi noi, căi ferate autostrăzi, institute de cercetare etc. din bugetul statului; b) naționalizarea burgheză; c) formarea societăților mixte la care participă cu capital atît statul cît și întreprinderile particulare. Proprietatea monopolistă de stat este o formă a proprietății capitaliste asupra mijloacelor de producție; ea nu desființează caracterul de capital al acestora, menține caracterul relațiilor de producție burgheze.

2 Redistribuirea pe cale bugetară a venitului național. În afara întreprinderilor din diferite domenii ale economiei, în proprietatea statului se află o parte uriașă din valoarea nou creată în societate. Statul dispune astfel de baza financiară pentru a interveni direct în economie în favoarea monopolurilor, acordînd marilor companii private împrumuturi, avantajoase, subvenții pentru înființarea unor întreprinderi, pentru stimularea și garantarea exportului de mărfuri și de capital etc.

3 Măsuri statale de reglementare a economiei. Statul influențează dezvoltarea unor ramuri, procesul de concentrare a producției, realizarea produsului social etc., prin diferite măsuri privind investițiile, creditele, impozitele, prețurile, salariile etc.

În cadrul măsurilor de reglementare și control a economiei un loc important îl ocupă **încercările de planificare și programare a proceselor economice la nivelul economiei.** Planificarea capitalistă influențează, într-o anumită măsură, dezvoltarea economiei fie prin intermediul sectorului de stat, fie prin intermediul unor pîrgii economice folosite de stat: consumul de stat, sistemul de impozite și dobinzi, creditele etc. Eficiența planificării capitaliste este însă limitată de existența proprietății privat-capitaliste, care împiedică efectuarea anumitor cercetări necesare elaborării planurilor, precum și realizarea obiectivelor stabilite prin plan întrucît, aceste obiective nu au pentru întreprinderile private, un caracter obligatoriu ci doar orientativ. În aceste condiții, planificarea capitalistă nu poate înlătura instabilitatea economică, contradicțiile capitalismului, nu poate rezolva unele probleme acute ale societății burgheze cum sînt, de pildă crizele economice de supraproducție, șomajul, etc.

4 Complexul militar-industrial. Intensa politică de militarizare desfășurată de unele țări capitaliste dezvoltate, creșterea uriașă a cheltuielilor militare se reflectă direct asupra economiei acestor țări. Între stat, monopoluri și aparatul militar există o strînsă legătură concretizată, pe de o parte, în faptul că producția de armament precum și cercetarea științifică legată de aceasta sînt efectuate, în mare parte, în întreprinderi civile, iar pe de altă parte, în faptul că reprezentanții ai conducerii superioare militare aparțin oligarhiei financiare. Această formă a dominației monopolist-statale în care se întrepătrund interesele celor mai reacționare virfuri ale oligarhiei financiare, ale conducerii armatei și ale aparatului de stat reprezintă complexul militar-industrial.

5 Sprijinirea expansiunii economice externe a monopolurilor. Statele capitaliste inițiază măsuri concrete prin care, pe de o parte, se urmărește apărarea pieței interne de penetrația monopolurilor și a capitalului monopolurilor străine concurente iar, pe de altă parte, sprijinirea exportului de mărfuri și al exportului de capital al propriilor monopoluri.

Apărut ca o consecință a adîncirii contradicțiilor orînduirii burgheze, capitalismul monopolist de stat are scopul de a atenua aceste contradicții, de a adapta relațiile de producție burgheze la forțele de producție dezvoltate. Prin diversele sale forme, capitalismul monopolist de stat creează condiții pentru dezvoltarea în continuare a forțelor de producție. Drept consecință însă, se accentuează și mai mult contradicțiile capitalismului, apar contradicții noi, care sapă treptat temeliele capitalismului pregătind condițiile revoluției socialiste.

conf. dr. S. LINTARU

INTREBĂRI

1. În ce constă concentrarea și centralizarea capitalurilor?
2. Ce este imperialismul și care sînt trăsăturile lui caracteristice?
3. Ce este capitalismul monopolist de stat și care sînt factorii care în perioada postbelică au contribuit la dezvoltarea lui?
4. Care sînt formele capitalismului monopolist de stat?

PENTRU UN PROGRAM CONCRET DE DEZANGAJARE MILITARĂ ȘI DEZARMARE ÎN EUROPA

A PROPIEREA datei fixate pentru întrunirea viitoarei reuniuni general-europene de la Madrid este de natură să stimuleze atât inițiativele și acțiunile factorilor politici din țările participante la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa, cât și analizele oamenilor de știință și curentul opiniei publice europene în favoarea unui **program concret** de realizare a unor progrese reale pe calea dezangajării militare și dezarmării în Europa, de respectare și aplicare efectivă în viață a principiului nerecurgerii la forță și la amenințarea cu folosirea forței, program ce ar trebui să figureze între problemele prioritare de pe agenda negocierilor dintre reprezentanții celor 35 de state participante. Convergența crescândă a opiniilor și pozițiilor în favoarea unui asemenea program, în favoarea depășirii fazei discuțiilor generale și a măsurilor minore și a trecerii la negocierea chestiunilor esențiale ale dezangajării și dezarmării, la măsuri efective, convingătoare, în acest domeniu vital al securității europene și mondiale, este fără îndoială rezultatul îngrijorării profunde suscitată de agravarea periculoasă a situației internaționale între ale cărei cauze adânci, un loc de prim ordin îl ocupă intensificarea cursei iraționale a înarmărilor pe continentul european.

Aprecierea făcută de tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerea ținută cu prilejul Sesiunii solemne comune a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi a șase decenii de la făurirea statului unitar român — apreciere potrivit căreia „**Fenomenul cel mai grav în Europa îl constituie (...) continuarea, în proporții nemaiîntâlnite pînă în prezent, a cursei înarmărilor, acumularea de arme din ce în ce mai perfecționate, inclusiv nucleare, care împovărează tot mai greu popoarele și sporesc primejdiile la adresa securității lor, constituind, totodată, un factor de accentuare a crizei economice și instabilității internaționale**” — își păstrează nealterată valabilitatea. Așa cum își amplifică rezonanța chemarea solemnă adresată de repetate ori de președintele României socialiste guvernelor, parlamentelor, partidelor politice, forțelor democratice de pretutindeni de a acționa ferm și neobosit pentru salvagardarea păcii, pentru încetarea neîntârziață a cursei înarmărilor în Europa și în lume și trecerea la înfăptuirea dezarmării — deziderat suprem al tuturor popoarelor lumii.

Poziția țării noastre în acest domeniu, inițiativele lansate cu diferite prilejuri de șeful statului român și reafirmate de reprezentanții României în reuniunile unor foruri internaționale, rezultate din analiza atentă a fenomenelor complexe cu care este confruntată realitatea politică europeană, sint. expresia unei politici profund științifice, pe baza căreia țara noastră și-a dobîndit astăzi nenumărați prieteni pe toate meridianele. Propunerea organizării unei Conferințe europene de dezarmare și încheierii unui pact general de renunțare la forță și la amenințarea cu forța, de nefolosire a armamentelor nucleare și clasice, avansată de la înalta tribună a celui de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român și reiterată recent la Conferința interparlamentară asupra problemelor securității și cooperării în Europa de la Bruxelles, are astfel în vedere eliminarea cauzei fundamentale a cursei înarmărilor și anume politica de forță și amenințare cu forța. La nivel european, rezultatul actual al

fundamentării securității pe forță este concepția potrivit căreia cuantumul „securității” ar fi direct proporțional cu nivelul așa-numitului „echilibru de forțe eurostrategic”. Această concepție a antrenat o creștere dinamică și exponențială a potențialelor militare naționale, iar recent a condus la hotărîrea țărilor membre ale N.A.T.O. de a amplasa noi mijloace racheto-nucleare cu rază medie de acțiune pe solul european. Asigurarea securității europene implică țări avînd forțe militare mari, mijlocii și mici, cu niveluri diferite de dezvoltare economică, state membre ale principalelor blocuri militare ale lumii contemporane și state neutre și nealiniat, state cu sisteme social-politice diferite, antrenate, în grade diferite, în iraqionala cursă a înarmărilor. Ponderele țărilor participante la C.S.C.E. în totalul cheltuielilor militare mondiale depășește 80%, procent revelator pentru acumularea uriașă de mijloace de distrugere în perimetrul european. Un bilanț la fel de îngrijorător rezultă din analiza creșterii înregistrate de cheltuielile militare în intervalul 1960—1978. Astfel, în vreme ce cheltuielile militare mondiale au crescut în această perioadă de la 156 miliarde de dolari la 279 miliarde de dolari (în prețuri constante), deci cu circa 123 miliarde dolari, creșterea cheltuielilor militare ale țărilor participante la C.S.C.E. a fost de 67 miliarde dolari, adică de circa 55%. Criteriul cheltuielilor militare situează Europa între principalele focare ale cursei înarmărilor în sistemul internațional pentru întreaga perioadă postbelică. Efortul dramatic al cheltuielilor militare a fost resimțit inclusiv de către țările neutre și nealiniat care, în perioada analizată, și-au sporit alocațiile în scopuri militare cu 88,2%.

Accentul pus de România pe prioritatea măsurilor de dezarmare nucleară, pe crearea de zone denuclearizate în diferite regiuni ale Europei, pe desființarea bazelor militare, în primul rînd a celor nucleare, de pe teritoriile altor state, sublinierea urgenței găsirii unor soluții pentru împiedicarea amplasării de noi rachete nucleare pe continent, își vădesc deplina îndreptărire dacă avem în vedere că începînd cu anii '60, cursa verticală a înarmărilor europene s-a deplasat dinspre cantitate spre calitate, accentuîndu-se în anii '70 la nivelul eurostrategic, odată cu apariția unor arme nucleare „destinate special” unui război eurostrategic — deci general-european. În această categorie de arme intră rachetele eurostrategice dotate cu focoaase nucleare inclusiv focoaase multiple, rachetele de croazieră, capabile să lovească cu maximum de eficacitate orice punct de continent și bombardierile eurostrategice. Salturi notabile au fost realizate și în materie de arme nucleare destinate unor teatre de operațiuni „limitate” la diferite teritorii ale unor țări europene, între care de o mare publicitate s-a bucurat „bomba cu neutroni”. Dar, strategice ori tactice, armele nucleare amplasate în Europa nu numai că nu au sporit, ci au redus potențialul securitatea statelor de pe continent. Simulările unor conflicte nucleare limitate de genul așa-numitului exercițiu „Carta Albă” efectuat sub egida N.A.T.O. au arătat că în decursul a numai 48 de ore pot fi detonate peste 330 de încărcături nucleare tactice, iar numărul victimelor potențiale din rîndul populației a fost estimat la aproximativ 1,5—1,7 milioane de morți și 3,5 milioane de răniți! Distrugerile provocate de un conflict global ar fi, se înțelege, incalculabile și s-ar produce doar în cîteva ore. Confrunțați cu o asemenea „perspectivă”, numeroși oameni po-

litici europeni au declarat cu îndreptăţire că armele nucleare nu vor apăra, ci vor distruge Europa.

Perfecţionarea armelor nucleare, datorată între altele, aşanumitei strategii „antiforţă” ce presupune dezvoltarea unor arme care să asigure câştigarea războiului, inclusiv a celui nuclear, face ca riscurile unui conflict nuclear să crească ameninţător, odată cu pericolul recurgerii la forţă şi la ameninţarea cu forţa în relaţiile dintre state. Efectele negative ale escaladei înarmărilor nucleare sînt, însă, mult mai diverse. Amintim doar „coborîrea pragului nuclear”, mergînd pînă la „ştergerea” acestuia, adică creşterea riscurilor utilizării armamentelor nucleare încă din stadiul iniţial al unui conflict european, „perspectivă” cu consecinţe dezastruoase oferită de miniaturizarea armelor nucleare tactice, ori dificultăţile tot mai greu surmontabile ale barierele tehnice atunci cînd este vorba de comparaarea armamentelor din ce în ce mai complexe ca urmare a evoluţiei tehnologiilor militare şi care au un efect dintre cele mai negative asupra negocierilor de dezarmare.

PROPUNÎND ca reuniunea de la Madrid să decidă începerea imediată de negocierii asupra unor măsuri de dezangajare militară, obiectiv căruia i-ar răspunde angajamentul de a nu se mai instala noi baze militare, inclusiv arme nucleare, de a nu mai fi dislocate noi trupe pe teritoriul altor state din Europa, retragerea tuturor trupelor străine în limitele frontierelor naţionale, îngheţarea bugetelor şi efectivelor militare, crearea de zone de securitate la frontierele dintre statele europene şi între cele două blocuri militare şi desfiinţarea concomitentă a acestora, România are în vedere insuficienţa pe care o prezintă abordarea limitată la aspectele legate de măsurile de sporire a încrederii între statele europene atunci cînd este vorba de o structură atît de complexă cum este cea a relaţiilor intereuropene. Stoparea şi diminuarea cursei înarmărilor în Europa nu poate fi realizată fără luarea în considerare a consecinţelor perioadei războiului rece cum sînt structurile multilaterale de „securitate” — cele două blocuri militare opuse, N.A.T.O. şi Tratatul de la Varşovia —, cu întregul lanţ de interdependenţe propriu unor asemenea structuri: baze militare amplasate pe teritoriile altor state, dislocarea de trupe străine pe teritoriile naţionale, concentrări de trupe şi echipament militar la frontierele lor, extinderea înarmărilor şi la statele nemembre ale blocurilor, escalada înarmărilor la nivelul blocurilor ca efect al principiului acţiunii — reacţiunii/suprareacţiunii. Edificator pentru locul pe care blocurile militare îl ocupă în dinamica cheltuielilor militare ale ţărilor participante la C.S.C.E., este faptul că în intervalul analizat de noi, 1960—1978, ponderea cea mai mare (95,6%) din totalul creşterii cheltuielilor militare a revenit ţărilor membre ale N.A.T.O. şi ale Tratatului de la Varşovia.

Imperativul adoptării de către reuniunea de la Madrid a unui **program concret** pentru realizarea dezarmării, care să includă reducerea cheltuielilor şi efectivelor militare, crearea unor zone denuclearizate în diferite regiuni ale Europei, desfiinţarea bazelor militare, în primul rînd a celor nucleare, de pe teritoriile altor state, aşa cum se pronunţă ţara noastră, ar fi de natură să exercite un efect pozitiv asupra procesului edificării securităţii şi cooperării europene în sens larg. Un asemenea program, realizat prin voinţa politică comună a celor 35 de state participante la Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa — singura

capabilă să conducă la depăşirea dificultăţilor care există, dificultăţi de multe ori exagerate de tehnocraţii militari — ar putea stopa, diminuea şi, în final, elimina dezvoltarea periculoasă a insecurităţii militare ce ameninţă să submineze întregul eşafodaj al relaţiilor intereuropene, creează bariere artificiale în calea dezvoltării relaţiilor normale economice, ştiinţifice, culturale şi de altă natură între ţările europene. Alocarea în scopuri paşnice a fondurilor economisite prin reducerea exorbitanţelor cheltuieli militare actuale, aşa cum a propus România, ar stimula progresul economic şi social al statelor europene, cu precădere al ţărilor în curs de dezvoltare confruntate cu dificilele probleme ale creării unor economii moderne. Efectul benefic al opririi şi diminuării cursei înarmărilor europene s-ar extinde şi asupra unor ţări în curs de dezvoltare din alte regiuni, dat fiind că majoritatea ţărilor implicate în securitatea şi cooperarea europeană sînt ţări dezvoltate, iar asistenţa tehnologică, financiară şi de altă natură acordată de ele ar putea fi sporită în mod substanţial. Prin reducerea sumelor afectate în prezent înarmărilor de către ţările dezvoltate — de 15 ori mai mari decît cele destinate ajutorului oficial acordat ţărilor în curs de dezvoltare — s-ar putea constitui fonduri suplimentare însemnate ce ar stimula procesul atenuării decalajelor şi ar consolida, implicit, stabilitatea politică a lumii contemporane.

Înscrisându-se în contextul convergenţei crescînde a poziţiilor în favoarea unor măsuri practice privind aspectele militare şi politice ale securităţii europene la reuniunea de la Madrid, documentul final adoptat de Conferinţa interparlamentară în problemele securităţii şi cooperării europene de la Bruxelles, adresîndu-se parlamentelor şi guvernelor ţărilor participante la Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa, subliniază o dată mai mult necesitatea de a se întreprinde **măsuri efective** de natură să conducă la încetarea cursei alarmante a înarmărilor, la adoptarea de **măsuri practice** privind dezangajarea militară şi dezarmarea pe continent, precum şi la noi măsuri care să facă efectivă respectarea şi aplicarea în viaţă a principiului nerecurgerii la forţă şi la ameninţarea cu forţa să devină o laţile dintre statele continentului. Reafirmînd în mod plener validitatea absolută a principiilor şi obiectivelor cuprinse în Actul final de la Helsinki, se subliniază în acelaşi timp responsabilitatea guvernelor, parlamentelor şi popoarelor ţărilor participante la C.S.C.E. de a evita ca actuala stare de încordare din viaţa internaţională să ducă la înrăutăţirea relaţiilor intereuropene, la încetinirea sau oprirea procesului edificării securităţii şi dezvoltării cooperării în Europa.

Cerinţele tot mai hotărîte pentru conferirea unui loc prioritar pe agenda viitoarei reuniuni general-europene de la Madrid problemelor militare, pentru negocierii de fond asupra unor măsuri efective de încetare a cursei absurde a înarmărilor, de dezangajare militară şi dezarmare, în aşa fel încît principiul nerecurgerii la forţă şi la ameninţarea cu forţa să devină o realitate a vieţii politice a continentului, vin să confirme, încă o dată, justeţea şi valabilitatea poziţiei României, poziţie exprimată consecvent încă de la începutul procesului edificării securităţii şi cooperării europene, potrivit căreia nu se poate vorbi de o securitate reală pe continent fără adoptarea unor măsuri hotărîte, practice, de dezarmare şi dezangajare militară.

Leon TALPA

Probleme energetice actuale

(Urmare din pag. 15)

acesteia au constituit adevărate mutaţii în gîndirea economică în acest domeniu.

În primul rînd, s-a trecut de la analiza şi interpretarea unor date, fapte şi fenomene izolate, locale şi neconcludente la o tratare globală sistematică a problemelor energetice. Ele au început să fie analizate în strînsă corelaţie cu evoluţia demografică, economică şi ecologică; problemele privind resursele energetice naţionale sînt analizate şi tratate în contextul evoluţiei situaţiei resurselor regionale şi mondiale; situaţia actuală a resurselor este analizată împreună cu evoluţia în perspectivă a

cererii de resurse şi cu evoluţia rezervelor de combustibil şi a altor surse de energie disponibile şi accesibile.

În al doilea rînd, au început să fie relevaţi principalii factori care vin să soluţioneze în perspectivă problemele energetice. În acest scop, se iau în considerare schimbările structurale în domeniul energetic. Acestea se referă la substituţia resurselor deficitare cu altele abundente, care încep să devină competitive din punctul de vedere al preţului şi al utilităţii. De asemenea, se ia în considerare rolul cercetării ştiinţifice şi dezvoltării în folosirea pe scară industrială a noilor surse de energie, prin producerea unor noi combustibili

din surse inepuizabile, prin producerea energiei electrice din combustibili nucleari şi prin căutarea soluţiilor eficiente de conservare a energiei. Un însemnat progres în interpretarea problemelor privind epuizarea şi conservarea resurselor energetice s-a realizat prin folosirea legii entropiei în explicarea şi analizarea proceselor economice şi energetice.

În al treilea rînd, s-a trecut la o analiză amplă, privind necesitatea punerii, pe baze noi, a relaţiilor internaţionale în domeniul resurselor de materii prime şi energetice. Acestea au în vedere realizarea independenţei şi suveranităţii depline asupra propriilor resurse, precum şi necesitatea practicării unui sistem echitabil de preţuri pe piaţa mondială şi a înlăturării discriminărilor şi a barierele în domeniul comerţului mondial cu combustibil.

TENDINȚE-CONJUNCTURI

Dinamica prețurilor internaționale ale produselor de bază în aprilie 1980

INTERESUL relativ limitat pentru achiziții de pe piața internațională, a determinat și în luna aprilie a.c. o scădere, în continuare, a prețurilor la majoritatea produselor de bază (cu excepția combustibililor) tendință care a fost însă mult mai moderată decât în luna anterioară.

Potrivit indicelui agregat I.E.M., prețurile internaționale ale produselor de bază cuprinse în nomenclatorul de export-import al R.S. România s-au redus în aprilie a.c. cu 0,3%, comparativ cu scăderea de 3,0% înregistrată în luna precedentă.

În cadrul produselor alimentare, prețurile au înregistrat scăderi mai accentuate la semințele oleaginoase, produse derivate, grâșimi animale și vegetale (-5,0%) sub influența nivelului ridicat al stocurilor mondiale de boabe soia estimat pentru finele actualului sezon, precum și la cereale (-3,6%), ca urmare a condițiilor meteorologice favorabile din principalele zone de cultură ale lumii: S.U.A., Argentina, Canada și U.R.S.S. De asemenea, prețurile au scăzut la produsele tropicale (-6,2%) la cafea și (-5,2%) la cacao, datorită creșterii producției braziliene de cafea și a ofertelor ridicate de cacao din Ghana și Nigeria, precum și la carne și produse animale (-1,1%). Prețurile au crescut la zahăr (+3,6%) datorită deficitului producției mondiale din acest sezon și perspectivei de reducere substanțială a stocurilor mondiale.

Prețurile la materii prime și semifabricate industriale au scăzut de ansamblu cu 1,7% în special sub influența diminuării interesului de cumpărare, inclusiv în scopuri speculative, situație care a urmat după achizițiile importante efectuate la începutul anului. Astfel, prețurile au înregistrat scăderi mai accentuate la piei brute (-11,9%), cauciuc natural (-4,6%) și fibre textile (-2,8%), în timp ce la celelalte produse scăderile au fost mai puțin semnificative și anume: lemn și produse din lemn (-1,2%), metale (-1,2%) și minereuri (-0,7%).

În cadrul grupei de combustibili, prețurile au scăzut la cărbuni și cocs (-1,0%) și au crescut la produsele petroliere (+3,6%). Revirimentul prețurilor la produsele petroliere, care a urmat după scăderea cu 3% în luna martie, s-a datorat în special achizițiilor

INDICELE SINTETIC I.E.M. ÎN ANII 1978-1979
ȘI MARTIE-APRILIE 1980

Categorii de produse	Anul	Indici anuali	1979-1972=100	
			martie	aprilie
INDICE GENERAL	1978	247,7	236,6	239,0
	1979	338,6 ^a	306,3	314,6
	1980		376,1 ^a	375,0 ^a
1. Produse alimentare	1978	191,8	188,0	193,1
	1979	223,2	207,5	208,9 ^a
	1980		241,9 ^a	237,5 ^a
- cereale	1978	187,7	178,5	197,8
	1979	231,1	209,2	204,3
	1980		236,0	227,4
- semințe oleag., prod. deriv., grâș., anim. și Veg.	1978	201,6	193,3	198,8
	1979	237,0	235,5	234,8
	1980		210,1	199,6 ^a
- anim., carne și produse animaliere	1978	175,5	176,4	172,8
	1979	200,1	187,8	193,2 ^a
	1980		213,4 ^a	213,0 ^a
- zahăr și produse tropicale	1978	228,8	229,4	230,7
	1979	250,0	216,7	214,0 ^a
	1980		374,8	381,6 ^a
2. Combustibili	1978	442,0	429,5	431,7
	1979	759,7	626,2	660,3
	1980		886,2	901,5 ^a
- cărbuni și cocs	1978	356,2	352,1	349,0
	1979	403,2	391,5	382,7 ^a
	1980		461,3	456,3 ^a
- țiței	1978	548,0	551,1	547,0
	1979	839,3	595,0	716,5
	1980		1407,2	1407,2 ^a
- produse petroliere	1978	479,6	454,3	463,4
	1979	1049,6	840,8	881,5
	1980		1073,4	1112,1
3. Materii prime industriale	1978	211,5	198,3	199,8
	1979	250,2 ^a	249,2	252,8
	1980		276,7 ^a	272,0 ^a
- minereuri	1978	137,1	132,7	133,1
	1979	160,1 ^a	148,3	150,4 ^a
	1980		180,6 ^a	179,4 ^a
- metale	1978	202,8	189,0	191,2
	1979	250,8	242,5	246,9
	1980		260,0	262,8 ^a
- cauciuc	1978	279,2	247,3	245,4
	1979	357,9	327,5	323,4
	1980		415,7	396,4
- lemn și produse din lemn	1978	249,9	238,2	237,2
	1979	304,4	275,4	266,6 ^a
	1980		333,2 ^a	329,2 ^a
- fibre anim. și veg.	1978	215,1	205,2	207,5
	1979	232,1	226,3	221,8
	1980		278,9	271,1
- piei	1978	247,7	203,6	214,0
	1979	389,7	479,1	488,7
	1980		227,7	200,5

a) Date provizorii pentru: fero-mangan, fero-siliciu, oțel comercial, tablă grosă, tablă subțire, sîrmă neagră, țevi din oțel, laminată de cupru, minereu de fier, cromită, minereu de mangan, huiță, cocs de furnal, țiței, cherestea de rășinoase, celuloză, hîrtie, lută, miere, ulei de ricin, vite vii, porci vii, șuncă, picnic, ouă.

efectuate în avans, avînd în vedere incertitudinile privind livrările de țiței din Iran către țările occidentale.

Sectorul de conjunctură economică internațională și marketing — I.E.M.

Programe de dezvoltare

India — priorități economice ale noului guvern

NOUL GUVERN instalat în ianuarie 1980 și-a propus să pună în aplicare „Programul în 20 de puncte”, care prevede profunde transformări socio-economice, stimularea dezvoltării marii industrii, finanțarea sectorului agricol, lupta pentru stăvilirea inflației, a creșterii prețurilor, sporirea alocațiilor și ajutoarelor pentru păturile sărace etc.

Sarcina principală a noului guvern este depășirea într-un termen cât mai scurt a serioaselor dificultăți economice, urmărindu-se în mod deosebit creșterea producției de cărbune (în anul 1983 producția de cărbune urmează să acopere 45% din consumul energetic, față de numai 23% în prezent), aprovizionarea ritmică cu combustibilii a termocentralelor și satisfacerea într-o măsură sporită a necesarului intern de energie electrică (pînă în anul 1983 urmînd a fi date în folosință noi capacități de producție, totalizînd 18 500 MW). De asemenea, a fost elaborat un plan de lungă durată pentru creșterea producției de țiței prin intensificarea prospecțiunilor petroliere în statele Assam, Tripura, Manipur, Senegalul de Vest și în bazinele riurilor Mahanadi și Godavari.

În sectorul industrial, vor fi înlocuite capacitățile de producție uzate, prevăzîndu-se satisfacerea consumului intern de oțel (în anul 1990) și stimularea producției ramurilor destinate exportului. Agricultură va primi în acest context o atenție deosebită fiind prevăzute lucrări de irigații, creșterea considerabilă a producției de cereale alături de culturile tradiționale (iuta și ceaiul). În ceea ce privește dezvoltarea transporturilor, se prevede ca, în anul 1982, să fie transportate pe calea ferată 320 milioane tone de mărfuri — cifră cu 60% superioară celei din prezent. Paralel cu aceasta se va construi un nou port la Nhava Sheva, în vederea descongestionării portului Bombay, luîndu-se măsuri și pentru extinderea și modernizarea celorlalte porturi.

Programul de stimulare a exporturilor prevede un ritm mediu anual de creștere de 18%, crescînd ponderea produselor prelucrate industrial — care vor deține în anul 1990 o pondere de 46,5% din volumul valoric total al exportului).

Se apreciază că în anul financiar 1980—81 (care a început la 1 aprilie a.c.) prin transpunerea în viață a acestui program, produsul intern brut va crește într-un ritm de 2,5% iar rata inflației va fi redusă la 9%.

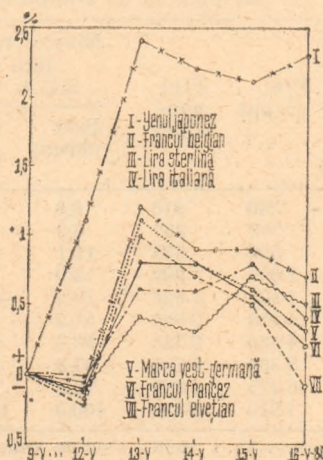
Relațiile economice dintre țara noastră și India au cunoscut o permanentă dezvoltare, România exportînd diverse mașini, utilaje industriale, mijloace de transport, produse chimice etc. și importînd minereuri de fier, ceai, fibre tari etc. Totodată au fost inițiate acțiuni de cooperare economică și tehnico-stiințifică cum sînt construirea rafinării de la Gauhati, anumite instalații în cadrul rafinării Barauni, fabrica de asamblat tractoare de la Hyderabad, blocul de ulei la rafinăria Haldia etc.

Mihail POPA

EVOLUȚII MONETARE

SĂPTĂMINA 12—16.V.1980 s-a caracterizat prin continuarea evoluției descendente a dolarului S.U.A. față de restul valutei occidentale. Punctul maxim al deprecierei dolarului a fost înregistrat la 13 mai a.c., cînd principalele bănci nord-americane au redus din nou dobînda preferențială „prime rate” de la 17,5 la 16,5%.

Yenul japonez a înregistrat nivelul cel mai accentuat de depreciere față de dolar, situîndu-se la închiderea perioadei analizate la cca. 227,25 yen/1 dolar, cu 2,3% peste închiderea din 5.V.1980 de 222,50 yen/1 dolar. Banca Japoniei a fost obligată să intervină pe piață cumpărînd dolari, pentru oprirea deprecierei prea accentuate a monedei naționale. Francul belgian era cotaț pe 16.V. la cca. 28,90 franc/1 dolar, comparativ cu nivelul de 29,10 franc/1 dolar la închiderea de referință (repreciere cu 0,7%). Beneficiind de un nivel destul de ridicat al dobînzilor, cu perspective de menținere și în viitorul apropiat, lira sterlină a atins pe 15.V. un nivel de 2,30 dolari/1 liră, pentru ca să încheie săptămîna la 2,29 dolari/1 liră, nivel cu 0,5% peste cel din 9.V. de 2,2780 dolari/1 liră. Lira italiană și marea vest-germană erau tranzaționate la închiderea intervalului la un nivel apropiat de depreciere față de dolar, respectiv la cca. 0,4% (846,25 lire/1 dolar, față de 850 lire/1 dolar cu c săptămîna în urmă) și 0,3% (1,7375 mărci/1 dolar, comparativ cu 1,8080 mărci/1 dolar). Francul francez era tranzaționat pe 16.V. la un nivel de cca. 4,21 franc/1 do-

lar comparativ cu închiderea de referință de 4.2190 franc/1 dolar (repreciere cu 0,2%). După o redresare maximă de 1% față de închiderea din 9.V. respectiv pînă la nivelul de 1.6550 franc/1 dolar — pe 13.V. francul elvețian a pierdut apoi permanent teren în relația cu dolarul, situîndu-se la închiderea săptămîinii la 1,6725 franc/1 dolar (depreciere cu 0,1%).

Dobînzile la depozitele în principalele eurovalute pe termen de 6 luni au avut o evoluție contradictorie: scădere cu 0,25% la eurodolari (respectiv la 11,375% pe 13.V.1980), și creștere cu 0,375% la eurofranci elvețieni și euromărcile vest-germane, ale căror nivele de închidere se situau la cca. 6,25% p.a. și respectiv 9,75% p.a.

Prețul aurului la Londra a crescut brusc pe 14.V.1980 pînă la nivelul de 525 dolari/uncie (al doilea fixing), scăzînd apoi spre sfîrșitul perioadei pînă la 516,50 dolari/uncie — al doilea fixing din 16.V.80 — nivel cu 8,25 dolari/uncie peste cel corespunzător din 9.V.1980.

Paul DUMITRAȘCU
Gheorghe MUNTEAN

Evoluția cursurilor principalelor valute occidentale față de dolarul S.U.A., în perioada 12—16.V., luîndu-se ca bază cursurile din ziua de 9.V. a.c.

ASPECTE ALE MĂSURĂRII DECALAJELOR INTERNAȚIONALE (II)

DIFICULTĂȚILE metodologice de calculare a produsului național se amplifică dacă se iau în considerare diversele sisteme de prețuri existente în țările celor două grupuri. Mărimea prețurilor naționale diferă considerabil nu numai în funcție de nivelul productivității muncii, dar și ca urmare a diversității sistemelor de impozitare indirectă, de percepere a taxelor de import, a impozitelor și taxelor locale etc. Evident, nu putem face abstracție de asemenea elemente materializate în structurile diferite ale prețurilor atunci când urmărim să determinăm cursul real de convertire a unei monezi în alta. Cunoscutul economist american care a cercetat în profunzime problemele creșterii în economiile naționale ale țărilor occidentale avansate, Simon Kuznets, a demonstrat că în funcție de structura prețurilor luate în calcularea mărimilor sau indicilor sintetici diferențele de mărime cresc considerabil. Astfel, el arată că pe baza sistemului american de prețuri, decalajul dintre S.U.A. și media țărilor din Asia era de 10,5:1 în anul '60 în privința venitului național pe locuitor; dacă se ține seama de sistemul de prețuri din țările asiatice în curs de dezvoltare, atunci decalajul crește la 25,8:1, cu alte cuvinte de 2,5 ori¹⁶⁾. Lucrările cele mai recente ale colectivului pentru studiul O.N.U. privind paritatea puterilor de cumpărare¹⁷⁾, arată că venitul național al celor mai sărace țări este modificat cu un multiplu de trei dacă se ține seama de puterea de cumpărare și sistemul de prețuri din diversele țări. Un cercetător sovietic, B. Bolotin¹⁸⁾, a calculat recent produsul intern brut al țărilor nesocialiste pentru perioada 1950—1976 în prețurile constante ale anului 1970 atât la cursurile oficiale cât și la cele ce rezultă din puterea de cumpărare a monezilor naționale în comparație cu dolarul. În tabelul nr. 2 am calculat, pe baza datelor lui B. Bolotin, decalajele ce rezultă atât în pre-

țuri constante cât și în cele curențe la cursurile oficiale și la puterea de cumpărare. În toate cazurile, P.I.B. al țărilor dezvoltate apare la puterea de cumpărare ceva mai redus decât pe baza cursurilor oficiale, pe când, în cazul țărilor în curs de dezvoltare, această situație se inversează.

Din toate motivele arătate mai înainte, orice comparație în unități valorice trebuie luată în considerare cu multă precauție, ceea ce, desigur, nu anulează utilitatea unor astfel de măsurări care folosesc banii, singura unitate relativ omogenă pe care statistica o are la îndemână. Pe bună dreptate remarcă un economist englez care s-a ocupat îndeaproape de imperfecțiunile statistice privitoare la decalajele internaționale: „principalul efect al unei statistici mai bune nu este să ne modifice concepțiile despre dimensiunile sărăciei în țările subdezvoltate, ci mai degrabă să ne facă să înțelegem diferitele trepte ale sărăciei și bogăției”¹⁹⁾.

Cert este că perfecționarea metodelor de calculare întărește concluziile referitoare la existența decalajelor economice internaționale. Chiar la proporții relativ mai reduse, discrepanțele rămân considerabile și nu pot fi minimalizate, așa cum face Th. Kristensen²⁰⁾ și cu atât mai puțin tăgăduite, așa cum procedează economistul american E. Hagen²¹⁾.

Utilizarea venitului național, a produsului intern sau a produsului național brut pe locuitor ca indicatori care reflectă nivelul dezvoltării economice al țărilor, este curentă în documentele Națiunilor Unite, ale organizațiilor sale specializate. Se pune însă problema mărimilor între care se încadrează diversele grupuri de țări ale lumii. Declarația României cu privire la instaurarea unei noi ordini economice internaționale, difuzată la cea de a 7-a sesiune extraordinară a Adunării Generale a O.N.U. din 1975, clasifică în momentul respectiv, țările în curs de dezvoltare în patru subgrupe, conside-

rînd ca limită superioară a categoriei de țară în curs de dezvoltare un venit național pe locuitor de 1 500 dolari²²⁾. Această limită a variat în timp. Prin anii '50, se poate considera că linia despărțitoare dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare se situa la circa 600 dolari, ea ridicându-se în anii '60 la aproximativ 1 000 dolari pe locuitor. Pentru perioada următoare această limită va crește, probabil, la cel puțin 1 800 dacă nu chiar la 2 000 dolari. Principala cauză a acestei „mobilități” în sus a liniei de demarcație dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare derivă îndeosebi din devalorizarea dolarului, a cărui putere de cumpărare s-a deteriorat considerabil din 1950 încolo. În plus, datorită creșterii generale a forțelor de producție, ca urmare a revoluției științifice-tehnice, nivelul mondial mediu al produsului nou creat pe locuitor are o tendință de sporire. Deci, linia despărțitoare dintre aceste țări și cele cu o economie avansată nu mai poate fi egală cu cea dintr-o perioadă anterioară.

Mărimea venitului național, respectiv a produsului intern sau național brut pe locuitor, este puternic influențată atât de dinamica venitului național, a produsului, cât și de cea a populației. Dacă vom lua cazul a patru țări capitaliste dezvoltate (S.U.A., Japonia, R.F.G. și Marea Britanie) între 1950 și 1978 vom constata că în timp ce primele două țări — S.U.A. și Japonia — au cunoscut o creștere continuă a numărului populației de-a lungul acestei perioade de 28 de ani, în celelalte două are loc o scădere absolută a numărului locuitorilor începând din 1975 în R.F.G. și din 1976 în Marea Britanie. Evident, volumul total sporit al produsului în aceste două state raportat la o populație în scădere duce la o sporire mai rapidă a produsului pe locuitor decât în primele două state.

Totodată, cursurile de convertire joacă un rol important în determinarea mărimii produselor pe locuitor exprimate în dolari. Astfel, Marea Britanie are o fluctuație a cursului monezii sale de la 0,357 lire = 1 dolar în 1950 la 0,587 lire în 1976 — punct deosebit de scăzut —, pentru ca în 1978 cursul dolarului să atingă 0,491 lire. În funcție de anul pentru care este ales cursul de convertire, mărimea produsului pe locuitor variază foarte mult.

Un factor hotărâtor este cel al prețurilor în care se face calculul produsului intern brut. Din cauza că inflația s-a generalizat în ultimii 10—15 ani în toate țările capitaliste dezvoltate, apar deosebiri mari între produsele calculate în prețuri constante și cele exprimate în prețuri curențe, deosebiri influențate considerabil de ritmul diferit al inflației în diversele țări.

Produsul intern brut pe locuitor al S.U.A. pe anul 1978 este de 9 550 dolari în prețuri curențe, dar numai de 6 400 dolari în prețuri constante ale anului 1970; produsul intern brut pe locuitor al R.F.G., pentru același an 1978 este de 20 856 mărci în prețuri curențe și de 13 618 mărci în prețuri constante 1970.

Tabelul nr. 2

Produsul intern brut al unor țări nesocialiste în anul 1976, în dolari constanți și curenți la cursuri oficiale și la puterea reală de cumpărare a dolarilor S.U.A.

Țările	La cursul oficial		La puterea de cumpărare					
	Preț curent	Preț constant	Nivelul relativ față de S.U.A.=100		Preț curent	Preț constant	Nivelul relativ față de S.U.A.=100	
			Preț curent	Preț constant			Preț curent	Preț constant
Kenya	250	150	3,2	2,8	540	370	6,8	6,8
India	215	160	2,7	2,9	500	300	6,3	5,5
Filipine	420	230	5,3	4,2	880	575	11,1	10,6
Columbia	620	400	7,8	7,4	1 509	960	18,9	17,7
Malaezia	790	515	10,0	9,5	1 425	1 020	18,0	20,0
Italia	3 040	1 960	38,4	36,2	4 050	2 660	51,2	49,2
Japonia	4 935	2 410	62,4	44,5	4 650	3 525	58,8	65,1
Belgia	6 870	3 300	86,8	61,0	5 360	3 715	67,8	68,7
R.F.G.	7 250	3 500	91,6	64,7	6 025	4 060	76,2	75,0
S.U.A.	7 910	5 410	100,0	100,0	7 910	5 410	100,0	100,0

SURSA: Calculat pe baza datelor din „Mirovaia Ekonomika i Mejdunarodnie Otnošenija” nr. 5, mai 1979, p. 154 ș u.

Tabelul nr. 3

Corelația dintre mărimea P.N.B. și a extracției de țitci pe locuitor
în raport cu Venezuela = 100

	Venezuela = 100		Ponderea țitciului și a altor combustibili în export, în %
	P.N.B.	Țitci extras	
Emiratele Arabe Unite	544	4 208	99,9
Qatar	443	2 307	97,1
Kuweit	602	1 023	91,2
Brunei	237	607	99,8
Arabia Saudită	174	306	94,5
Libia	245	288	99,9
Oman	104	217	99,9
Gabon	101	209	45,2
Bahrein	94	115	77,0
Trinidad Tobago	87	101	85,0
Venezuela	100	100	94,7
Irak	54	98	98,9
Canada	292	30	13,8
Algeria	38	23	82,0
Statele Unite	307	19	3,7
Australia	237	15	11,9
Nigeria	15	14	55,2
Siria	30	13	53,2
Ecuador	25	12	53,2
Angola	13	10	51,6
Argentina	60	8	0,5
Tunisia	33	8	42,4
Mexic	42	6	4,2
Indonezia	9	5	74,8
Columbia	24	3	7,2
Austria	207	3	1,8
Peru	31	2	0,6

SURSA : Calculat pe baza datelor din Anuarul Statistic al R.S.R., 1979 : Statistical Yearbook, New York, O.N.U., 1978 ; World Bank Atlas, Washington, 1979 ; Handbook of International Trade and Development Statistics, Supplement 1978, New York, O.N.U./U.N.C.T.A.D., 1978 ; U.N. Monthly Bulletin of Statistics, colecția 1979.

Cu alte cuvinte, în prețuri curente, P.I.B. pe locuitor este de circa 1,5 ori mai mare decât în prețuri constante atît în cazul S.U.A. cît și cel al R.F.G.

Exprimat în prețuri curente, P.I.B. pe locuitor a crescut, între 1950 și 1978, în S.U.A. de 5 ori, în Japonia de 52,5 ori, în Marea Britanie de 8,1 ori, în R.F.G., de 23,4 ori. În legătură cu cifrele referitoare la mărimea P.I.B. pe locuitor în prețuri curente se poate face observația că datorită creșterii puternice a cursului mărcii în raport cu dolarul în anii 1977 și 1978, în acești doi ani P.I.B. pe locuitor în prețuri curente al R.F.G. ajunge să depășească pe cel al S.U.A.

Dacă ne referim însă la dinamica volumului real al produsului intern brut pe locuitor, exprimat în prețuri constante, atunci constatăm că în fapt creșterea acestui indicator în intervalul 1950—1978 a fost de 2 ori pentru Statele Unite, de 8,4 ori pentru Japonia, de 1,8 ori pentru Marea Britanie și de 3,4 ori pentru R.F.G.

Așadar, prețurile pe baza cărora este calculat P.I.B. conjugate cu oscilațiile cursurilor fac ca raportul dintre P.I.B. pe locuitor exprimat în prețuri curente și respectiv, în prețuri constante să fie în 1978 de 2,5 : 1 în cazul S.U.A., de 6,3 : 1 în cazul Japoniei, de 4,5 : 1 în cel al Marii Britanii și de 6,8 : 1 în cel al R.F.G.

Concluzia cea mai directă care se poate trage din cele spuse mai sus este că utilizarea indicatorului P.I.B. pe locuitor pentru aprecierea nivelului de dezvoltare economică a unei țări sau a unui sir de țări trebuie să aibe întotdeauna aceleași criterii : prețuri și cursuri constante, pe baza aceluiași an

de referință. În felul acesta se înlătură una din sursele de amplificare a posibilităților, am spune chiar a inevitabilelor, erori de calcul și mai ales de interpretare a complexelor fenomene economice ce se reflectă în decalajele economice internaționale.

Pe de altă parte, trebuie ținut seamă de faptul că mărimea venitului sau produsului brut pe locuitor nu poate servi drept criteriu unic pentru a aprecia dacă o țară este mai avansată din punct de vedere economic decât alta, dat fiind că există situații specifice care prezintă abateri asemănătoare cu „anomaliile” magnetice ale globului. Astfel, unele țări monoproducătoare de petrol, ca și unele teritorii aflate încă sub statut colonial au un P.N.B. mai mare decât unele țări dezvoltate economiceste și, în orice caz, disproporționat de mare față de nivelul lor real de dezvoltare economică. Acest grup de țări nu cuprinde toate țările ce extrag și exportă petrol brut ci numai pe acelea a căror structură economică poartă amprenta monoextracției și monoexportului de țitci. Unele dintre țările petroliere, de exemplu Venezuela, pierd din ce în ce mai mult caracterul de monoproducător. Își diversifică producția și exportul, dezvoltă agricultura, industria, serviciile. De altfel, aceasta se poate constata dintr-o comparare a P.N.B. pe locuitor cu extracția de petrol pe locuitor a unor țări ale lumii, așa cum se face în tabelul nr. 3. După cum se poate vedea, cu cît este mai pronunțată monoproducția și mai exclusiv monoexportul, cu atît distanța dintre mărimea produsului național și cea a extracției de

țitci pe locuitor este mai pronunțată în favoarea extracției petroliere. La o producție de țitci pe locuitor de 42,1 ori mai mare în Emiratele Arabe Unite decît în Venezuela, se obține un produs național pe locuitor de numai 5,4 ori mai mare. Invers, în cazul Austriei, de exemplu, deși producția de petrol pe locuitor reprezintă abia 3% din cea a Venezuelei, P.N.B. pe locuitor este de peste 2 ori mai mare în Austria decît în patria petrolului sud-american.

De aceea, pe astfel de țări ca Emiratele Arabe Unite, Kuweit, Brunei, Arabia Saudită etc, deși au un P.N.B. pe locuitor mai mare decît al multor țări avansate economiceste, sîntem îndreptățiți să le cuprindem în grupul țărilor în curs de dezvoltare. Pe de altă parte, concluzia ce poate fi trasă de aici este și aceea că lichidarea decalajelor internaționale nu poate fi redusă la simpla apropiere sau egalizare a venitului național sau a produsului național pe locuitor. Problemele dezvoltării economice nu pot fi reduse deci la creșterile cantitative concretizate în sporirea produsului nou creat. În mod necesar se cer înfăptuite schimbări calitative, de mare profunzime, transformări calitative care să-și găsească expresia în modernizarea întregii economii naționale, modernizare echivalentă cu mutații calitative în structura economiei, a industriei, agriculturii pe ramuri și subramuri, în structura și nivelul pregătirii forței de muncă, în dinamism și echilibru dinamic, în eficiență economică superioară prin valorificarea la un nivel apreciabil mai înalt a tuturor resurselor materiale și umane disponibile.

Din toate aceste motive trebuie să considerăm că fără să fie ignorată sau minimalizată utilitatea indicatorului venit sau produs național pe locuitor, la clasificarea țărilor după nivelul dezvoltării lor trebuie luate în considerare și alte criterii, de ordin calitativ, cum sînt structurile producției și utilizării forței de muncă, și, totodată, o serie de indicatori cantitativi ce reflectă structurile economiei — mărimea producției industriale și agricole pe locuitor, producția și consumul pe locuitor la unele produse esențiale și specifice civilizației tehnologice actuale — energie electrică, oțel, chimicale etc, ca și unii indicatori social-culturali. Dar acesta este un aspect care merită o tratare separată pe care nu ne-am propus-o în articolul de față.

N. S. STĂNESCU

¹⁾ S. KUZNETS, *Modern Economic Growth, Rate, Structure and Spread*, New Haven și Londra, Yale University Press, 1969, p. 385

²⁾ I. KRAVIS, AL. HESTON, R. SUMMERS, *Real G.D.P. per capita of 116 Countries*, Department of Economics Discussion Papers nr. 391, Philadelphia, University of Pennsylvania, 1979

³⁾ Revista „Mirovaia ekonomika i mejdunarodnic otnošenja”, nr. 5, mai 1979, p. 154 ș.u.

⁴⁾ D. USHER, *Rich and Poor Countries*, Londra, Institute of Economic Affairs, 1966, p. 40 ; vezi și cartea sa citată mai înainte

⁵⁾ TH. KRISTENSEN, *Development in Rich and Poor Countries. A General Theory with Statistical Analysis*, New York, Praeger, 1976

⁶⁾ E. HAGEN, *The Economics of Development*, Homewood, Illinois, R. D. Irwin, 1975

⁷⁾ Poziția României cu privire la instaurarea unei noi ordini economice internaționale, în vol. *Contribuții ale României la soluționarea marilor probleme ale lumii contemporane*, București, Editura politică, 1975, p. 10

DATE DE PROGNOZĂ

Industria extractivă: necesități de extindere și posibilități de finanțare

CONFORM calculelor oamenilor de știință sovietici, în decursul unui secol (1876—1975) din adâncurile Terrei au fost extrase 137 mld. tone de cărbune, aproape 47 mld tone de petrol, circa 25 mld tone de minereu de fier, peste 20 trilioane mc de gaze naturale, multe miliarde tone de materiale de construcții, de săruri sodice, potasice și fosfatice, zeci de milioane tone de metale neferoase ș.a. Dar, din întreaga cantitate extrasă menționată, ultimului sfert de veac (1951—1975) i-au revenit la cărbune circa 47%, la minereu de fier 58%, la petrol 81%, la gaze naturale 85%.

Se apreciază că pînă în anul 2000 (respectiv în perioada 1976—2000) necesitățile mondiale de materii prime și combustibili de origine minerală vor continua să sporească în ritm susținut. Astfel, după estimății publicate de O.N.U., necesarul de cărbune ar urma să crească de 5 ori, cel de gaze naturale — de 4,5 ori, de minereu de fier — de 4,7 ori, de bauxită — de 4,2 ori, de cupru — de 5 ori, de plumb — de 5,3 ori, de nichel — de 4,2 ori ș.a.m.d.

Este firesc ca în rîndurile specialiștilor din diferite țări să se ridice întrebarea: oare va fi capabilă industria extractivă să furnizeze necesarul sporit de materii prime și combustibili, considerat indispensabil pentru asigurarea continuității creșterii

economice? Întrebare cu atît mai legitimă, cu cît condițiile de exploatare a resurselor minerale devin din ce în ce mai oneroase, ceea ce determină majorarea volumului investițiilor necesare pentru asigurarea dezvoltării corespunzătoare a industriei extractive, evaluate — pe plan mondial — numai pentru perioada 1975—1985 între 120 miliarde dolari (estimăție publicată în „Financial Times”) și 180 miliarde dolari (fără industria petrolului și gazelor), conform aprecierii specialiștilor O.N.U.

Or, aprecierile privind investițiile țărilor capitaliste industrializate indică o reducere continuă, pînă la jumătatea deceniului al optulea, a ponderii industriei extractive în ansamblul acestora, iar în ultima perioadă incertitudinea evoluției conjuncturii economice determină pe mulți deținători de capital să se abțină de la investiții pe termen lung (construcția unei mine poate dura 5—10 ani) și să se îndrepte cu precădere către domeniile de activitate care necesită investiții specifice mai reduse și asigură recuperarea acestora și obținerea de profituri, într-un termen mai scurt. Aceasta, în condițiile creșterii necesarului de investiții pentru o unitate minieră nouă (deoarece imperativul eficienței conduce către construirea tot mai frecventă de combinate mari, cu procese tehnologice integrate) și

a datoriilor contractate de întreprinderile miniere, îndeosebi de cele din țările în curs de dezvoltare. De aceea, în cercurile de afaceri din Occident se apreciază că volumul preconizat al investițiilor (de 120—180 mld. dolari) nu va putea fi realizat, încît

Repartiția unor resurse minerale în lumea nesocialistă (total = 100)

	țări capitaliste în curs de dezvoltare	țări industrializate
Petrol	10,5	89,5
Cărbune	89,0	11,0
Gaze naturale	42,0	58,0
Minereu de fier	37,5	62,5
Bauxită	41,4	58,6
Minereu de cupru	40,8	59,2
Minereu de mangan	3,0	97,0
Minereu de zinc	77,0	23,0
Minereu de plumb	68,5	31,5
Minereu de cositor	8,6	91,4
Minereu de nichel	33,0	67,0

Sursa : B.I.K.I., nr. 10/1980.

în perspectivă ar putea să se manifeste fenomene de penurie la o serie de produse ale industriei extractive.

În ceea ce privește orientarea geografică a investițiilor efectuate în lumea nesocialistă pentru prospectarea și exploatarea resurselor minerale existente, situația apare destul de contradic-

torie. Se știe că în cazul majorității mineralele utile existente în lumea nesocialistă, resursele provenite din țările în curs de dezvoltare depășesc net volumul celor din țările capitaliste industrializate (vezi tabelul). Și totuși, în ultima perioadă fluxul investițiilor companiilor occidentale în activitatea de prospectare și exploatare a resurselor minerale ale țărilor în curs de dezvoltare scade; dacă în 1961 de pildă, cheltuielile companiilor miniere vest-europene pentru lucrări de prospectare a zăcămintelor se îndreptau în proporție de 57% către țările în curs de dezvoltare, în 1975 ponderea respectivă era de numai 12,5%. Constatare valabilă îndeosebi în cazul companiilor transnaționale care, în fața poziției tot mai hotărâte a țărilor în curs de dezvoltare de a-și valorifica bogățiile naturale în folosul propriei lor dezvoltări, reclamă crearea unui „climat favorabil” pentru investițiile lor. Refuzînd asemenea cereri (de pildă, în cadrul dezbaterilor UNCTAD-V), țările în curs de dezvoltare se pronunță totodată pentru sporirea fluxului de capital particular în domeniul minier, în condițiile menținerii nivelului ajutorului acordat de către state și organizații internaționale, în scopul de a se evita scăderea ritmului de activitate în acest important sector al economiei lor naționale.

N. P.

Evidența cheltuielilor de producție

(Urmare din pag. 11)

exercitarea cu severitate a controlului preventiv, în mod deosebit la nivelul secțiilor de producție, dar și al compartimentelor de aprovizionare, desfacere, administrarea generală etc.

Postcalculul pe produse în accepțiunea de astăzi se mai poate face, extracontabil desigur, fie pentru produsele noi sau pentru cele cu valori individuale foarte mari, fie la anumite perioade în vederea controlului periodic al viabilității costurilor normate existente. Dar la controlul efectiv se poate ajunge la fel de bine prin corectarea costului normat pe produs cu coeficienții reali ai abaterilor determinați pe fiecare articol de calculație sau chiar per total.

c) În sfîrșit, atunci cînd abaterile vor începe să devină excepții, — așa cum arătăm detaliat mai înainte — se poate ajunge la modelul standard total cu contabilizarea zilnică a tuturor abaterilor de costuri, pe feluri, pe locuri, pe cauze etc., dar pentru aceasta nu trebuie neglijată necesitatea accesului total la tehnica de calcul. Detalierea totală și operativă a abaterilor ca și caracterul lor de excepție fac inoportună orice calculație postoperativă pe produs, astfel că lucrările se simplifică din ce în ce mai mult.

În această scară a performanțelor indiferent de treapta pe care ne situăm în controlul producției și costurilor, este necesar a se avea în vedere că reliefația abaterilor de costuri într-o manieră cît mai operativă constituie cheia succesului costurilor normate. De aceea, sistemul de evidență operativă și apoi contabilizarea costurilor trebuie să individualizeze toate cheltuielile de producție și abaterile corespunzătoare pe centre de responsabilitate (secții, sectoare, fabrici), pe feluri de consumuri (articole de calculație) precum și pe cauze generatoare de abateri (feluri de abateri). O sistematizare a abaterilor în funcție de fenomenele care le-au generat trebuie să țină seama de natura fiecărui articol de calculație în parte, și poate îmbrăca

forma unui „nomenclator” unic în care unele dintre ele se identifică încă din momentul apariției, altele la sfîrșitul lunii, unele sînt favorabile, altele nefavorabile, unele depind de factori externi unității, alții de mecanismul său intim de funcționare, etc. astfel că principala lor cale de depistare rămîne analiza operativă și controlul preventiv al costurilor de producție.

Este totuși important de reținut că posibilitățile de analiză detaliată și tratare a abaterilor de costuri sînt extrem de mari și se consideră ca fiind „centrul de greutate al contabilității costurilor” și, în același timp, o cale foarte sigură pentru prefigurarea aproximativă și chiar prevenirea depășirii fiecărui fel de cheltuială pentru ca, odată apărute, urmează identificarea cauzelor și inițierea măsurilor menite să asigure reducerea continuă a cheltuielilor de producție și încadrarea oricărui consum în limitele raționale ale bugetului de cheltuială al fiecărei formații de lucru.

În munca practică de evidență și analiză a costurilor se poate ajunge la un moment dat la persistența unor abateri sensibile și cu același sens, fie la anumite secții sau feluri de cheltuială, fie pe ansamblul unității. Astfel de situații nu trebuie să determine revenirea la postcalculația efectivă pe produse, pentru că și ea conține multe convenționalisme, întrucît problema se rezolvă printr-o acțiune mai amplă de revedere a normelor și normativelor din punct de vedere al fundamentării (și astfel implicit se ajunge, dacă e cazul, la un alt cost normat pe unitatea de produs), ori se inițiază măsuri energice în vederea încadrării fiecărui tip individual sau grup omogen de cheltuială în limita maximă admisă de normativele prestabilite cu un temeinic fundament științific. Prin aceasta, ne apare astfel ca evident faptul că instituirea unui sistem complex de normare a costurilor și urmărirea operativă a abaterilor aduce o contribuție esențială la asigurarea utilizării raționale a resurselor materiale și de muncă, cu economicitate a fiecărui leu, reducerea permanentă a costurilor de producție prin asigurarea prevenirii oricărui cheltuială inutile și creșterea pe această bază a eficienței economice în toate compartimentele de producție.

U. R. S. S.

Preocupări privind perfecționarea mecanismului economic

DUPĂ CUM ARĂTA recent Vadim Kiricenko, directorul Institutului de cercetări științifice în economie de pe lângă Comitetul de Stat al Planificării din U.R.S.S., necesitatea modernizării mecanismului economic în această țară a fost dictată înainte de toate de creșterea proporțiilor economiei și sporirea complexității sale. Obiectivul esențial urmărit fiind ridicarea eficienței producției sociale, măsurile de perfecționare a mecanismului economic întăresc rolul factorilor intensivi; ca atare, în condițiile folosirii concomitente a căilor extensivă și intensivă de dezvoltare, creșterea economică se va axa preponderent pe utilizarea cât mai deplină a resurselor deja atrase în sfera producției.

În cadrul complexului de măsuri menționate, o aplicare tot mai largă va cunoaște metoda elaborării de programe orientate către atingerea unui țel precis, care pot fi de tip social-economic, tehnico-științific sau regional. Asemenea programe (GOELRO, valorificarea ținuturilor înțelenite, a regiunilor bogate în petrol și gaze din partea de vest a Siberiei ș.a.) au fost chemate la viață de necesitatea rezolvării într-un termen cât mai scurt și cu investiții minime a unor probleme economice de amploare. Producția modernă ridică, însă, tot mai des în fața economiei, probleme pentru soluționarea cărora nu sînt suficiente pîrghiile

organizatorice în funcțiune, deoarece este vorba de probleme cu caracter interregional sau interramuri, astfel încît metoda elaborării de programe devine un instrument permanent de lucru. În prezent sînt proiectate cinci programe prioritare: economisirea metalelor, valorificarea industrială a zonei în care se construiește magistrala feroviară Baikal-Amur, reducerea folosirii muncii manuale și mărirea producției de mărfuri noi destinate consumului populației.

Măsurile stabilite de perfecționare a conducerii economiei naționale a U.R.S.S. constituie rezultatul experimentării diferitelor propuneri (de pildă, privind noile criterii de apreciere a activității întreprinderilor, noul sistem de finanțare a lucrărilor de cercetări științifice, noile forme de organizare și de remunerare a muncii). Complexul de măsuri, care va fi aplicat în totalitate începînd din 1981, se corelează organic cu acțiunile de perfecționare adoptate anterior (îmbunătățirea structurii organizatorice a industriei, crearea uniunilor de producție, a celor științifice și de producție); este vorba aici de un proces dinamic, permanent, ca răspuns la noile probleme și cerințe care apar pe măsura dezvoltării economiei.

P. N.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ В ЭДИТУРА
ХОЗЯЙСТВЕННОГО
МЕХАНИЗМА

„Pravda” din Moscova a apărut în acest an ediția a II-a, adăugită, a lucrării **Soverșenstvovanie boziaistvennogo mehanizma** (Perfecționarea mecanismului economic), scrisă de un colectiv de autori sub redacția comună a lui B.I. Gostev și A.F. Rumiantev. Față de prima ediție, cartea cuprinde noi materiale, elaborate în lumina directivelor Plenarei din noiembrie (1979) a C.C. al P.C.U.S., precum și noi acte normative adoptate de organele economice centrale vizînd perfecționarea mecanismului economic în Uniunea Sovietică. Cele 13 capitole ale lucrării tratează despre: mecanismul economic al socialismului dezvoltat; direcțiile principale de perfecționare a planificării economiei; creșterea gradului de fundamentare și eficiență a planului; sistemul de indicatori de plan și criteriile de apreciere a colectivelor de muncă; stimulentele economice de accelerare a progresului tehnico-științific; orientarea mecanismului economic spre îmbunătățirea calității producției; aspecte noi în aprovizionarea tehnico-materială; mecanismul economic în construcții, finanțe, în cadrul mecanismului economic; pîrghiile creditului în sistemul de conducere; finanțele și creditul în construcțiile capitale; mecanismul economic și conducerea în domeniul muncii; întrecerea în cadrul sistemului socialist de conducere.

În partea finală a lucrării sînt publicate o serie de articole privind rezultatele aplicării unor experimente economice într-o serie de ramuri și domenii de activitate. Între acestea se cuvine a fi subliniat articolul „Abordarea complexă a conducerii progresului tehnico-științific” semnat de V. Astafiev, care tratează despre experiența centralclor și întreprinderilor din Ministerul industriei electrotehnice. Ideea centrală care se degajă din articol este aceea că în cadrul ramurii în procesul perfecționării planificării s-au operat o serie de modificări în sistemul de finanțare, în sensul că finanțarea se face pentru întregul ciclu „știință—tehnică—producție” dintr-un fond unic, constituit în minister, pe seama beneficiului obținut, fapt care a permis renunțarea definitivă la alocațiile din buget.

Priorități și orientări în dezvoltare

Japonia: deplasări în structura economiei

UN STUDIU publicat anul trecut de revista japoneză „Sangyo ritchi” prezintă o analiză a modificărilor survenite în economia țării în cursul actualului deceniu, îndeosebi sub impactul recesiunii economice din lumea occidentală și al „crizei energetice”. Se apreciază, între altele, că principalii factori cu influență structurală în procesul dezvoltării economiei sînt modificările în structura tehnologiilor, în structura cererii finale și în cea a pieței, în timp ce un factor ca politica economico-financiară a statului nu influențează structura economiei, decît în cazul aplicării ei metodice și de lungă durată. Totodată, modificările — fie ele și considerabile — în structura cererii finale nu determină restructurarea imediată, adecvată a economiei.

Structura cererii finale, care s-a constituit în perioada dezvoltării economice rapide, bazate mai ales pe o politică activă de investiții în sectorul privat, a suferit schimbări sensibile după izbucnirea „crizei” petrolului, în esență, a crescut pon-

derea cheltuielilor pentru consumul personal, cea a cheltuielilor și investițiilor statului, precum și importanța exporturilor, în condițiile reducerii ponderii investițiilor private în capital fix, a celor destinate formării stocurilor. Asemenea mutații în structura cererii finale au influențat negativ asupra situației construcțiilor navale, a industriei constructoare de mașini-unelte, de mașini textile, de utilaje electrotehnice grele, asupra situației siderurgiei, industriei chimice și celei a ramurilor conexe — situație caracterizată prin criză sau stagnare. Alte ramuri, însă, în care producția bunurilor de consum deține o pondere importantă sau care se bucură de o competitivitate înaltă pe plan internațional, au cunoscut o conjunctură favorabilă, cum este cazul industriei electronice, al celei producătoare de aparatură optică sau de ceasuri, al construcțiilor de automobile, al producției de articole electrice de uz casnic ș.a.

Ca urmare, în ultimii ani, în structura economiei japoneze a sporit ponderea con-

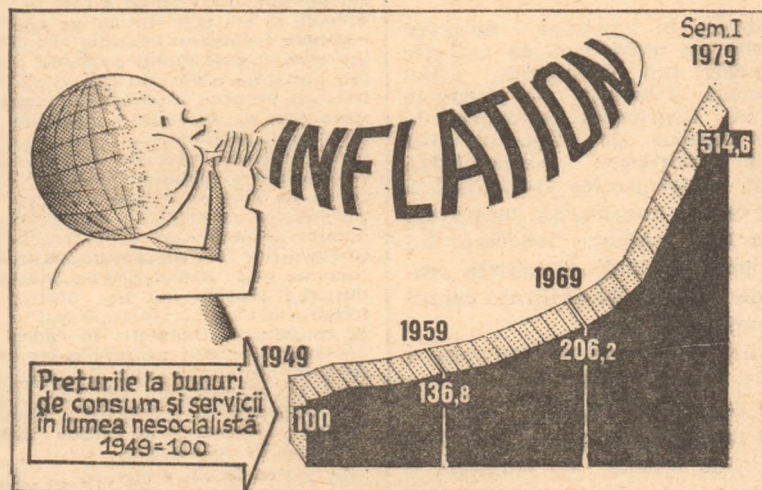
strucțiilor de automobile, cea a ramurilor furnizoare de produse cu un înalt grad de prelucrare, a producțiilor bazate pe operații de montaj complex, precum și cea a sectorului terțiar. Pe de altă parte, au slăbit pozițiile deținute în cadrul economiei japoneze de industria textilă, de cea a celuloziei și hîrtiei, de industria chimică, de siderurgie și metalurgia neferoasă, modificările menționate reflectînd — în general — tendința de ridicare a eficienței economiei. Modificările respective s-au repercutat, corespunzător, și asupra structurii exporturilor japoneze.

Se contează că aceleași tendințe se vor menține și în perspectiva apropiată, printre ramurile care-și vor întări în continuare poziția în cadrul economiei japoneze, antrenată într-un efort permanent de ridicare a competitivității sale, urmînd să se numere productiile care înglobează multă „materie cenușie”, industria informaticii, sectorul terțiar etc. Se apreciază, de asemenea, că în perspectivă dezvoltarea economiei japoneze va avea loc nu atît pe baza extinderii în continuare a exporturilor, cît, mai ales, pe seama lărgirii cererii pe piața internă.

Epidemia tendințelor inflaționiste

ACCENTUAREA tendințelor inflaționiste în economia occidentală preocupă factorii de răspundere din diferite țări, confrunțați în același timp cu fenomene ale unei recesiuni prelungite. Apreciată a fi o adevărată epidemie, inflația și-a

afirmat constant permanența în cursul ultimelor trei decenii, după cum se poate vedea din graficul alăturat, elaborat de specialiști din R.F.G. În pofida variatului arsenal de măsuri antiinflaționiste, aplicate în diferite țări capitaliste și în diverse perioade, ritmul creșterii inflaționiste a prețurilor s-a accelerat treptat din a doua jumătate a deceniului al șaptelea, la mijlocul anului 1979 nivelul lor mediu fiind de peste 5,1 ori mai ridicat decât în 1949.

C.A.E.R.: dezvoltarea transporturilor reciproce

CA URMARE a adâncirii continue a diviziunii internaționale socialiste a muncii, a extinderii relațiilor reciproce în domeniul colaborării economice și al schimburilor comerciale, crește an de an și volumul transporturilor de mărfuri și persoane între țările membre ale C.A.E.R. Se apreciază, de pildă, că în acest an traficul de mărfuri va fi cu 26% superior celui înregistrat în 1975, iar traficul de pasageri — cu 27%; se prognozează că în anul 1990 volumul transporturilor comerciale reciproce între aceste țări va reprezenta dublul celui din 1970.

Au loc, totodată, unele mutații structurale în cadrul transporturilor menționate. După cum se vede din datele ta-

belului de mai jos, asemenea mutații au fost mai sensibile în deceniul care se încheie (caracterizându-se îndeosebi prin scăderea ponderii transporturilor feroviare, în condițiile creșterii ponderii celor efectuate prin conducte și pe căi maritime), în timp ce în deceniul următor se prevede o cvasistabilitate a structurii traficului comercial reciproc pe genuri de transport.

Structura volumului transporturilor reciproce pe genuri de transport (în % din total)

Genul de transport	1970*)	1980**)	1990**)
Feroviar	65,6	49-50	45-50
Prin conducte	17,8	26-27	25-30
Maritim	12,0	19-20	20-21
Fluvial	4,4	4-5	4-5
Autorutier	0,2	0,2-0,3	0,3-0,5

*) Realizări **) Prevederi
Sursa : B.I.K.I. nr. 45/1980

Japonia —

balanță excedentară în comerțul cu licențe

JAPONIA, țară cu un ridicat nivel tehnic și tehnologic, rămâne un important importator de licențe, cheltuielile sale în acest scop (inclusiv plățile pentru licențele achiziționate anterior) ridicându-se în 1978 la peste un miliard de dolari. Mai mult de 80% din cele 1527 de licențe achiziționate în anul respectiv proveneau din patru țări capitaliste dezvoltate — S.U.A. (cu 54% din total), Franța (11%), R.F.G. (10%) și Anglia (7%).

Din totalul amintit, cele mai multe licențe — 370 — reveneau construcțiilor

de mașini propriu-zise (151 de licențe fiind cu destinație generală, 4,6 pentru sectorul de mecanică fină și instrumente de precizie etc.); după acestea urmau sectorul comunicațiilor și producția de alte echipamente electrice — cu 339 de licențe, industria de textile și confecții — cu 200 ș.a.

În același timp Japonia desfășoară și o tot mai intensă activitate de export de licențe, în primul rând prin intermediul filialelor diferitelor companii japoneze amplasate cu predilecție în țări din Extremul Orient (în Coreea de Sud, Hong Kong, Singapore ș.a.). Conform aprecierilor Agenției japoneze pentru știință și tehnologie, în 1978 s-a ajuns la o balanță excedentară în acest domeniu, cu toate că valoarea achizițiilor de tehnologie străină a sporit cu 11,8% față de anul precedent.

R. P. D. Coreeană : extinderea producției de îngrășăminte

STATISTICILE privind producția și utilizarea îngrășămintelor în R.P.D. Coreeană arată că — în această privință — ea s-a apropiat, ori a atins nivelul din agricultura țărilor dezvoltate: în anul 1977, de pildă, cantitatea de îngrășăminte chimice folosită în agricultura coreeană a fost de 1,3 tone/ha în cultura orezului și de 1,2 tone/ha în cultura porumbului.

Se prevede dezvoltarea în continuare a producției de îngrășăminte chimice care urmează să atingă 5 mil. t. la sfârșitul actualului plan septenal (în 1984), ceea ce reprezintă de 1,6 ori nivelul producției din 1975. Aceasta se realizează pe baza reconstrucției uzinelor chimice existente, a extinderii capacităților lor de producție, precum și prin construcția unui nou complex pentru producerea de superfosfat și a unor uzine de îngrășăminte potasice din materii prime autohtone. În acest mod, paralel cu creșterea cantitativă și calitativă a producției de îngrășăminte chimice, se va lărgi și gama lor, sporind îndeosebi ponderea celor fosfatice și potasice.

Orientări ale investițiilor particulare în țări capitaliste dezvoltate

CONFORM estimărilor O.C.D.E., anul trecut s-a înregistrat o creștere reală a investițiilor particulare cu 17,5% în Japonia, 9,5% în R.F. Germania și aproximativ 9% în Italia și Canada. În condițiile unor previziuni pesimiste, în S.U.A. s-a înregistrat o creștere a investițiilor particulare de 5% în 1979 (față de 8,5% în 1978), iar în Anglia creșterea a fost de 8% în 1978. Numai în Franța s-a manifestat în continuare o stagnare, înregistrându-se, totuși, o creștere mică.

Cu toate acestea, în nici una din țările menționate nu s-a construit un număr suficient de fabrici noi, care să anunțe o nouă perioadă de creștere susținută a producției. Aceasta se datorește faptului că firmele din țările respective nu au urmărit atât sporirea capacității de producție, cât înlocuirea utilajelor inve-

Ponderea mașinilor și utilajelor în totalul investițiilor particulare (%)

Țara	1968	1973	1978
Anglia	46,7	51,3	52,3
Franța	46,1	50,3	52,5
R.F.G.	39,1	42,9	48,6
Japonia*)	51,7	59,7	55,6
S.U.A.	43,8	44,9	48,0

*) Datele se referă la anul fiscal

chite și raționalizarea procesului de producție. Astfel, în Japonia de pildă, investițiile în economie au crescut cu 20% în perioada sem. II 1978 — sem. I 1979, în timp ce capacitatea de producție a crescut — potrivit studiilor O.C.D.E. — numai cu 1%. După cum se poate vedea din tabelul de mai sus, ponderea mașinilor și utilajelor în totalul investițiilor particulare a crescut în mod constant în toate țările analizate (datele respective nu sînt comparabile între țări).

GLOSAR

Depreciere — devalorizare [II]

IN TIMP CE deprecierea monetară este un proces economic, devalorizarea monetară este o măsură luată de stat, prin care valoarea paritară (definiția legală) a monedei naționale este redusă.

Fiind un act juridic, devalorizarea monetară se efectuează în general la intervale mai mari de timp, în vreme ce deprecierea monetară se poate produce în fiecare zi și chiar la fiecare oră. De exemplu, începând cu 1914, francul francez a suferit în 41 de ani 13 devalorizări, care au amputat valoarea monedei, față de cea din 1914, cu 99,45%. Un franc „germinal” era definit legal prin 290,322 mg aur fin, în timp ce un franc tip 1969 era definit prin 1,6 mg aur fin.

Devalorizarea poate constitui: (1) o operație de omologare oficială a pierderii puterii de cumpărare a monedei în urma unei inflații, sau (2) o măsură de stimulare pe cale monetară a exportului. Distincția dintre aceste două motivări nu este întotdeauna ușor de făcut.

Devalorizarea monetară poate fi totală sau parțială. Devalorizarea totală se practică în cazul în care nivelul puterii de cumpărare a monedei a scăzut atât de mult, încât constituie o piedică pentru îndeplinirea corectă a funcțiilor monetare și implicit pentru desfășurarea vieții economice. În acest caz, legea înlocuiește moneda veche cu o alta nouă. De exemplu: la 30 august 1924, vechea marcă germană, total depreciată în urma inflației galopante, a fost înlocuită, după un scurt interludiu al Rentenmark, cu noua monedă denumită Reichsmark. Raportul de preschimbare a fost: 1 miliard mărci = 1 Reichsmark. Vechea marcă a suferit deci o devalorizare totală.

Devalorizarea parțială reduce numai în parte vechea valoare paritară a monedei. De exemplu, în Franța, guvernul Poincaré a devalorizat francul „germinal” la 25 iunie 1928 cu patru cincimi.

Devalorizarea mai poate fi fătuse, atunci când statul înlocuiește banii vechi cu mai puțini bani noi (de exemplu stabilizarea de la 15 august 1947 din România), sau camuflată, atunci când banii de hirtie se preschimbă în proporție de 1 la 1 cu noi semne bănești, a căror valoare paritară a fost însă micșorată.

Efectele devalorizării sînt următoarele: (1) în interior, debitorii sînt avantajati. Statul poate fi din această cauză tentat să recurgă la devalorizare pentru a micșora povara datoriei publice. Devalorizarea efectuată la sfîrșitul unui proces inflaționist poate stabili situația, ajustînd moneda, la noul nivel al costurilor, prețurilor și veniturilor, asigurînd astfel o redresare economică într-o atmosferă psihologică asanată. Asupra prețurilor interne, devalorizarea are un efect întîrziat și indirect, (2) în exterior, devalorizarea are un efect direct asupra comerțului cu străinătatea, echivalînd cu micșorarea prețurilor de export pentru deținătorii de valută străină, deci sporînd exportul, precum și cu mărirea prețurilor de import, deci reducînd importul. Condițiile reușitei: menținerea prețurilor interne la nivelul anterior și existența unei ușoare subutilizări a mijloacelor de producție și a forței de muncă, astfel încît aparatul productiv să poată „răspunde” sporirii cererii externe ca urmare a devalorizării.

În cazul în care țara este foarte dependentă de comerțul exterior, devalorizarea riscă să provoace o creștere a nivelului prețurilor interne prin efectul creșterii prețurilor produselor importate. Stimulentul la export nu va dura astfel decît intervalul de timp dintre devalorizare și momentul în care creșterea nivelului general al prețurilor interne va distruge avantajul inițial.

În condițiile actuale ale flotării generalizate a cursurilor valutare, devalorizarea a pierdut importanța din trecut.

C. K.

în ultimii ani reflectă nu numai accelerarea inflației, ci și creșterea producției de arme sofisticate, din ce în ce mai scumpe și, în același timp, cu o perioadă operațională înregistrînd o tendință de diminuare (ceea ce presupune înlocuirea lor mai frecventă). Astfel, un avion de luptă care în anii '50 costa 1 milion dolari, costă 3—4 milioane dolari în anii '60 și 8 milioane dolari în ultimul deceniu. SIPRI relevă perspectiva ca un avion de luptă din următoarea generație să coste între 16 și 24 milioane dolari.

Circa 70% din valoarea comerțului cu arme — și anume circa 14 miliarde dolari — reprezintă importurile de arme ale țărilor în curs de dezvoltare, în condițiile în care pe ansamblu această grupă de țări își satisface necesarul în proporție de circa 50% din producția internă.

Importurile de arme ale lumii a treia au sporit în medie cu 25% pe an în perioada 1974—1978 față de un ritm de 15% la începutul anilor '70, adică mult mai rapid decît venitul lor național sau decît ansamblul importurilor lor.

Energia valorilor

I. Vlad, Tirgoviste — 1) Primul grup, intrat în funcțiune spre sfîrșitul lunii aprilie a.c., al centralei nucleare-electrice „Kurceator” pe bază de neutroni rapizi, de la Beloiarsk (U.R.S.S.) are o putere instalată de 600 MW, fiind — așa cum precizează agenția TASS — cel mai mare de acest gen din lume.

2) Țările care au trecut pînă acum la construirea de centrale bazate pe energia valorilor sînt Marea Britanie, Japonia și S.U.A. În Marea Britanie costul energiei electrice obținute în prima generație de prototipuri a unor asemenea centrale variază între 20 și 50 pence per kilowatt-oră, costul instalațiilor situîndu-se între 1.000 și 9.000 lire sterline per kW instalat. Comparativ, costul centralelor clasice sau al celor nucleare este în Anglia de ordinul a 500—1000 lire per kW instalat, iar costul unui kW de energie electrică de circa 2 pence. Din acest motiv Departamentul Energiei din Marea Britanie a hotărît ca din 1981 să nu mai finanțeze decît proiectele care permit obținerea energiei electrice la un cost de pînă la 10 pence per kWh. În Japonia, centrala instalată pe o navă, menită să utilizeze energia valorilor, nu a funcționat la primele încercări decît la o șeptime din capacitatea proiectată. Cercetările pentru utilizarea acestei surse noi de ener-

gie continuă, inclusiv în S.U.A., unde a fost alocată pînă acum acestui scop suma de un milion de dolari.

Consum de energie

Aftenie Bostan, Tulcea — Plafonul de 500 milioane t de petrol fixat ca obiectiv pentru consumul de anul trecut al țărilor membre ale Pieței comune a fost depășit cu circa 5%, această depășire fiind pusă de un recent studiu al Comisiei C.E.E. pe seama iernii mai aspre decît în alți ani. Totuși importul de petrol al C.E.E. a sporit anul trecut cu numai 3%, la 475 milioane t, dat fiind saltul de 40% al extracției proprii de petrol în Marea Nordului. În prezent țările C.E.E. își acoperă pe ansamblu 16% din necesarul de petrol din producție proprie, astfel încît în anul în curs importul lor urmează să se reducă la 460 mil. t. În ce privește gazele naturale și cărbunele, consumul a sporit mai rapid decît producția internă, pe baza majorării importurilor cu 23% și respectiv 20%. Importul de cărbune din afara C.E.E. mai ieftin decît producția comunitară, va continua să crească, urmînd să atingă în acest an 65 mil. t. Tot în acest an centralele nucleare vor furniza 13% din totalul producției de energie electrică a C.E.E.

Conferință

Cornel Leonte, București — Conferința administrativă mondială a radiocomunicațiilor (CAMR)

care s-a desfășurat la Geneva între 24 septembrie și 6 decembrie 1979, cu participarea reprezentanților a 152 de țări ale lumii, are loc o dată la 20 de ani; precedenta conferință avusese loc în anul 1959, adică într-o vreme în care multe țări în curs de dezvoltare se aflau încă sub jugul colonial. Organizatoarea ei este Uniunea internațională a telecomunicațiilor, organism specializat al O.N.U. a cărui origine se află într-un acord semnat la Paris în 1865 între administrațiile telegrafice europene.

Documentul final semnat la Geneva la sfîrșitul anului trecut, după 11 săptămîni de negocieri, prevede, între altele, convocarea în cursul acestui deceniu a unor conferințe privind planificarea benzilor de unde decametric atribuite serviciilor de radiodifuziune, precum și utilizarea sateliților aflați pe o orbită geostaționară.

Se apreciază că în lume există circa 24.000 de emițătoare și mai multe mii de receptoare radio, din care 160 milioane în țările în curs de dezvoltare. În aceste din urmă țări revin în medie 80 receptoare radio la 1.000 locuitori, față de 676 receptoare la 1.000 locuitori în țările industrializate (în S.U.A. există chiar 1882 receptoare la 1.000 locuitori). În foarte multe zone ale lumii a treia radioul constituie încă unica sursă de informații.

ÎN ATENȚIA CELOR CARE

STUDIAZĂ

ÎN ÎNVĂȚĂMÎNTUL POLITICO-IDEOLOGIC

În numărul din 30 mai a.c.

Suplimentul „Revistei economice” va fi consacrat

integral publicării de consultații pe teme asupra

căroră se vor axa convorbirile recapitulative

Comerț cu arme

Gheorghe Cotună, Mizil — Ultimul anuar al Institutului internațional de cercetări asupra păcii, din Stockholm (cunoscut sub

inițialele SIPRI) estimează valoarea totală a comerțului mondial cu arme la cel puțin 20 miliarde dolari. Potrivit aceleiași surse, 95% din exportul mondial de arme proviene în anul 1978 din numai șase țări.

Creșterea rapidă a valorii comerțului cu arme

Revista ECONOMICA

Editată de Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale — Institutul Central de Cercetări Economice

Sumarul nr. 21 din 23 mai 1980

ECONOMIE NAȚIONALĂ

- Aprovizionarea ritmică condiție hotărâtoare în îndeplinirea planului de investiții (Șerban Stelu) 1
- Diminuarea consumului de energie în industria cimentului (Marin Stoian) 3
- Dezbateri „R.E.” Extinderea poliservirii utilajelor — factor de creștere a productivității 5
- Reflecții. Maximizarea eficienței construcțiilor (I) (Gh. Polizu) 7
- Rentabilizarea activității în toate cooperativele agricole de producție (Oprea Parpală) 8
- Mecanismul economico-financiar: funcționalitate-eficiență. Evidența și controlul operativ al cheltuielilor de producție în „sistemul costurilor normale” (C.M. Drăgan) 10

CONDUCERE • ORGANIZARE

- O sursă a eficienței economice: recondiționarea pieselor uzate (T. Vesselényi) 12

TEORII • IDEI

- Probleme energetice actuale și teoria economică (I) (dr. Aurel Iancu) 14
- De la întreprinderea tradițională la întreprinderea socialistă creativ-inovativă (II) (prof. dr. C. Pintilie) 16
- Școli • curente • economiști. Inconsistența unor concepții burgheze cu privire la teoria marxistă a profitului (Constantin Sirbu) 18
- Demografia — obiect și metode de cercetare. (Mireca Bulgaru) 20

ÎN SPRIJINUL CANDIDAȚILOR LA EXAMENUL DE ADMITERE ÎN ÎNVĂȚĂMÎNTUL ECONOMIC SUPERIOR

- Imperialismul. Capitalismul monopolist de stat (conf. dr. S. Lintaru) 21

ECONOMIE MONDIALĂ

- Pentru un program concret de dezangajare militară și dezarmare în Europa (Leon Talpă) 23
- Tendințe-conjuncturi 25
- Aspecte ale măsurării decalajelor internaționale (II) (N.S. Stănescu) 26
- Date de prognoză. Industria extractivă: necesități de extindere și posibilități de finanțare 23
- U.R.S.S. Preocupări privind perfecționarea mecanismului economic 29
- Mondorama 30
- Curier 31

ÎN SUPLEMENTUL NUMĂRULUI: Curier economic-legislativ

IN THIS ISSUE

- Cutting down the energy consumption in the cement industry (Marin Stoian) 3
- Economic efficiency resources: reshaping old tools (T. Vesselényi) 12
- Current energy problems and the economic theory (I) (Dr. Aurel Iancu) 14
- From the traditional enterprise to the creative-innovating socialist enterprise (II) (Prof. Dr. C. Pintilie) 16
- Schools • trends • economists. Inconsistency of some bourgeois concepts as regards the Marxist theory of profit (Constantin Sirbu) 18
- For a concrete program of military disengagement and disarmament in Europe (Leon Talpă) 23
- Aspects of measuring up the international disparities (II) (N. S. Stănescu) 26

DANS LE NUMERO

- La diminution de la consommation d'énergie dans l'industrie du ciment (Marin Stoian) 3
- Une source d'efficience économique: la réparation des pièces usées (T. Vesselényi) 12
- Les problèmes énergétiques actuels et la théorie économique (I) (dr. Aurel Iancu) 14
- De l'entreprise traditionnelle à l'entreprise socialiste créative et novatrice (II) (prof. dr. C. Pintilie) 16
- Ecoles—courants—économistes. Inconsistance de quelques conceptions bourgeois concernant la théorie marxiste du profit (Constantin Sirbu) 18
- Pour un programme concret de désengagement et désarmement en Europe (Leon Talpă) 23
- Aspects de la mensuration des décalages internationaux (II) (N. S. Stănescu) 26

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

- Уменьшение расхода энергии в цементной промышленности (Марин Стоян) 3
- Источник экономической эффективности: восстановление изношенных деталей (Т. Весселени) 12
- Актуальные энергетические проблемы и экономическая теория (I) (др. Аурел Янку) 14
- От традиционного предприятия к социалистическому творческому предприятию (II) (проф. др. К. Пинтилие) 16
- Школы • течения • экономисты. Несоостоятельность некоторых буржуазных концепций относительно марксистской теории прибыли (Константин Сырбу) 18
- За конкретную программу военной разрядки и разоружения в Европе (Леон Талпа) 23
- Аспекты измерения международных разрывов в уровне развития (II) (Н.С. Стăнеску) 26

Abonamentele se incheie la oficiile postale, factorii postali și difuzorii voluntari de presă din întreprinderi și instituții. Prețul unui abonament (inclusiv suplimentul săptămânal): pentru întreprinderi și instituții — 260 lei anual; pentru cursanții tuturor formelor de învățămînt politic și profesional, elevi, studenți — 130 lei pe an, 65 lei pe 6 luni, 32,50 lei pe 3 luni. Termen limită de încheiere a abonamentului: 20 ale lunii anterioare perioadei de abonare.

Redacția și administrația: Calea Dorobanților nr. 11—25, 71 131 București, telefon 12 66 10. Cont I.S.I.A.P.: nr. 6451.502.28 B.N.R.S.R., — filiala sect. 1. București. Tiparul: Combinatul Poligrafic „Casa Științei”.

**ULTIMA MODA,
PANTOFII CU FEȚE DIN MATERIAL TEXTIL**

Pentru toate vârstele, în magazinele comerțului de stat au apărut noi modele de pantofi cu fețe de material textil, executat în contexturi asemănătoare materialelor din care sînt realizate confecțiile.

- Au un grad sporit de purtabilitate, sînt ușori, comozi, practici.
- Pantofii cu fețe de material textil sînt la modă în toată lumea !

TRICOTAJE NOI, FRUMOASE ȘI PRACTICE

Jachetele, bluzele, vestele, rochiile și costumele din 2 piese, tricotate din fire de bumbac, P.N.A., poliester și fire combinate, permit compunerea unor ansambluri vestimentare elegante.

Tricotajele pe care vi le oferă raioanele și magazinele de specialitate ale comerțului de stat sînt confortabile și ușor de întreținut.

ZECI DE MODELE destinate vestimentației de zi, de după amiază sau sport

ZECI DE CULORI alese din cromatica adoptată de creatorii de modă pentru acest sezon

a Recom